

Τιμητική Επιστημονική Επιτροπή

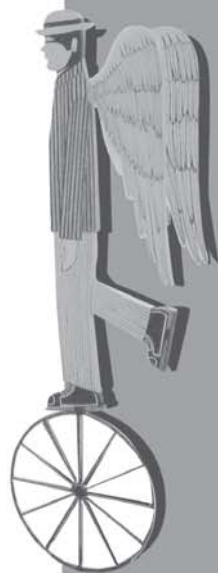
1. Ηλίου Μαρία
2. Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη Γεωργία
3. Λάμνιαν Κωνσταντίνος
4. Μαραγκουδάκη Ελένη
5. Μυλωνάς Θεόδωρος
6. Νούτσος Χαράλαμπος
7. Πυργιωτάκης Ιωάννης
8. Τσουκαλάς Κωνσταντίνος
9. Φραγκουδάκη Άννα

Πρόεδρος Επιστημονικής Επιτροπής

Βιτσιλάκη Χρυσή, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου

Μέλη Επιστημονικής Επιτροπής

1. Ανδρεαδάκης Νίκος, Αναπλ. Καθηγητής Π. Αιγαίου
2. Ασημάκη Άννυ, Επίκ. Καθηγήτρια Π. Πατρών
3. Ασκούνη Νέλλη, Αναπλ. Καθηγήτρια Π. Αθηνών
4. Βασιλοπούλου Αλεξάνδρα, Λεκτόρισα Π. Αθηνών
5. Βεργέτη Μαρία, Επίκ. Καθηγήτρια Δημοκρίτειου Π. Θράκης
6. Βρατσάλης, Κώστας, Καθηγητής Π. Αιγαίου
7. Βρυωνίδης Μάριος, Αν. Καθηγητής Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου
8. Γεωργούλας Στράτος, Αναπλ. Καθηγητής Π. Αιγαίου
9. Γιαβρίμης Παναγιώτης, Λέκτορας Π. Αιγαίου
10. Γουβιάς Διονύσης, Επίκ. Καθηγητής Π. Αιγαίου
11. Γώγου Λέλα, Καθηγήτρια Δημοκρίτειου Π. Θράκης
12. Ελευθεράκης Θεόδωρος, Επίκ. Καθηγητής Π. Κρήτης
13. Θάνος Θόδωρος, Επίκ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων
14. Θεοδοροπούλου Έλενα, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου
15. Καίλα Μαρία, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου
16. Καλαβάσης Φραγκίσκος, Καθηγητής Π. Αιγαίου
17. Καλεράντε Ευαγγελία, Επίκ. Καθηγήτρια Π. Δυτικής Μακεδονίας
18. Καμαριανός Ιωάννης, Επίκ. Καθηγητής Π. Πατρών
19. Κιμουρτζής Παναγιώτης, Αναπλ. Καθηγητής Π. Αιγαίου
20. Καντζάρα Βασιλική, Αναπλ. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου
21. Κατσιλλης Γιάννης, Καθηγητής Π. Πατρών
22. Κονιόρδος Σωκράτης, Καθηγητής Π. Κρήτης
23. Κοντάκος Τάσος, Καθηγητής Π. Αιγαίου
24. Κουστουράκης Γεράσιμος, Αναπλ. Καθηγητής Π. Πατρών
25. Κουτσελίνη Μαίρη, Καθηγήτρια Π. Κύπρου
26. Κυπριανός Παντελής, Καθηγητής Π. Πατρών
27. Κυρίδης Αργύρης, Καθηγητής Αριστοτέλειου Π. Θεσσαλονίκης
28. Μακρυνιώτη Δήμητρα, Καθηγήτρια Εθν. Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών
29. Μαράτου-Αλιπράντη Λάουρα, τ. Ερευνήτρια Α' Ε.Κ.Κ.Ε
30. Νικολάου Σουζάνα, Επίκ. Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων
31. Νίνα-Παζαρτζή Ελένη, Καθηγήτρια Π. Πειραιά
32. Νόβα-Καλτσούνη Χριστίνα, Καθηγήτρια Εθν. Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών
33. Ξανθάκου Ποτίτσα, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου
34. Παναγιωτόπουλος Νίκος, Καθηγητής Π. Κρήτης
35. Παληός Ζαχαρίας, Επίκ. Καθηγητής ΕΑΠ
36. Πανούσης Γιάννης, Καθηγητής Εθν. Καποδιστριακού Παν/μίου Αθηνών
37. Παπαδάκης Νίκος, Καθηγητής Π. Κρήτης
38. Παπαδόπουλος Γιάννης, Καθηγητής Π. Αιγαίου
39. Παπακωνσταντίνου Παναγιώτης, Καθηγητής Π. Ιωαννίνων
40. Πεχτελίδης Γιάννης, Επίκ. Καθηγητής Π. Θεσσαλίας
41. Σακελλαρίου Μαριγούλα, Αναπλ. Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων
42. Σιάνου-Κύργιου Ελένη, Καθηγήτρια Π. Ιωαννίνων

43. Σταμέλος Γιώργος, Καθηγητής Π. Πατρών
44. Τσατσαρώνη Άννα, Καθηγήτρια Π. Πελοποννήσου
45. Υφαντή Αμαλία, Καθηγήτρια Π. Πατρών

46. Φώκιαλη Πέρσα, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου
47. Φωτόπουλος Νίκος, Επίκ. Καθηγητής Π. Δυτικής Μακεδονίας

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος Οργανωτικής Επιτροπής

Βιτσιλάκη Χρυσή, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου

Αντιπρόεδροι Οργανωτικής Επιτροπής

Γουβιάς Διονύσης, Επίκ. Καθηγητής Π. Αιγαίου
Θάνος Θόδωρος, Επίκ. Καθηγητής Π. Ιωαννίνων

Μέλη Οργανωτικής Επιτροπής

1. Αγγέλου Βαρβάρα, Μέλος ΕΤΕΠ, Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ.
2. Αμπατζόγλου Αναστασία, Υπ. Διδακτόρισα, ΤΕΠΑΕΣ Π. Αιγαίου
3. Ανδρεαδάκης Νίκος, Αν. Καθηγητής Π. Αιγαίου
4. Ασκούνη Νέλλη, Αναπλ. Καθηγήτρια ΕΚΠΑ
5. Βιτσιλάκη Γεωργία, Επιστ. Συνεργάτης ΤΕΠΑΕΣ Π. Αιγαίου
6. Γωγάκη Ηλιάννα, Υπ. Διδακτόρισα, ΤΕΠΑΕΣ
7. Γώγου Λέλα, Καθηγήτρια ΔΠΘ
8. Ευθυμίου Ηλίας, Διδάκτορας ΤΕΠΑΕΣ Π. Αιγαίου
9. Ζαρέντη Μαρία, Υπ. Διδακτόρισα, ΤΕΠΑΕΣ
10. Θεοδωροπούλου Έλενα, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου
11. Καίλα Μαρία, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου
12. Καλαβάσης Φραγκίσκος, Καθηγητής Π. Αιγαίου
13. Καμαριανός Γιάννης, Επίκ. Καθηγητής Π. Πατρών
14. Καντίνου Κατερίνα, Υπάλληλος Γραμματείας, Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ.
15. Καντζάρα Βασιλική, Αναπλ. Καθηγήτρια Παντείου Π.
16. Κερπηνώτη Θεώνη, Μέλος Ε.Τ.Ε.Π., Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ.
17. Κολιού Στεργούλα, Υπ. Διδακτόρισα, ΤΕΠΑΕΣ
18. Κονιόρδος Σωκράτης, Καθηγητής Π. Κρήτης

19. Κουρουτσίδου Μαρία, Διδακτόρισα, ΤΕΠΑΕΣ
20. Κυρίδης Αργύρης, Καθηγητής ΑΠΘ
21. Κωνσταντίνου Μαρία, Προϊσταμένη Γραμματείας, Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ.
22. Κώστας Απόστολος, Μέλος ΕΔΙΠ ΠΤΔΕ Π. Αιγαίου
23. Μαρκογιαννάκης Γιώργος, Εκπαιδευτικός, MSc Παν. Αιγαίου
24. Μοσχούς Κατερίνα, Επιστ. Συνεργάτης ΤΕΠΑΕΣ Π. Αιγαίου
25. Ξανθάκου Ποτίτσα, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου
26. Παναγιωτόπουλος Νίκος, Καθηγητής Π. Κρήτης
27. Παπαδόπουλος Γιάννης, Καθηγητής Π. Αιγαίου
28. Πεχτελίδης Γιάννης, Επίκ. Καθηγητής Π. Θεσσαλίας
29. Ράπτης Νίκος, Επιστ. Συνεργάτης ΤΕΠΑΕΣ Π. Αιγαίου
30. Σέλληνα Χριστίνα, Υπάλληλος Γραμματείας, Τ.Ε.Π.Α.Ε.Σ.
31. Συργιάννης Χάρης, Υπ. Διδάκτορας, ΤΕΠΑΕΣ
32. Ταψής Νίκος, Διδάκτορας ΤΕΠΑΕΣ Π. Αιγαίου
33. Τερζοπούλου Θεοδώρα, Υπ. Διδακτόρισα, ΤΕΠΑΕΣ
34. Τσατσαρώνη Άννα, Καθηγήτρια Π. Πελοποννήσου
35. Τσιγάρος Θεολόγος, Αν. Προϊστ. Περιφ. Τμήματος ΥΠΕ Ρόδου.
36. Φώκιαλη Πέρσα, Καθηγήτρια Π. Αιγαίου
37. Φωτόπουλος Νίκος, Επίκ. Καθηγητής Π. Δυτικής Μακεδονίας
38. Χατζηδιάκου Ντέπη, Επιστ. Συνεργάτης ΤΕΠΑΕΣ Π. Αιγαίου
39. Χατζηστρατής Βασίλης, Επιστ. Συνεργάτης ΤΕΠΑΕΣ Π. Αιγαίου

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

Παρασκευή 20 Μαΐου 2016

16:30-17:00: **Προσέλευση Συνέδρων-Εγγραφή** (Φουαγιέ Αίθουσας Πολλαπλών Χρήσεων / Κτήριο «Κλεόβουλος»)

17:00-17:30: **Επίσημη Έναρξη Συνεδρίου – Χαιρετισμοί** (Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων, Κτήριο «Κλεόβουλος»)

17:30-18:00: **Χορωδία Δήμου Ροδίων** (Μ. Καλαεντζή) (Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων, Κτήριο «Κλεόβουλος»)

18:00-19:30: **Ολομέλεια Ι – 1^ο Στρογγυλό Τραπέζι** (Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων, Κτήριο «Κλεόβουλος»):

Το Αξιακό Σύστημα της σύγχρονης Παγκοσμιοποιημένης Κοινωνίας και οι επιπτώσεις του στην Εκπαίδευση και την Κοινωνία

- Κύριος εισηγητής: **Ιωάννης Πυργιωτάκης**
- Συζητήτριες: **Χρυσή Βιτσιλάκη, Ελένη Θεοδωροπούλου, Ελένη Σιάνου, Άννα Τσατσαρώνη**

19:30-21:00: **Ολομέλεια ΙΙ - 2^ο Στρογγυλό Τραπέζι** (Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων, Κτήριο «Κλεόβουλος»):

Οι επιπτώσεις της κρίσης στη δομή των ανισοτήτων στο Σχολείο

- Κύριος εισηγητής: **Θεόδωρος Μυλωνάς**
- Συζητητές/τριες: **Νέλλη Ασκούνη, Βασιλική Καντζάρα, Διονύσης Γουβιάς, Θόδωρος Θάνος,**

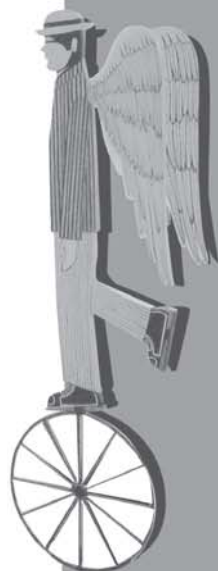
Σάββατο 21 Μαΐου 2016

09:00-10:30: **1η Παράλληλη Συνεδρία**

Συνεδρία 1.1: Εκπαιδευτικές Ανισότητες Ι (Αμφιθέατρο Ισογείου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: **Ασκούνη Ν., Γιαβρίμης Π.**

1. Αιμιλία Φάκου, Νέλλη Ασκούνη: Εξωσχολικές δραστηριότητες των παιδιών και σχέση με την εκπαίδευση στα λαϊκά στρώματα

Περίληψη: Η εισήγηση επιχειρεί να αναδείξει την ταξική συγκρότηση των οικογενειακών πρακτικών που σχετίζονται με την οργάνωση του εξωσχολικού χρόνου των παιδιών, και συγκεκριμένα με τη συμμετοχή τους σε οργανωμένες δραστηριότητες. Εξετάζοντας τις εκπαιδευτικές πρακτικές της οικογένειας ως κοινωνικές πρακτικές, επιχειρείται η ανίχνευση των

ταξικών παραμέτρων που διαμορφώνουν τις υποκειμενικές επιλογές. Η εισήγηση βασίζεται στα δεδομένα ποιοτικής έρευνας με συνεντεύξεις από γονείς που προέρχονται από τα λαϊκά στρώματα. Το θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας αντλεί από το θεωρητικό έργο του Bourdieu και του Bernstein.

Σε αντίθεση με έρευνες σε άλλες χώρες (Reay 1998, Lareau 2003), όπου καταγράφεται περιορισμένη συμμετοχή παιδιών από τα λαϊκά στρώματα σε οργανωμένες δραστηριότητες, στην έρευνα που παρουσιάζουμε δεν επιβεβαιώνεται αυτή η εικόνα. Στην ελληνική κοινωνική πραγματικότητα η συμμετοχή των παιδιών σε εξωσχολικές δραστηριότητες είναι μια πρακτική η οποία τοποθετείται σε προτεραιότητα και αξιολογείται θετικά από γονείς διαφορετικών κοινωνικών τάξεων. Η ανάλυση αναδεικνύει την πολιτισμική λογική που συνδέεται με τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου και τη νοηματοδότηση των οργανωμένων δραστηριοτήτων. Ωστόσο, οι αντιλήψεις των γονέων της έρευνας και οι πρακτικές σε σχέση με τη διαχείριση του εξωσχολικού χρόνου δεν είναι ομοιογενείς. Αντίθετα καταγράφονται διαφοροποιήσεις οι οποίες συνδέονται άμεσα με την οικονομική δυνατότητα και κυρίως με το μορφωτικό επίπεδο των μητέρων, στις οποίες κυρίως φαίνεται να ανήκουν οι αποφάσεις και οι επιλογές σε σχέση με τις εξωσχολικές δραστηριότητες.

2. Ευθυμία Χατζηκυριάκου, Νέλλη Ασκούνη: Η επιλογή του Επαγγελματικού Λυκείου από αλλοδαπούς μαθητές: ταξικές παράμετροι της σχολικής εμπειρίας

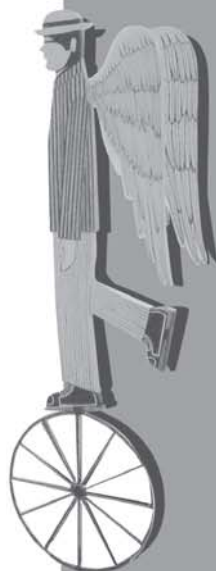
Περίληψη: Η προτεινόμενη ανακοίνωση προσεγγίζει από κοινωνιολογική σκοπιά την επιλογή της τεχνικής εκπαίδευσης από τους αλλοδαπούς μαθητές, οι οποίοι αποτελούν μεγάλο μέρος του μαθητικού πληθυσμού των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.). Τα εμπειρικά δεδομένα, όπου βασίζεται, προέρχονται από μια ποιοτική έρευνα με συνεντεύξεις, η οποία έχει ως αντικείμενο τις εκπαιδευτικές πορείες των μαθητών των ΕΠΑ.Λ., τη συγκρότηση της σχολικής τους εμπειρίας και τις κοινωνικές ιεραρχήσεις που συνδέονται με την επιλογή του συγκεκριμένου τύπου Λυκείου. Το ΕΠΑ.Λ., θεωρητικά ισότιμο με το Γενικό Λύκειο, στην πράξη αποτελεί έναν ιεραρχημένο εκπαιδευτικό κλάδο, αντιληπτό ως δεύτερης κατηγορίας επιλογή, κατάλληλη για τους «αδύνατους» μαθητές. Η εισήγηση διερευνά τους λόγους που καθορίζουν τη μεγάλη εκπροσώπηση των αλλοδαπών μαθητών στο ΕΠΑ.Λ. Ξεκινώντας από τη θέση ότι οι κοινωνικές πρακτικές είναι προϊόντα δομικών καθορισμών, αλλά και της ενεργού δράσης των υποκειμένων, επιχειρεί να αναδείξει το νόημα που έχει η σχολική αυτή επιλογή για τη συγκεκριμένη κατηγορία μαθητών και να την αναλύσει σε συνάρτηση με τις ταξικές και εθνοπολιτισμικές παραμέτρους της ζωής τους. Εστιάζει στις διαδικασίες συγκρότησης της σχολικής τους εμπειρίας και ταυτότητας, η οποία περιλαμβάνει αφενός την εικόνα τους ως «αδύνατων» μαθητών, αφετέρου την αναφορά στην εργασία ως ατομικό βίωμα αλλά και ως αξία, κυρίαρχη στο αξιακό τους σύστημα.

3. Ροδούλα-Σταυρούλα Γκαρνάρα: Η κουλτούρα των Ρομά ως παράγοντας σχολικής διαρροής. Μια μελέτη περίπτωσης στη Ρόδο

Περίληψη: Η σχολική φοίτηση των παιδιών Ρομά είναι μία διαδικασία που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως είναι η κουλτούρα τους, που συχνά δρα ως ενισχυτικός παράγοντας σχολικής διαρροής. Οι πολιτισμικές καταβολές των παιδιών Ρομά διαφέρουν από εκείνες της κυρίαρχης κοινωνίας. Οι εναλλακτικοί τρόποι ζωής και εργασίας τους, όπως επίσης και ο τρόπος σκέψης τους αποτελούν συχνά ανασταλτικό παράγοντα για την ενσωμάτωσή τους σε θεσμικές διαδικασίες. Η παρούσα ερευνητική μελέτη αποτελεί μία μελέτη περίπτωσης που διερευνά τις απόψεις των γονέων Ρομά αναφορικά με το κατά πόσο ο πρώιμος γάμος των παιδιών και η ενασχόλησή αυτών με την εργασία επηρεάζουν αρνητικά την κανονική φοίτησή τους στο σχολείο. Για τους σκοπούς της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη σε εννέα γονείς Ρομά, κατοίκων Ρόδου. Ύστερα από την ανάλυση του περιεχομένου των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων διαπιστώθηκε ότι οι ίδιοι οι γονείς αναγνωρίζουν το γάμο των παιδιών τους σε εφηβική ηλικία ως έναν παράγοντα μείζονος σημασίας αναφορικά με την εγκατάλειψη του σχολείου λόγω των ευθυνών που προκύπτουν μέσα από αυτόν, αν και κάποιοι υποστηρίζουν ότι η ιδιοσυγκρασία της προσωπικότητας των παιδιών και η θέλησή τους διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Όσον αφορά την εργασία των παιδιών, κάποιοι γονείς είναι αντίθετοι και δη σε ώρες σχολείου, ενώ κάποιοι άλλοι αφήνουν την επιλογή της εργασίας στην κρίση και στη βούληση του εκάστοτε παιδιού.

4. Ανδρομάχη Μπούνα, Θεόδωρος Θάνος, Κωνσταντίνος Λάμνιος: Τσιγγάνοι και εκπαίδευση: Η εφαρμογή του αναλυτικού προγράμματος

Περίληψη: Στην παρούσα εργασία εξετάζεται ο τρόπος υλοποίησης του επίσημου αναλυτικού προγράμματος σε ένα σχολείο όπου φοιτούν Τσιγγάνοι. Η έρευνα βασίστηκε στη συνδυαστική θεωρία του Bernstein όπου η σχολική πραγματικότητα διαμορφώνεται μέσω της αλληλεπίδρασης «αντικειμενικών» δομών και της δράσης των ίδιων των υποκειμένων. Βασικά εργαλεία ανάλυσης αποτελούν οι έννοιες της ταξινόμησης, της περιχάραξης και του συνόρου. Η έρευνα αποτελεί μελέτη περίπτωσης και ως μεθοδολογικά εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν η παρατήρηση και η συνέντευξη με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, φαίνεται ότι τα ιδιαίτερα πολιτισμικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των μαθητών επηρεάζουν το αναλυτικό πρόγραμμα μαθημάτων και τον τρόπο διδασκαλίας. Οι μαθητές απουσιάζουν κάποιες μέρες από το σχολείο, καμία μέρα δεν ήταν παρόντες όλοι οι εγγεγραμμένοι μαθητές. Στο σπίτι δεν προετοιμάζονται και δεν έχουν βοήθεια από τους γονείς. Αντιμετωπίζουν προβλήματα κατανόησης των κειμένων. Κουράζονται εύκολα. Δεν τηρούν τα χρονικά πλαίσια της διδακτικής ώρας. Αποχωρούν από το σχολείο ακανόνιστα κ.λπ. Σε αυτήν την ιδιαίτερη σχολική πραγματικότητα, οι εκπαιδευτικοί με τη συγκατάθεση και την παρότρυνση των σχολικών συμβούλων δίνουν προτεραιότητα στα λεγόμενα βασικά μαθήματα (Γλώσσα και μαθηματικά), διδάσκουν μέρος της ύλης, είναι επιεικείς στην αξιολόγησή τους και χρησιμοποιούν αποκλειστικά βιωματικές μεθόδους διδασκαλίας με παιγνιώδη τρόπο. Δίνεται έμφαση σε κοινωνικές και συναισθηματικές δεξιότητες και λιγότερο σε γνωστικές. Έτσι, το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα υλοποιείται μ' έναν ιδιαίτερο τρόπο, σε σχέση με τα υπόλοιπα σχολεία της χώρας μας.

5. Έλενα Βλάχου, Χρήστος Τουρτούρας, Αργύρης Κυρίδης, Ελένη Σιάνου: Σχολικές διαδρομές μουσουλμανοπαίδων σε Δημοτικό Σχολείο της Κω. Ζητήματα πολιτισμικής ή ταξικής προέλευσης;

Περίληψη: Η σχολική φοίτηση των παιδιών Ρομά είναι μία διαδικασία που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Ένας ασφαλής στατιστικά δείκτης για την καταγραφή της εκπαιδευτικής ανισότητας και της συνεπαγόμενης σχολικής αποτυχίας σε συγκεκριμένες ευπαθείς ομάδες είναι η καταγραφή της σχολικής τους διαδρομής. Θεωρητικά, λοιπόν, ένας/μία μαθητής/τρια που καταφέρει να ολοκληρώσει την σχολική του/της διαδρομή χωρίς αποτυχίες (στασιμότητα, μετεξετάσεις) ή και με θετικά αξιολογικά αποτελέσματα της επίδοσής του/της μπορούμε να ισχυριστούμε ότι ολοκληρώνει επιτυχώς την σχολική του/της διαδρομή. Αν καταφέρει δε να εισαχθεί και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση φθάνει στο «αποκορύφωμα» της σχολικής επιτυχίας. Σε αντίθετη περίπτωση, η διαρροή, η στασιμότητα, οι μετεξετάσεις, οι κακές επιδόσεις, η μεταπήδηση σε άλλου τύπου Λύκειο αποτυπώνουν μια «κακή» σχολική διαδρομή ή, εν πάση περιπτώσει, μια σχολική αποτυχία. Στην έρευνά μας, εξετάζουμε και παρουσιάζουμε τις σχολικές διαδρομές όλων των μουσουλμανοπαίδων που φοίτησαν σε Δημοτικό σχολείο της Κω όπου φοιτά το μεγαλύτερο ποσοστό μουσουλμανοπαίδων του νησιού από το 1980 έως το 2010. Με άλλα λόγια, καταγράφουμε τη σχολική τους πορεία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ως ενδεικτική για τη διάγνωση της σχολικής αποτυχίας και ως καθοριστική της περαιτέρω σχολικής τους διαδρομής. Εξετάστηκαν, λοιπόν, οι σχολικές διαδρομές 306 παιδιών στο συγκεκριμένο Δημοτικό σχολείο και καταγράφηκαν οι ακόλουθες μεταβλητές σχολικής αποτυχίας: στασιμότητες, διαρροές, επιδόσεις στη Γλώσσα, στα Μαθηματικά και ο Μέσος Όρος κάθε τάξης -όπου υπήρχαν τα στοιχεία αυτά, εξαιτίας των διαφοροποιημένων πολιτικών αξιολόγησης που ακολουθούσε ενίοτε το Υπουργείο- η τάξη και η ηλικία αρχικής κατάταξης και η συχνότητα μετακινήσεων από και σε άλλες σχολικές μονάδες. Επίσης, πραγματοποιήθηκαν τρεις συνεντεύξεις σε μέλη της μουσουλμανικής κοινότητας που αποφοίτησαν από το συγκεκριμένο σχολείο και σε έναν εκπαιδευτικό με μεγάλη εμπειρία διδασκαλίας σε ανάλογο πληθυσμό μουσουλμανοπαίδων,

προκειμένου να διερευνηθούν τα ποιοτικά στοιχεία της σχολικής τους πορείας. Η έρευνα έδειξε ότι ο συγκεκριμένος πληθυσμός δεν αποτυγχάνει στο Δημοτικό σχολείο, σε αντίθεση με τους μουσουλμανό-παιδες που ζουν σε άλλες περιοχές της χώρας (όπως στη Θεσσαλονίκη και στη Δ. Θράκη). Ο τουρισμός και οι επαγγελματικές προοπτικές που εξασφαλίζει στην περιοχή, καθώς και μια σειρά άλλων παραγόντων που αναδεικνύονται από την έρευνα, φαίνεται πως συντελούν στον επαναπροσδιορισμό των ευρύτερων πολιτισμικών αντιλήψεων των μουσουλμανικών οικογενειών και των προσδοκιών τους όσον αφορά το μέλλον τους στη χώρα. Σε συνδυασμό, μάλιστα, με τις αυξημένες απαιτήσεις για απόκτηση τυπικών προσόντων που να ανταλλάσσονται στην τοπική αγορά εργασίας, συνηγορούν σε μια καταλυτική μεταστροφή υπέρ της χρησιμότητας της μόρφωσης και της αναγκαιότητας πληρέστερης ένταξής τους στην τοπική κοινωνία.

Συνεδρία 1.2: Εκπαιδευτικές Ανισότητες II (Αμφιθέατρο 1^{ου} Ορόφου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: Θάνος Θ., Βέρδης Α.

1. Γεώργιος Φλουρής, Θεόδωρος Θάνος: Παράγοντες σχολικής αποτυχίας: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Περίληψη: Η σχολική αποτυχία είναι μια σχετική έννοια διότι συνδέεται με την εμπειρία του κοινωνικού υποκειμένου και αποτελεί έναν τρόπο κατηγοριοποίησης, ερμηνείας και εννοιολογικού προσδιορισμού του κοινωνικού κόσμου. Ως έννοια χρησιμοποιείται για υποδηλώσει τόσο τη δυσκολία μετάβασης ενός μαθητή από την μια τάξη στην άλλη όσο και την κατάκτηση ορισμένων γνώσεων και ικανοτήτων. Η σχολική αποτυχία αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο, το οποίο οφείλεται σε πολλούς παράγοντες: κοινωνικούς, οικονομικούς, σχολικούς, ατομικούς, κ.λπ. Στην παρούσα έρευνα εξετάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τον ορισμό και τους παράγοντες σχολικής αποτυχίας. Ως θεωρητικό πλαίσιο χρησιμοποιείται η θεωρία του πολιτισμικού κεφαλαίου του P. Bourdieu, σύμφωνα με την οποία η σχολική αποτυχία των μαθητών οφείλεται στην αναπαραγωγική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος. Το εκπαιδευτικό σύστημα αναπαράγει τις κοινωνικές ανισότητες και οδηγεί στη σχολική αποτυχία τους μαθητές που προέρχονται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Η έρευνα είναι πιλοτική και πραγματοποιήθηκε σε δείγμα είκοσι εκπαιδευτικών. Ως μέσο συλλογής των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ημι-δομημένη συνέντευξη. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του δείγματος ορίζουν τη σχολική αποτυχία ως τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι μαθητές να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του σχολείου. Ορισμένοι, άλλοι, όμως, εκπαιδευτικοί ορίζουν τη σχολική αποτυχία των μαθητών ως τη μειωμένη επίδοση και την εγκατάλειψη του σχολείου. Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος επισημαίνουν ότι η σχολική αποτυχία οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, από τους οποίους άλλοι περισσότερο και άλλοι λιγότερο συμβάλλουν στη σχολική αποτυχία. Ως σημαντικότερους, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών αναφέρει την οικογένεια και τους ατομικούς παράγοντες. Ο ρόλος της αναπαραγωγικής λειτουργίας του σχολείου στη σχολική επιτυχία δεν επισημαίνεται με σαφή τρόπο από κανέναν εκπαιδευτικό του δείγματος, γεγονός που δημιουργεί προβληματισμό σχετικά με την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και αναδεικνύει την ανάγκη σχετικής επιμόρφωσής τους.

2. Ευθύμιος Τόλιος, Θεόδωρος Θάνος: Πολιτισμικές εμπειρίες παιδιών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: Ο ρόλος του γεωγραφικού παράγοντα

Περίληψη: Η σχολική αποτυχία είναι μια σχετική έννοια διότι συνδέεται με την εμπειρία του κοινωνικού υποκειμένου και αποτελεί έναν τρόπο κατηγοριοποίησης. Ο P. Bourdieu θεωρεί ότι το πολιτισμικό κεφάλαιο μαζί με το οικονομικό κεφάλαιο αποτελούν βασικές αρχές διάκρισης των κοινωνικών υποκειμένων σε κοινωνικές τάξεις, οι οποίες αναπτύσσουν διάφορες πρακτικές για την αναπαραγωγή τους. Η ελεύθερη κουλτούρα είναι βασική έκφανση του πολιτισμικού κεφαλαίου και περιλαμβάνει μη «σχολικές» γνώσεις σε διάφορους πολιτισμικούς τομείς όπως το θέατρο, η μουσική, ο κινηματογράφος, η ζωγραφική, κ.λπ. Η ελεύθερη κουλτούρα διαμορφώνεται με ασυνείδητο και μη συστηματικό τρόπο στο άμεσο οικο-

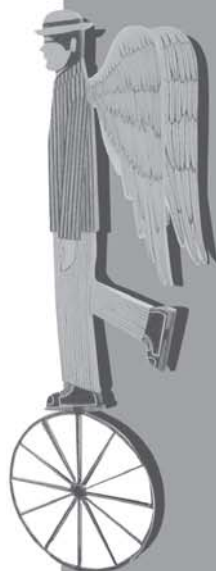
γενειακό περιβάλλον και διαφοροποιείται ανάλογα με την κοινωνική προέλευση της οικογένειας και την κατανομή της στον κοινωνικά ιεραρχημένο γεωγραφικό χώρο. Τα πολιτισμικά αγαθά δεν κατανέμονται με τον ίδιο τρόπο στον γεωγραφικό χώρο, γι αυτό η κοινωνική απόσταση της οικογένειας από τα πολιτισμικά αγαθά θα πρέπει να ενσωματώνει και τη γεωγραφική απόσταση. Στην παρούσα εργασία εξετάζεται η επίδραση του γεωγραφικού παράγοντα στις πολιτισμικές εμπειρίες των μαθητών νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου του νομού Ιωαννίνων. Ως μέσο συλλογής των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, η γεωγραφική διάκριση σε αγροτική και αστική περιοχή είναι κοινωνικά διαφοροποιημένη. Στις αστικές περιοχές το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων των μαθητών του δείγματος είναι υψηλότερο από ότι στις αγροτικές περιοχές. Επίσης, στις αστικές περιοχές οι γονείς των μαθητών ασκούν σε υψηλότερο ποσοστό επαγγέλματα που εντάσσονται στα μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα σε σχέση με τους γονείς των μαθητών αγροτικών περιοχών. Οι μαθητές των αστικών περιοχών έχουν περισσότερες πολιτισμικές εμπειρίες σε σχέση με τους μαθητές των αγροτικών περιοχών. Οι διαφορές αυτές είναι πιο έντονες στους μαθητές του νηπιαγωγείου, όταν, ακόμη, δεν έχει παρέμβει ο «σχολικός» παράγοντας στην απόκτηση πολιτισμικών εμπειριών.

3. Ασπασία Καπετάνιου, Παναγιώτης Γιαβρίμης: Κοινωνική τάξη και σχολικά αποτελέσματα: Βιογραφική προσέγγιση

Περίληψη: Η προσέγγιση των κοινωνικών τάξεων και η συσχέτιση τους με τα εκπαιδευτικά επιτεύγματα αποτελεί ένα κυρίαρχο παράγοντα για την κατανόηση και τον περιορισμό των κοινωνικών ανισοτήτων στο σχολείο. Διεθνείς και ελληνικές έρευνες έχουν αναλύσει τη σχέση της κοινωνικής τάξης με τη σχολική επίδοση, αλλά και τις συνέπειες της στην ισοτιμία των εκπαιδευτικών ευκαιριών στο σχολικό πλαίσιο. Σκοπός αυτής της παρούσας εργασίας είναι η βιογραφική προσέγγιση της σχέσης της κοινωνικής τάξης με τα ακαδημαϊκά αποτελέσματα, των έμμεσων παραγόντων επηρεασμού, αλλά και των ερμηνειών, που τα άτομα δίνουν για τις εκβάσεις της σχολικής σταδιοδρομίας τους. Για το δείγμα της έρευνας μας χρησιμοποιήσαμε το σχήμα των τάξεων των Goldthorpe και McKnight σε δείγμα ατόμων, που έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευση. Στην παρούσα έρευνα γίνεται χρήση της βιογραφικής συνέντευξης, η οποία μας παρέχει τη δυνατότητα να διερευνήσουμε σε βάθος τα παραπάνω ζητήματα. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφαίνεται ότι οι διαφοροποιήσεις στις κοινωνικές τάξεις, αναδύουν διαφοροποιήσεις στα σχολικά επιτεύγματα και σε έμμεσους παράγοντες επηρεασμού που σχετίζονται με το πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο των ατόμων, τις πρακτικές διάδρασης τόσο στην οικογένεια, όσο και στο εκπαιδευτικό πλαίσιο, αλλά και στο βαθμό επένδυσης τους στο σχολείο και στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες, που τους παρέχονται.

4. Αθανάσιος Βέρδης, Κατερίνα Νικολοπούλου: Τα ελληνικά δημόσια σχολεία γονεϊκής επιλογής στην εποχή της οικονομικής κρίσης

Περίληψη: Η παρούσα εισήγηση εξετάζει τον ρόλο των δημόσιων σχολείων γονεϊκής επιλογής (πρότυπα-πειραματικά, μουσικά, καλλιτεχνικά) στα χρόνια της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα εξετάζονται οι κώδικες, η ρητορική, η κοινωνική σύσταση των εν λόγω σχολείων, οι εισαγωγικές εξετάσεις, καθώς και το κοινωνικό τους «συμβόλαιο». Για τον σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκαν στατιστικές αναλύσεις σε διάφορες βάσεις δεδομένων και έγινε κριτική ανάλυση των λόγων και των ρητορικών. Υποστηρίζεται ότι τα δημόσια σχολεία γονεϊκής επιλογής στην Ελλάδα μεταλλάσσουν ή προβάλλουν κάποια παιδαγωγικά, ψυχολογικά κοινωνικά μυθεύματα (π.χ. «αριστεία», ευφυΐα «καλλιτεχνικότητα», «εργατικότητα», «μουσικό ταλέντο» κλπ.), ώστε να καλύψουν τον λανθάνοντα κοινωνικό διαχωρισμό και να προσφέρουν μέσα στην οικονομική κρίση καλή εκπαίδευση σε συγκεκριμένα κοινωνικά στρώματα. Κάποια από τα μυθεύματα των σχολείων αυτών έχουν μαρξιστικές ή «προοδευ-

τικές» καταβολές, ενώ κάποια άλλα έχουν (νεο)φιλελεύθερες καταβολές. Οι διαφορετικές αυτές καταβολές αυτές έχουν ήδη οδηγήσει στην «υιοθέτηση» διαφορετικών τύπων σχολείων από διαφορετικά πολιτικά κόμματα και ιδεολογικούς χώρους στην Ελλάδα.

5. Ναπολέων Παπαγεωργίου, Σουζάννα-Μαρία Νικολάου: Διερεύνηση παραγόντων που σχετίζονται με τη σχολική επιτυχία: Από την «Κοινωνική Αναπαραγωγή» στη «Σχέση με τη Γνώση»

Περίληψη: Κεντρικό στόχο της μελέτης αποτελεί η ανάπτυξη ενός συνεκτικού και δομημένου πλαισίου παραγόντων που σχετίζονται με τη σχολική επιτυχία. Σε αυτό το πλαίσιο επιδιώκεται να συμπεριληφθούν οι παράγοντες που αναφέρονται στο κοινωνικό, οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας του μαθητή, όπως επίσης παράγοντες που σχετίζονται με τον ίδιο το μαθητή και τη σχέση που έχει ή/και αναπτύσσει με την ίδια τη σχολική γνώση. Ειδικότερα, επιδιώκεται η διερεύνηση της σχέσης του υποκειμένου «με τη γνώση» ως συνθήκη σημαντική για τη σχολική επιτυχία. Για τη μελέτη των ερωτημάτων της έρευνας εφαρμόστηκε η Μεικτή Μέθοδος κοινωνικής και εκπαιδευτικής έρευνας, διότι κρίθηκε κατάλληλη για την απόδοση ποικίλων τύπων παραγόντων που συνδέονται με τη σχολική επιτυχία. Ειδικότερα, εφαρμόστηκε ο Διερευνητικός Ακολουθιακός Σχεδιασμός Μεικτής Μεθόδου (Exploratory Sequential Design), όπου αρχικά διενεργήθηκαν ημι-δομημένες συνεντεύξεις και τα αποτελέσματα της ανάλυσής τους χρησιμοποιήθηκαν για τον εμπλουτισμό ενός δομημένου ερωτηματολογίου που εξέταζε τους παράγοντες που σχετίζονται με τη σχολική επιτυχία. Τα κύρια αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνουν την ύπαρξη ενός πολυπαραγοντικού πλαισίου συσχέτισης με τη σχολική επιτυχία στο οποίο εντάσσονται εκτός των κοινωνικών, οικονομικών, μορφωτικών χαρακτηριστικών της οικογένειας του μαθητή, και νοήματα και ερμηνείες του μαθητή για το σχολείο και τη σχολική γνώση.

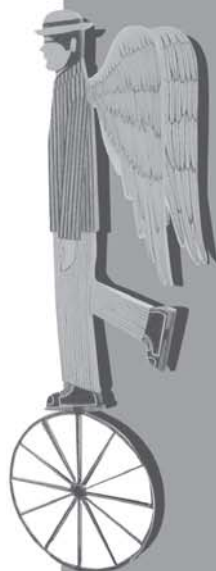
Συνεδρία 1.3: Εκπαιδευτικές Ανισότητες III (Αίθουσα 9 / Κτήριο «Κλεόβουλος»). **Προεδρείο: Γουβιάς Δ., Βασιλοπούλου Α.**

1. Ευσταθία Μερεκούλια, Θεόδωρος Θάνος: Ελεύθερος χρόνος των μαθητών και κοινωνική προέλευση

Περίληψη: Ένας από τους βασικότερους παράγοντες διάκρισης των ατόμων είναι το πολιτισμικό κεφάλαιο, σύμφωνα με τη θεωρία του πολιτισμικού κεφαλαίου του P. Bourdieu. Οι δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνται οι μαθητές/τριες κατά τον ελεύθερο χρόνο αποτελεί μια σημαντική παράμετρος διαμόρφωσης αλλά και πρακτική αναπαραγωγής του πολιτισμικού τους κεφαλαίου που κληρονομούν από την οικογένειά τους. Στην παρούσα εργασία εξετάζονται οι οργανωμένες/συστηματικές δραστηριότητες των μαθητών κατά το ελεύθερο χρόνο τους ανάλογα με την κοινωνική τους προέλευση. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 165 μαθητές δημοτικού σχολείου. Ως μέσο συλλογής των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχει η πλειονότητα του δείγματος είναι οι παραδοσιακοί χοροί (35,2%), η κολύμβηση (22,4%), το ποδόσφαιρο (12,1%), το μπαλέτο (6,1%) και η ρυθμική γυμναστική (4,8%). Στις δραστηριότητες αυτές οι μαθητές διαφοροποιούνται μεταξύ τους με κριτήριο τόσο το επάγγελμα όσο και το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων. Οι μαθητές που οι γονείς τους ασκούν χειρωνακτικά επαγγέλματα κατά το ελεύθερο χρόνο ασχολούνται με το ποδόσφαιρο, την κολύμβηση και τους παραδοσιακούς χορούς, ενώ οι μαθητές που οι γονείς τους ασκούν μη χειρωνακτικά επαγγέλματα ασχολούνται με το μπάσκετ, τη ρυθμική γυμναστική και το μπαλέτο. Με κριτήριο το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων, οι μαθητές με γονείς απόφοιτους λυκείου ασχολούνται με την κολύμβηση και τους παραδοσιακούς χορούς, ενώ οι μαθητές με γονείς απόφοιτους ανώτερης-ανώτατης εκπαίδευσης ασχολούνται με το μπάσκετ, τη ρυθμική γυμναστική και το μπαλέτο. Στο ποδόσφαιρο οι μαθητές με κριτήριο το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων δεν διαφοροποιούνται μεταξύ τους. Από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι η την ενασχόληση των παιδιών με διάφορες οργανωμένες δραστηριότητες, κατά τον ελεύθερο χρόνο, συμβάλει αφενός στη διαμόρφωση και αφετέρου στην αναπαραγωγή του κληρονομημένου πολιτισμικού κεφαλαίου τους.

2. Αγγελική Κίτσιου, Παναγιώτης Γιαβρίμης: «Ψωμί, Παιδεία και Linux στα Σχολεία». Η ιδιωτικοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση ως παράγοντας κοινωνικών ανισοτήτων

Περίληψη: Η χρήση των ΤΠΕ (Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας) συνιστά ένα καθοριστικό παράγοντα, που επιδρά και μετασχηματίζει σημαντικά τις εκπαιδευτικές πολιτικές. Η γνώση αποκτά πολύπλευρες διαστάσεις και το νέο γνωστικό εργαλείο μετασχηματίζει την οργάνωση, την ανάλυση και ερμηνεία της, παράγοντας ή αναθεωρώντας τις κοινωνικό-πολιτισμικές πραγματικότητες συγκεράζοντας το τοπικό με το παγκόσμιο. Οι υιοθετούμενες ψηφιακές στρατηγικές αντί να οδηγούν σε ισότιμα μαθησιακά περιβάλλοντα, προάγουν συχνά περιοριστικά τεχνολογικά μοντέλα, τα οποία οδηγούν στην παραγωγή κοινωνικών ανισοτήτων στην εκπαίδευση. Η παρούσα έρευνα, με τη χρήση των ποιοτικών μεθόδων focus group και εντοπισμένων συνεντεύξεων, μελετά τις δράσεις του Κινήματος του Ελεύθερου Λογισμικού στην Ελλάδα έναντι στη νομοθετική ρύθμιση που αφορούσε στην «Κύρωση Συμφωνίας Στρατηγικής Συνεργασίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών Microsoft Corporation, Microsoft Ireland Operation Limited και Microsoft Ελλάς Ανώνυμη Βιομηχανική και Εμπορική Εταιρεία Προϊόντων και υπηρεσιών Πληροφορικής». Τα ευρήματα της έρευνας αναδεικνύουν ότι: α) τέτοιες στρατηγικές επιλογές προσανατολίζουν την εκπαίδευση προς την αξιοποίηση μόνο κλειστών και ιδιόκτητων λογισμικών προγραμμάτων, β) περιορίζουν την ενεργή συμμετοχή και την ελευθεριακή αντίληψη στην εκπαίδευση, καθώς και την κατάλληλη προετοιμασία των εκπαιδευόμενων για την αγορά εργασίας, όπου απαιτείται η γνώση περισσότερων τεχνολογικών λύσεων και γ) επιφέρουν σημαντικές οικονομικές επιβαρύνσεις στους εκπαιδευόμενους, αυξάνοντας τις κοινωνικές ανισότητες.

3. Αντιγόνη-Άλμπα Παπακωσταντίνου: Μελετώντας την ανισότητα στις σχολικές τάξεις. Απόπειρα ανάλυσης της έννοιας “λειτουργική ανισότητα”

Περίληψη: Μελετώντας τις σχέσεις που αναπτύσσονται μέσα σε μία σχολική τάξη και τις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στους μαθητές, τους μαθητές με τον εκπαιδευτικό και τους εκπαιδευτικούς με τους γονείς, εντοπίζονται στοιχεία που κυριαρχούν μεταξύ των δρώντων στο σχολικό χώρο υποκειμένων και θέτουν τις βάσεις για αυτό που μπορεί να ονομαστεί “λειτουργική ανισότητα”. Μέσα από την ανάλυση των αλληλεπιδράσεων, την περιγραφή καταστάσεων που αντικατοπτρίζουν την καθημερινότητα της σχολικής ζωής και τον εντοπισμό γεγονότων που συνδέονται άρρηκτα με την κοινωνικοποίηση των μαθητών στο χώρο του σχολείου, η έρευνα αυτή επιχειρεί να εισαγάγει, να προσδιορίσει και να αναλύσει την έννοια “λειτουργική ανισότητα”. Η λειτουργική ανισότητα, όπως προκύπτει από την ανάλυση, στηρίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες που αφορούν στις δυναμικές σχέσεις των συμμαθητών, στη γονική εμπλοκή στη μαθησιακή διαδικασία και στις λανθάνουσες στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι σε μαθητές και γονείς. Για την ανάλυση του περιεχομένου της έννοιας της “λειτουργικής ανισότητας” ακολουθείται μια μικροκοινωνιολογική προσέγγιση, η οποία στηρίζεται, σε μεγάλο βαθμό, στις θεωρίες αλληλεπίδρασης (I. Goffman), στην κοινωνιολογική προσπέλαση και χρήση της έννοιας της εμπειρίας (F. Dubet) και σε στοιχειακές θεωρητικές προσεγγίσεις που αντλούν από το πεδίο της κοινωνιολογίας της σχολικής τάξης.

4. Αλεξάνδρα Βασιλοπούλου: Διαφοροποιήσεις του ρυθμιστικού λόγου στη διαδικασία μετάβασης από τη βιωματική στη σχολική γνώση σε μη προνομιούχα σχολεία

Περίληψη: Παρά την απόσταση που χωρίζει τους μη προνομιούχους μαθητές από τις επικοινωνιακές πρακτικές του σχολείου (Bernstein 1971, 1973, Jones 1991, Mara κ.ά. 1994), έρευνες σε μη προνομιούχα σχολεία έδειξαν πώς αλλαγές στις παιδαγωγικές πρακτικές μπο-

ρούν να οδηγήσουν σε καλύτερες μαθησιακές συνθήκες για εκείνους (Cazden 1988, Maton 2007). Στην παρούσα ανακοίνωση αναλύονται οι αρχές που ορίζουν τον τρόπο μετάδοσης της γνώσης και τις εξειδικευμένες διεπιδραστικές πρακτικές (Bernstein 1990, 1996) σε μη προνομιούχα νηπιαγωγεία της Αττικής. Εντοπίζεται στις τάξεις έμπειρων εκπαιδευτικών ένα μοτίβο αλληλουχίας με χαρακτηριστικά ισχυρής ταξινόμησης και ασθενούς περιχάραξης όπου αρχικά δίνεται περιθώριο στα παιδιά να φέρουν την καθημερινή γνώση στη συζήτηση ενώ στη συνέχεια παρατηρείται σταδιακή μετάβαση στην αποπλαισιωμένη γνώση. Παρατηρείται ανοιχτότητα στην ιεραρχία της επικοινωνίας (αλληλουχία, σειρά εναλλαγής), αλλά σταδιακός έλεγχος ως προς τα κριτήρια ορθότητας της απάντησης, ως προς την εστίαση στο θέμα συζήτησης, ως προς το «τι» της γνώσης. Το μοτίβο αυτό συγκρίνεται με άλλες περιπτώσεις ασθενούς ταξινόμησης και ισχυρής περιχάραξης ως προς τις δομές αλληλουχίας.

5. Σιμάκης Συμεού: Η Διαχείριση της σχολικής τάξης και η κοινωνική της χαρτογράφηση. Εφαρμογές στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση της Κύπρου

Περίληψη: Η αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας και, ευρύτερα, του εκπαιδευτικού έργου, είναι, κατά γενική ομολογία, ο κεντρικός στόχος, στον οποίο επικεντρώνεται, τόσο το θεσμικό πλαίσιο, που διέπει την εκπαιδευτική διαδικασία, όσο και οι πρακτικές υλοποίησης, που ακολουθούν οι εμπλεκόμενοι σ' αυτήν. Ιδιαίτερα ο εκπαιδευτικός, ο οποίος, πέραν του επιστημονικού υποβάθρου, που κατά τεκμήριο διαθέτει, καταθέτει και ανάλογες μεθόδους, από τη θεωρητική σκευή, την οποία του παρέχει η παιδαγωγική του κατάρτιση. Τα μαθησιακά αποτελέσματα συντίθενται, κατά τεκμήριο, από την επίδοση των μαθητών. Οι παράμετροι, όμως, της επιστημοσύνης του εκπαιδευτικού και των καινοτομιών που εισάγει, ενδεχομένως, στη διδασκαλία του, δεν είναι αρκετές για τη μελέτη του φαινομένου και τη βελτιστοποίηση των αντίστοιχων αποτελεσμάτων. Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης παρέχει, προς αυτή την κατεύθυνση, πολύτιμη αρωγή. Όπως προκύπτει από το θεωρητικό πλαίσιο και τη βιβλιογραφική επισκόπηση, σχετικά με τις παραμέτρους που συνεξετάζονται με την αποτελεσματικότητα της μαθησιακής διαδικασίας, η κοινωνική χαρτογράφηση της τάξης είναι ένα επιστημονικά κατοχυρωμένο εργαλείο, που μπορεί να συνδράμει αποφασιστικά αυτό το έργο. Αφετηρία αυτής της εργασίας είναι η υπόθεση ότι υπάρχει σχέση ανάμεσα στο τελικό αποτέλεσμα της μαθησιακής διαδικασίας και το κοινωνικό μειονέκτημα ή πλεονέκτημα, που έχει ο κάθε μαθητής, σε σχέση με τους συμμαθητές του. Διερευνώνται, συναφώς, το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων του, το επάγγελμά τους, το οικογενειακό εισόδημα και άλλα συναφή στοιχεία, που συνθέτουν το κοινωνικό πλαίσιο, το οποίο επιδρά διαμορφωτικά στην επίδοση αλλά και τις επιλογές των μαθητών. Θα προταθούν συγκεκριμένες στρατηγικές εφαρμογής της «κοινωνικής χαρτογράφησης», στην εκπαιδευτική διαδικασία, με στόχο την ανάλογη και αντίστοιχη συνδρομή στην αποτελεσματικότητά της. Στο πλαίσιο αυτής της παρουσίασης, πρόκειται να παρατεθούν δεδομένα έρευνας, που πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο, στο πλαίσιο διδακτορικής διατριβής, που εκπόνησε ο υπογράφων, με προβολή τους και προσαρμογή της εφαρμογής τους στο θέμα που προτείνεται να αναπτυχθεί κατά τη διάρκεια των εργασιών του 2ου Πανελλήνιου Συνεδρίου Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης.

Συνεδρία 1.4: Εκπαιδευτικές Ανισότητες IV (Αίθουσα 6 / Κτήριο «7^{ης} Μαρτίου»). Προεδρείο: Βρυωνίδης Μ., Πεχτελίδης Γ.

1. Γιάννης Πεχτελίδης, Κωνσταντίνος Κυριάκης: (Επαν)εκπαίδευση στα χρόνια της κρίσης: η περίπτωση των σπουδαστών/τριών των Δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης

Περίληψη: Στα αποσταθεροποιητικά, ρευστά και πολυπρισματικά κοινωνικά περιβάλλοντα της ύστερης νεωτερικότητας, αθρόες ομάδες του πληθυσμού βρίσκονται σε επαγγελματικό-οικονομικό κίνδυνο και επισφάλεια, με αποτέλεσμα τα άτομα, και κυρίως οι νέοι, να βιώνουν κάθε κρίση, αλλά ιδιαίτερα τις περιοδικές οικονομικές κρίσεις του ύστερου καπιταλισμού, ως οντολογική απειλή. Για να αντιμετωπίσουν την κρίση τα άτομα επιστρατεύουν κάποιες τεχνικές διαχείρισής της, μια από τις οποίες είναι η αναβάθμιση των γνωστικών τους πόρων και δεξιοτήτων. Στην παρούσα ανακοίνωση μελετάμε μια ομάδα νέων εκ-

παιδευόμενων (18–25 χρονών), οι οποίοι αντιμετωπίζοντας τον κίνδυνο της ανεργίας και της υποαπασχόλησης επέλεξαν στρατηγικά την επιστροφή στην εκπαιδευτική διαδικασία, μέσα από τη συμμετοχή τους στα προγράμματα σπουδών των Δημόσιων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης. Θα διερευνήσουμε μέσα από βιογραφικές αφηγηματικές συνεντεύξεις και βιογραφικά σημειώματα τη ρητορική των προσωπικών αφηγημάτων με σκοπό να απαντήσουμε στα εξής ερωτήματα:

- Γιατί επέλεξαν ως στρατηγική διαχείρισης στην κρίση τον αναπροσανατολισμό των εκπαιδευτικών τους προσόντων;
- Ποιο νόημα δίνουν τα υποκείμενα της μελέτης στην έννοια της εκπαίδευσης;
- Ποιες οι συνέπειες της κρίσης στην επιλογή συγκεκριμένων γνωστικών αντικειμένων;
- Πώς ενσωματώνουν τις ασυνέχειες και ανακατατάξεις στις διαδρομές του βίου και ποια αποτελέσματα έχουν αυτές στην ταυτοτική συγκρότηση των εκπαιδευόμενων ως υποκειμένων μάθησης;
- Ποιες ικανότητες, τέλος, αναστοχασμού και οργάνωσης (βιογραφική μάθηση) επιστρατεύουν τα υποκείμενα ώστε να συμφιλιώσουν τις ατομικές τους βιογραφίες με τη ρευστότητα και τον πλουραλισμό των πολιτισμικών αντινομιών της κοινωνικής ζωής;

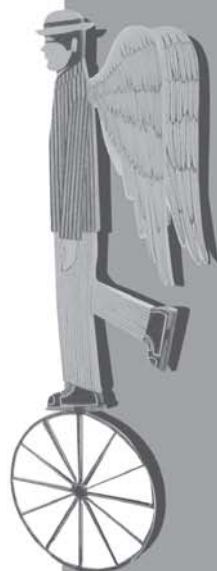
Η ανάλυση θα στηριχθεί σ' ένα σύνθετο εννοιολογικό συνδυασμό που αντλεί από τη λογοθεωρία, την κοινωνιολογία του κινδύνου, της εξατομίκευσης και της επισφάλειας, τη θεωρία του Bourdieu για το habitus και την έννοια της γενεάς του Mannheim.

2. Βασιλική Τσάγκα, Όλγα Τζαφέα, Ελένη Ζιώγα, Ελένη Σιάνου-Κύργιου: Τυχαία ή προσχεδιασμένη επιλογή σπουδών; Ανισότητες και πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση

Περίληψη: Τις τελευταίες δεκαετίες η πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί αντικείμενο πολλών μελετών που δείχνουν ότι, παρά την εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού των φοιτητών, οι ανισότητες συντηρούνται. Η εισήγηση εστιάζεται στο ζήτημα αυτό και αξιοποιεί δεδομένα από μια πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε πρωτοετείς φοιτητές, με σκοπό να διερευνηθούν οι παράγοντες που συμβάλλουν στην αναπαραγωγή των ανισοτήτων. Με τα δεδομένα αυτά γίνεται προσπάθεια να δοθεί απάντηση στο ερώτημα, αν και σε ποιο βαθμό παρεμβαίνουν και επηρεάζουν την επιλογή σπουδών κοινωνικοί παράγοντες. Τα ευρήματα δείχνουν, ότι η επιλογή σπουδών δεν είναι για όλους και επηρεάζεται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο πρόσβασης μέσω των πανελλαδικών εξετάσεων. Άλλοτε είναι μια τυχαία και αναγκαστική απόφαση, και άλλοτε μια προσχεδιασμένη και με συγκεκριμένους ακαδημαϊκούς ή επαγγελματικούς στόχους απόφαση. Η διαφορά αυτή συνδέεται άμεσα με τις προ υπάρχουσες κοινωνικές ανισότητες που οξύνονται στην εποχή της κρίσης. Συμπεραίνεται ότι το θεσμικό πλαίσιο για την πρόσβαση στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση δε διασφαλίζει την ισότητα στην επιλογή σπουδών, αλλά οδηγεί υψηλά ποσοστά υποψηφίων σε ακαδημαϊκές διαδρομές άσχετες με τις προτιμήσεις τους. Οι στρεβλώσεις που δημιουργεί καθιστούν αναγκαία την κατάργηση των πανελλαδικών εξετάσεων και την αντικατάστασή τους με ένα δικαιότερο σύστημα πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση.

3. Μάριος Βρυωνίδης, Λοΐζος Συμεού: Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: Λανθάνοντες μηχανισμοί κοινωνικής αναπαραγωγής

Περίληψη: Η Κύπρος είναι μια χώρα με σχετικά υψηλό δείκτη πρόσβασης στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα 6 στους 10 μαθητές που ολοκληρώνουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ακολουθούν ανώτερες ή ανώτατες σπουδές τόσο σε ιδρύματα εντός Κύπρου όσο και εκτός. Τα αριθμητικά στοιχεία της μαζικής συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, εντούτοις, δεν διαφωτίζουν τον τρόπο με τον οποίο τα νεαρά άτομα και οι οικογένειές τους προβαίνουν στις επιλογές τους για το μέλλον τους. Ενδιαφέρον έχουν τα κοινωνικά πλαίσια

μέσα στα οποία πραγματοποιούνται αυτές οι επιλογές, κυρίως σε σχέση με το είδος των σπουδών που επιλέγονται και το πού αυτές θα πραγματοποιηθούν. Ανισότητες φαίνεται να προκύπτουν κυρίως από τους άνισους ορίζοντες μέσα στους οποίους παρατηρούνται οι επιλογές αυτές. Μαθητές προερχόμενοι από μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα και οι οικογένειές τους συχνά προβαίνουν σε επιλογές για τριτοβάθμια εκπαίδευση οι οποίες οδηγούν σε ένα πλαίσιο διευρυνμένων οριζόντων, ενώ οι αντίστοιχες επιλογές των μικρομεσαίων και χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων φαίνεται να καθορίζουν περιορισμένους ορίζοντες δράσης. Η εργασία αυτή συζητά τους μακρο- και μικρο- κοινωνιολογικούς παράγοντες που σχετίζονται με τη δομή των διαθέσιμων ευκαιριών και τις επιπτώσεις του αυξανόμενου αριθμού των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (αγοριών και κοριτσιών) στην Κύπρο που εισέρχονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και σχετίζονται με λανθάνοντες μηχανισμούς κοινωνικής αναπαραγωγής και ζητήματα που αφορούν στην ισότητα μετάβαση στην αγορά εργασίας.

4. Παναγιώτης Πάσης, Θεόδωρος Θάνος: *Εκπαίδευση και κοινωνική αναπαραγωγή: Η κοινωνική σύνθεση και η επιλογή σπουδών των φοιτητών του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Περίληψη: Σύμφωνα με τις αναπαραγωγικές προσεγγίσεις, το εκπαιδευτικό σύστημα αναπαράγει τις κοινωνικές ανισότητες τόσο κατά τη μετάβαση από τη μια βαθμίδα στην επόμενη όσο και κατά την επιλογή κατεύθυνσης στο εσωτερικό μιας εκπαιδευτικής βαθμίδας. Στο εσωτερικό της ανώτατης εκπαίδευσης, η αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων επιτυγχάνεται με την ιεράρχηση των σχολών και των τμημάτων. Τα τμήματα Ιατρικής εντάσσονται στις λεγόμενες «προνομιούχες» σχολές. Στην παρούσα εργασία εξετάζονται τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των φοιτητών του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων καθώς και η επιλογή του. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 100 φοιτητών με τη χρήση ερωτηματολογίου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, δύο στους τρεις φοιτητές του δείγματος έχει γονείς απόφοιτους ανώτερης-ανώτατης εκπαίδευσης και τρεις στους τέσσερις περίπου φοιτητές γονείς που ασκούν μη χειρωνακτικά επαγγέλματα. Μάλιστα ένας στους πέντε περίπου φοιτητές έχει γονείς που ασκούν κάποιο επάγγελμα, το οποίο εντάσσεται στον ιατρικό τομέα. Όσον αφορά την επιλογή των σπουδών, εννέα στους δέκα φοιτητές τη συζήτησαν με τους γονείς τους και ήταν πρώτη τους επιλογή. Για την επίτευξη του στόχου τους επτά στους δέκα φοιτητές έκαναν φροντιστήριο από το γυμνάσιο και ανέφεραν ότι δεν τους επηρέασε η κρίση κατά την προετοιμασία τους. Βάσει των στοιχείων της έρευνας φαίνεται ότι το Τμήμα Ιατρικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων συμβάλλει στην αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων.

5. Παρασκευή Δεληκάρη: *Εκπαίδευση και κοινωνικές ανισότητες: η περίπτωση του ΕΚΔΔΑ (Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης)*

Περίληψη: Το κείμενο αυτό αποτελεί μελέτη περίπτωσης, η οποία στοχεύει στην ανίχνευση του εκπαιδευτικού και επιμορφωτικού ρόλου του ΕΚΔΔΑ και της συμβολής του στη συγκρότηση του ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης και αυτοδιοίκησης. Ερευνητική μας υπόθεση είναι ότι το ΕΚΔΔΑ έχει στελεχωθεί ιστορικά με όρους που αναπαράγουν κοινωνικές ιεραρχίες και ανισότητες, παρά τις ρητές θεσμικές στοχεύσεις για άμβλυνσή τους, μέσω πιστοποιημένων επιμορφωτικών προγραμμάτων που απαντούν σε ανιχνευμένες ανάγκες κοινωνικών υποκειμένων. Αντλούμε το εμπειρικό υλικό από προγράμματα επιμόρφωσης που απευθύνονται κυρίως σε στελέχη της δημόσιας εκπαίδευσης, εστιάζοντας στη δομή, τον χρονισμό, το προσωπικό που φέρει την επιστημονική και οργανωτική ευθύνη για την υλοποίηση των προγραμμάτων αυτών, τους εκπαιδευτές και τις εκπαιδευτριες, το προφίλ των στελεχών που επιζητούν επιμόρφωση καθώς και στις συναρθρώσεις (articulations) που συγκροτούν οι αλληλεπιδράσεις όλων των παραπάνω με διαστάσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής που το ΕΚΔΔΑ προσδοκάται να υπηρετήσει. Αναλύουμε τις συναρθρώσεις υπό το φως βασικών παραδοχών της πολιτικής θεωρίας του λόγου (political discourse theory) σχετικά με τη ρηματική (discursive) συγκρότηση των κοινωνικών πρακτικών. Το κείμενο έχει και αναστοχαστικό χαρακτήρα καθώς η μελέτη των παραπάνω διαπλέκεται με πολλαπλές προσωπικές εμπειρίες από το συγκεκριμένο θεσμό με τη διπλή ιδιότητά μου, της εκπαιδευόμενης και της εκπαιδύτριας.

10:30-11:00: **Διάλειμμα – Καφές**

11:00-12:00: **Ολομέλεια III – 3^ο Στρογγυλό Τραπέζι** (Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων, Κτήριο «Κλεόβουλος»):

Ανώτατη εκπαίδευση, αγορά εργασίας και κοινωνικές ανισότητες στην εποχή της κρίσης

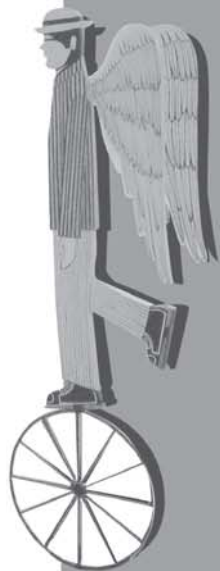
- Κύρια εισηγήτρια: **Ελένη Σιάνου-Κύργιου.**
- Συζητητές/τριες: **Διονύσης Γουβιάς, Περσεφόνη Φώκιαλη, Νίκος Φωτόπουλος**

12:00-13:30: **2η Παράλληλη Συνεδρία**

Συνεδρία 2.1: Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων I (Αμφιθέατρο Ισογείου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: **Καντζάρα Β., Καραντζόλα Ε.**

1. Χάλαρη Μαρία: Ας ονειρευτούμε ένα διαφορετικό Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα στην εποχή της κρίσης

Περίληψη: Η σημερινή κοινωνική και οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα έχει συμβάλει στη δημιουργία μιας όλο και πιο σύνθετης κοινωνίας, την καλλιέργεια έντονου κλίματος αβεβαιότητας στο λαό, και την αίσθηση ενός απρόβλεπτου μέλλοντος. Ωστόσο, έχει φέρει στο φως νέες τάσεις και δυνατότητες. Πιθανόν να καταφέρουμε να λάβουμε γνώση αυτών των νέων τάσεων και δυνατοτήτων, αν καταφέρουμε να παρακάμψουμε τις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης, και προσπαθήσουμε να βρούμε χώρο για νέες ιστορίες, έναν άλλο τρόπο σκέψης, και μια έννοια της ελπίδας. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι σε θέση να προσφέρει τόσο αυτό το νέο τρόπο σκέψης, όσο και την ίδια την ελπίδα. Παρά τον τεράστιο αριθμό μελετών που εστιάζουν στην τρέχουσα κρίση στην Ελλάδα, λίγα είναι γνωστά σχετικά με το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι εκπαιδευτικοί και η εκπαίδευση γενικότερα στην αντιμετώπιση ορισμένων από τις καταστροφικές συνέπειες της κοινωνικο-οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Η έρευνά μου, βασίζεται σε μια σειρά από ποιοτικές συνεντεύξεις που διεξήχθησαν τον Οκτώβριο του 2014. Οι συνεντεύξεις αυτές έδωσαν σε δεκαέξι εκπαιδευτικούς την ευκαιρία να σκεφτούν και να προβληματιστούν σχετικά με το πως βιώνουν τις επιπτώσεις της κρίσης στην εκπαίδευση αλλά και την προσωπική τους ζωή, καθώς και να ονειρευτούν τις δυνατότητες που ενδεχομένως προδιαγράφονται για το μέλλον. Η εισήγησή μου επικεντρώνεται στο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση στην προετοιμασία των νέων για έναν κόσμο διαρκώς μεταβαλλόμενο. Επίσης, διερευνά τους τρόπους μέσω των οποίων μπορούμε να αξιοποιήσουμε τα δυνατά σημεία του παρόντος εκπαιδευτικού συστήματος, προκειμένου να δημιουργήσουμε ένα σύστημα ικανό να προωθήσει την αντιμετώπιση των πρόσφατων κοινωνικών αλλαγών και δύσκολων συνθηκών. Σε περιόδους έντονης μεταβατικότητας και κινητικότητας, τα εκπαιδευτικά συστήματα καλούνται να βρουν ισχυρές και επείγουσες απαντήσεις, και να προετοιμάσουν τους μαθητές να σκέφτονται πιο κριτικά και δημιουργικά για το μέλλον. Μέσα από την έρευνά μου, προσπαθώ να μεταφέρω ένα θετικό μήνυμα, το οποίο πιθανόν θα βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να κατανοήσουν τα θέματα της διδασκαλίας και της μάθησης και τον σκοπό της ίδιας της εκπαίδευσης, και να ενθαρρύνουν τη δημιουργία πρακτικών και ελπιδοφόρων στρατηγικών για ένα διαφορετικό και καλύτερο μέλλον.

2. Ιντζίδης Ευάγγελος, Καραντζόλα Ελένη: Εκπαίδευση γραμματισμού και αναστοχασμός της κρίσης

Περίληψη: Το γλωσσικό μάθημα αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καθώς και κάθε μορφής τυπικής ή και μη τυπικής εκπαίδευσης. Αν και τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών περιγράφουν μια σειρά από στόχους αναφορικά με το γλωσσικό μάθημα, μεταξύ των οποίων η ανάπτυξη κριτικής σκέψης, το γλωσσικό μάθημα καταλήγει να εστιάζει στην καλλιέργεια κάποιων αποπλαισιωμένων γνώσεων και δεξιοτήτων, αρκετά μακριά από την καθημερινή εμπλοκή της γλώσσας στην κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας. Ειδικά τα τελευταία χρόνια, με την (οικονομική, κοινωνική και πολιτική) κρίση να μαίνεται στη χώρα μας, το γλωσσικό μάθημα εμφορείται από την αρχή πως η γλώσσα αναπαριστά κοινωνικές σχέσεις διασφαλίζοντας για τους μαθητές την πρόσβαση στους κυρίαρχους τρόπους έκφρασης. Ωστόσο η γλώσσα για την κρίση στην κρίση παράγει κοινωνικές σχέσεις και νοηματοδοτεί τις κοινωνικο-οικονομικές διεργασίες μέσα από ανταγωνιστικές πρακτικές και διαδικασίες που δεν βρίσκονται στο επίκεντρο της γλωσσικής αγωγής στην εκπαίδευση (τυπική και μη-τυπική). Τι σημαίνει αυτή η απόσταση σχολείου – κοινωνίας ως προς τη γλωσσική χρήση και τι θα μπορούσε να είναι η γλωσσική αγωγή με έμφαση στη διαφοροποίηση και τον μετασχηματισμό των νοημάτων για μια κοινωνία σε κρίση; Στα ερωτήματα αυτά επιχειρεί να απαντήσει η ανακοίνωση, καταθέτοντας ένα ανοιχτό πλαίσιο για κρίσιμες διευθετήσεις του προβλήματος.

3. Ελένη Δαμιανίδου, Ελένη Φτιάκα: Η άρση των φραγμών στη μάθηση ως εργαλείο άμβλυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων

Περίληψη: Δεδομένου ότι οι ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση και το δικαίωμα στη μάθηση αφορούν όλους ανεξαιρέτως τους μαθητές, σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να εξευρεθούν τρόποι ώστε να αρθούν οι φραγμοί στη μάθηση και να άμβλυνθούν οι κοινωνικές ανισότητες για ένα σχολικό τμήμα 16 ασυνόδευτων ανηλίκων, οι οποίοι βρέθηκαν στην Κύπρο ως πολιτικοί πρόσφυγες. Το πρόβλημα που οδήγησε στην ανάληψη έρευνα δράσης ήταν η δυσκολία των μαθητών να ανταποκριθούν με επιτυχία στις απαιτήσεις του προγράμματος αυτού και να βελτιωθούν όσον αφορά τη χρήση της ελληνικής γλώσσας, με αποτέλεσμα να είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι. Τα κύρια ερευνητικά εργαλεία ήταν η ομαδική και η ατομική συνέντευξη, με τα οποία εντοπίστηκαν ως φραγμοί τα ακόλουθα: η διαφορετικότητα του ακαδημαϊκού υποβάθρου των παιδιών, η απουσία κοινής γλώσσας επικοινωνίας, η διαφορετική κουλτούρα, καθώς και οι διαφορετικές ανάγκες των παιδιών, οι οποίες δεν ικανοποιούνταν μέσω του συγκεκριμένου προγράμματος. Για να επιλυθεί το πρόβλημα αυτό έγινε παρέμβαση με κριτική παιδαγωγική, η οποία φάνηκε να έχει θετικά αποτελέσματα, αφού οι μαθητές τελικά ζήτησαν οι ίδιοι από τους αρμόδιους ένα βελτιωμένο πρόγραμμα με μαθησιακούς στόχους που να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερές τους ανάγκες και έτσι ενεργοποιήθηκαν οι διαδικασίες για την υλοποίηση ενός τέτοιου προγράμματος.

4. Ευανθία Χατζηγιάννη, Ιουλία Σουλιώτη, Άννα Κουράκη: Η αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης του μαθητή ως προϋπόθεση για τη διερεύνηση της σχέσης που συνδέει το ρόλο του εκπαιδευτικού με το μάθημα

Περίληψη: Η διαδικασία αξιολόγησης της σχολικής επίδοσης των μαθητών επηρεάζει τον τρόπο διδασκαλίας και αυτό έχει ισχυρή επίδραση στην ζωή και στην επαγγελματική τους αποκατάσταση. Οι αρνητικές συνέπειες της παραδοσιακής αξιολόγησης της σχολικής επίδοσης (άγχος, ανταγωνιστικές σχέσεις, κλπ.) μπορούν να ελαχιστοποιηθούν με την υιοθέτηση εναλλακτικών μορφών διδασκαλίας και μάθησης από τους εκπαιδευτικούς (διερευνητική, αλληλεπιδραστική, συνεργατική μάθηση, κ.ά.). Η αυθεντική αξιολόγηση ως ισχυρό εργαλείο μάθησης παρέχει στον μαθητή την ευκαιρία να αυτενεργεί, να δομήσει την γνώση και να καλλιεργήσει την ικανότητα της δια βίου μάθησης γνώσεων και δεξιοτήτων. Στην χώρα μας αν και η θεσμοποιημένη αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης του μαθητή, συνάδει με την φιλοσοφία της αυθεντικής αξιολόγησης, αυτή χρησιμοποιείται σπάνια ή αποφεύγεται λόγω άγνοιας ή ανύπαρκτης παιδαγωγικής και διδακτικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών τίθεται υπό αμφισβήτηση εφόσον «ως αξιολογητές» δεν τους ενδιαφέρει ο μαθητής ως

«όλον» και δεν επιδιώκουν την συνεχή ανατροφοδότηση πληροφόρησης για το πώς αυτός μαθαίνει. Η συγκεκριμένη μελέτη στηρίχθηκε στην κριτική ανάλυση εμπειρικών, θεωρητικών και βιβλιογραφικών ερευνών με σκοπό να επισημανθεί ότι η αξιολογική διαδικασία συνιστά αναπόσπαστο κομμάτι της παιδαγωγικής πρακτικής και ότι χρήζει ανάγκης οι αξιολογητές να έχουν σαφή και καταγεγραμμένα κριτήρια, καθώς σήμερα υπάρχουν αρκετές αδυναμίες στον τρόπο με τον οποίο αυτή εφαρμόζεται.

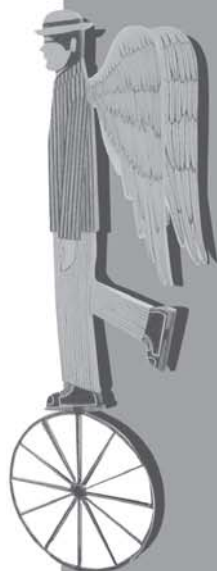
Συνεδρία 2.2: Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων II (Αμφιθέατρο 1^{ου} Ορόφου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: Γουβιάς Δ., Φωκίδης Ε.

1. Ευσταθία Βασιλείου: Η εξοικείωση παιδιών τυπικής ανάπτυξης με την κινητική αναπηρία. Μια κίνηση ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης

Περίληψη: Η ένταξη των παιδιών με κινητική αναπηρία (Κ.Α.) στο σχολικό περιβάλλον ενός γενικού σχολείου είναι πλέον πραγματικότητα, και είναι αυτή που φέρνει στην επιφάνεια πολλές φορές το πρόβλημα της μη αποδοχής και απόρριψης που συχνά βιώνουν τα παιδιά αυτά από τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης. Μια κίνηση ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης θα έπρεπε να εντάσσεται στο πλαίσιο ενός προγράμματος πολύ πριν χρειαστεί να γίνει μια τέτοια ένταξη. Η παρούσα εισήγηση παρουσιάζει τα στάδια και τα αποτελέσματα μιας εκπαιδευτικής έρευνας δράσης, η οποία υλοποιήθηκε σε ένα Δημόσιο Σχολείο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, στόχος της οποίας ήταν η διερεύνηση του εάν και κατά πόσο μετά τη συμμετοχή των μαθητών στο πρόγραμμα διαφοροποιήθηκε το γνωστικό τους επίπεδο γύρω από την έννοια της Κ.Α., οι στάσεις και οι αντιλήψεις τους απέναντι στην Κ.Α. και στα άτομα με Κ.Α. Επίσης, διερευνήθηκε το κατά πόσο και με ποιους τρόπους μπορεί η αξιοποίηση νέων μεθόδων διδασκαλίας -όπως η βιωματική σε συνδυασμό με τη λογοτεχνία και τη χρήση νέων τεχνολογιών και τεχνικών του εκπαιδευτικού δράματος καθώς και πρωτότυπου παιδαγωγικού υλικού- να αποτελέσει δυνατό ερέθισμα για την εξοικείωση των μαθητών με την Κ.Α. και την ευαισθητοποίησή τους πάνω σε ένα τόσο λεπτό και ανθρώπινο θέμα. Τα ευρήματα έδειξαν ότι μια τέτοια προσπάθεια έχει ιδιαίτερα σημαντικά αποτελέσματα και ανταποκρίθηκε στους στόχους που έθεσε.

2. Εμμανουήλ Φωκίδης, Φωτεινή Μακρούνα, Ευθυμία Σαλτίδου: Η ψηφιακή αφήγηση στην αντιμετώπιση προβλημάτων στο σχολικό περιβάλλον

Περίληψη: Οι δυσκολίες ένταξης των μεταναστών μαθητών στο σχολικό περιβάλλον και ο σχολικός εκφοβισμός αποτελούν προβλήματα που συχνά αντιμετωπίζουν μαθητές και εκπαιδευτικοί και έχουν σημαντικές ψυχολογικές και κοινωνικές προεκτάσεις. Από την άλλη πλευρά, η ψηφιακή αφήγηση είναι ένα μέσο που χρησιμοποιείται συχνά στην εκπαιδευτική πρακτική, με ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Στο άρθρο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα δύο εκπαιδευτικών παρεμβάσεων σε δημοτικά σχολεία της Ρόδου που αξιοποίησαν την ψηφιακή αφήγηση, με σκοπό την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων. Σημαντικό χαρακτηριστικό και των δύο παρεμβάσεων ήταν η ενεργή εμπλοκή των μαθητών στη διαδικασία, ενώ ο ερευνητής είχε συμβουλευτικό-επικουρικό ρόλο. Δεδομένα συλλέχθηκαν με ποικίλα ερευνητικά εργαλεία, ώστε να εξασφαλιστεί η εγκυρότητά τους. Από την επεξεργασία τους προκύπτει ότι οι παρεμβάσεις είχαν πολύ θετικά αποτελέσματα και βοήθησαν ώστε: (α) να ενταχθεί στο σχολικό περιβάλλον μετανάστρια μαθήτρια με ιδιαίτερα προβλήματα, (β) να κατανοήσουν σε βάθος οι υπόλοιποι μαθητές τα προβλήματα που αντιμετώπιζε, (γ) να κατανοήσουν οι μαθητές τις επιπτώσεις του σχολικού εκφοβισμού, και (δ) να κατανοήσουν τον ενδεδειγμένο τρόπο αντίδρασης είτε ως θύματα είτε ως παρατηρητές. Λόγω της σύντομης διάρκειας των παρεμβάσεων, αλλά και της ευκολίας εφαρμογής τους στην τάξη, κα-

θώς δεν απαιτούνται ιδιαίτερες προετοιμασίες και ειδικός εξοπλισμός, μπορούν να αποτελέσουν είτε μέρος ευρύτερων προγραμμάτων είτε αυτοδύναμες δράσεις.

3. Βασιλική Γκούνη: Κοινωνικές ανισότητες και σχολική τάξη: Διδακτικές προτάσεις για τη διαχείριση του φαινομένου μέσω της διδασκαλίας της Λογοτεχνίας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Περίληψη: Οι κοινωνικές ανισότητες εκδηλώνονται ευρέως σε διάφορους θεσμούς της κοινωνίας, όπως στο σχολείο, ακόμα και στο μικροεπίπεδο της τάξης. Οι μαθητές ενός τμήματος μπορεί να ανατρέφονται στο ίδιο κοινωνικό περιβάλλον – κυρίως στις περιπτώσεις που φοιτούν σε δημόσια σχολεία –, αλλά προέρχονται από οικογένειες που διαφέρουν ως προς διάφορους παράγοντες, όπως το οικονομικό τους υπόβαθρο, το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα των γονέων. Οι εν λόγω διαφορές αναδεικνύονται σε ποικίλες εκφάνσεις της καθημερινότητας των μαθητών, από τη δυνατότητα πρόσβασης σε διάφορα υλικά αγαθά μέχρι και τις εξωσχολικές τους δραστηριότητες, προκαλώντας συχνά προβλήματα στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας για την αποκλιμάκωση της εκδήλωσης του φαινομένου και των επιπτώσεών του στην τάξη, βοηθώντας τους μαθητές να το προσεγγίσουν μέσα από τις έμμεσες εμπειρίες που προσφέρουν τα λογοτεχνικά έργα. Για το σκοπό αυτό, κρίνεται αναγκαία η επιλογή λογοτεχνικών κειμένων με σχετική θεματική, όπως και η αξιοποίηση των κατάλληλων διδακτικών μεθόδων. Δραστηριότητες και στρατηγικές που βοηθούν τους μαθητές να εμπλακούν ενεργά στο λογοτεχνικό βίωμα, να συνεργαστούν και να αντιληφθούν τη διαφορετικότητά τους ως πηγή των διαφορετικών οπτικών προσέγγισης του φαινομένου με αφορμή την ερμηνεία του λογοτεχνικού έργου είναι ορισμένες μόνο προτάσεις που προτείνονται για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

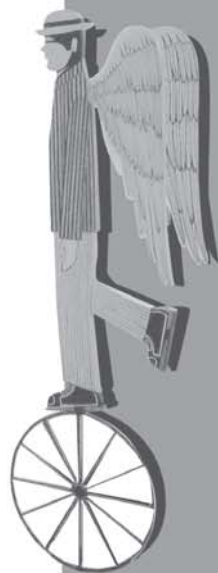
4. Σωτηρία Τζιβινίκου: Βελτιώνοντας τις συνθήκες μάθησης των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες με συνεργατικές μορφές διδασκαλίας στο πλαίσιο παράλληλης στήριξης

Περίληψη: Η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών ειδικής και γενικής εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της παράλληλης στήριξης, συντελούν στην αποτελεσματική διδασκαλία και παρέμβαση για τους μαθητές που βρίσκονται σε επικινδυνότητα ή έχουν ήδη διαγνωστεί ως μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η παρούσα έρευνα έχει στόχο να διερευνήσει τη συμβολή της συνεργασίας των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής στη μάθηση και συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία νηπίων με δυσκολίες μάθησης. Η έρευνα μελετά πολλαπλές μεμονωμένες περιπτώσεις (single-subject design), και συγκεκριμένα 5 νηπιαγωγεία όπου παρέχεται και παράλληλη στήριξη. Η συλλογή δεδομένων στηρίζεται σε ποσοτικές και ποιοτικές μεθόδους, ειδικότερα παρατήρηση και αξιολόγηση δεξιοτήτων και σχολικής ετοιμότητας σε δυο φάσεις. Τηρήθηκαν όλες οι αναγκαίες διαδικασίες σχετικά με την ερευνητική δεοντολογία, η ατομική αυτονομία, η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα. Τα ευρήματα έδειξαν ότι στις περιπτώσεις της αποτελεσματικής συνεργασίας των δύο εκπαιδευτικών παρατηρήθηκε αξιοσημείωτη βελτίωση της απόδοσης και κυρίως της συμπεριφοράς του παιδιού μέσα στην τάξη και περαιτέρω ανάπτυξη των βασικών του δεξιοτήτων. Τα ευρήματα αυτά είναι συνεπή προς τα αντίστοιχα ευρήματα της βιβλιογραφίας που υποστηρίζουν ότι η συνεργατική διδασκαλία αποτελεί παράγοντα της αποτελεσματικής μάθησης. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας μπορούν να συμβάλλουν στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής σχετικά με τη μεγάλη ανάγκη εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στα θέματα αυτά.

5. Στεφανία Βουβουσέρα, Αιμιλία Φάκου: Ζουμ στο μουσείο: ένα πρόγραμμα για την άμβλυωση των κοινωνικών ανισοτήτων στο νηπιαγωγείο

Περίληψη: Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζεται το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Ζουμ στο μουσείο», το οποίο στόχευε στην εξοικείωση μαθητών/τριών από διαφορετικά κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα με το μουσείο και τα μουσειακά αντικείμενα. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε τη σχολική χρονιά 2014 - 2015 σε τρία δημόσια νηπιαγωγεία των Αθηνών με διαφοροποιημένη κοινωνικά, εθνικά και εθνοτικά σύνθε-

ση. Το θεωρητικό υπόβαθρο του προγράμματος αντλεί από την κοινωνιολογία της εκπαίδευσης και ειδικότερα από το έργο του Pierre Bourdieu (1985), σύμφωνα με τον οποίο η σχέση των μαθητών/τριών με την ελεύθερη μόρφωση, δηλαδή την εξοικείωση με την τέχνη και τα πολιτισμικά αγαθά, είναι ταξικά προσδιορισμένη. Επιπλέον, στηρίζεται στις σύγχρονες προσεγγίσεις της μουσειακής εκπαίδευσης, σύμφωνα με τις οποίες η καλλιέργεια πολλών επιπέδων ανάγνωσης και κατανόησης μπορεί να κινητοποιήσει ομάδες μαθητών/τριών με ετερογενή κοινωνικοπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Επομένως, η αξιοποίηση των μουσείων, όπως και άλλων χώρων πολιτισμού, από την προσχολική ηλικία, συμβάλλει στην καλλιέργεια δεξιοτήτων αισθητικής απόλαυσης, κριτικής προσέγγισης, κατανόησης και ερμηνείας της τέχνης για όλα τα παιδιά, επομένως, στο δικαίωμα όλων στον πολιτισμό (Νάκου 2006). Θεωρούμε ότι το πρόγραμμα αποτύπωσε την οπτική, τα ενδιαφέροντα, τις ιδέες και τις προσωπικές ερμηνείες των παιδιών για συγκεκριμένα μουσειακά αντικείμενα, όπως τα προσέγγισαν στις επισκέψεις τους σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους των Αθηνών και τα επεξεργάστηκαν στο χώρο του σχολείου. Τα παιδιά συσχέτισαν τα μουσειακά αντικείμενα με τις εμπειρίες τους στο κοινωνικό - πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνουν, δημιουργώντας φωτογραφικά δίπτυχα των μουσειακών αντικειμένων με στοιχεία της καθημερινότητας τους. Συμπερασματικά, το πρόγραμμα συνέβαλλε στην εξοικείωση όλων των παιδιών με το μουσείο και κυρίως στην ενδυνάμωση τους ως προς την πρόσβαση, την κριτική προσέγγιση και τη δημιουργική αξιοποίηση της τέχνης και του πολιτισμού.

Συνεδρία 2.3: Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις για την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων III (Αίθουσα 9 / Κτήριο «Κλεόβουλος»).

Προεδρείο: Σακελλαρίου Μ., Νικολάου Σ.-Μ.

1. Στέλλα-Μαρία Κάλτσου, Αλεξάνδρα Ανδρούσου: Γραμματισμός και ενδυνάμωση ταυτοτήτων: Παιδαγωγικές παρεμβάσεις σε παιδιά της μειονότητας της Θράκης

Περίληψη: Η προσπάθεια για μείωση των εκπαιδευτικών και κοινωνικών ανισοτήτων της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης και η προώθηση της ελληνομάθειας βρήκαν ανταπόκριση στην υλοποίηση του Προγράμματος Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων (Π.Ε.Μ). Το θέμα της εισήγησης εστιάζει στον τρόπο που μία εκπαιδευτική παρέμβαση, όπως αυτή των κινητών Κ.Ε.Σ.Π.Ε.Μ., μπορεί σε συνδυασμό με μία ρητή τουλάχιστον πολιτική δέσμευση στην κατεύθυνση της παροχής ίσων εκπαιδευτικών δικαιωμάτων να μεταβάλει τους όρους προς μία δημοκρατικότερη εκπαίδευση των μειονοτικών ομάδων. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να σκιαγραφηθεί ο ρόλος που διαδραματίζει η εκπαίδευση στη διαμόρφωση της ιδεολογικής και εθνοπολιτισμικής ταυτότητας της μειονότητας, καθώς συνακόλουθα συμβάλλει στην τοποθέτηση της μειονότητας στο κοινωνικό και οικονομικό πεδίο της Θράκης. Στον πυρήνα της παρούσας εισήγησης βρίσκεται η καταγραφή της προσπάθειας ενδυνάμωσης της ταυτότητας των μαθητών-τριών και αναγνώρισης της πολιτισμικής τους εμπειρίας σε ένα πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο με πολύπλοκες σχέσεις εξουσίας. Η εισήγηση στηρίζεται σε εργασία που εξέτασε μέρος του υλικού (ομαδικές εργασίες και ατομικές γραπτές εργασίες σε συμβατική και ηλεκτρονική μορφή), που παράχθηκε από μαθητές-τριες της μειονότητας σε έξι απομονωμένα χωριά της Θράκης το σχολικό έτος 2012- 2013. Μέσω της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου ανιχνεύτηκαν οι αντιλήψεις των μαθητών-τριών για την ταυτότητά τους (εθνική, θρησκευτική, γλωσσική, κοινωνική) και οι διαδικασίες αυτοπροσδιορισμού της.

2. Θεοδοσία Μαρινούδη: «Έρχεσαι στο σχολείο για έναν μαθητή;» Η υποδοχή και οι αντιστάσεις στην εφαρμογή της παράλληλης στήριξης μαθητών με αναπηρία στην Ελλάδα

Περίληψη: Ο θεσμός της παράλληλης στήριξης λειτουργεί τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, ως «Πρόγραμμα εξειδικευμένης υποστήριξης για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες», συγχρηματοδοτούμενο από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι εκπαιδευτικοί της παράλληλης στήριξης βιώνουν εμπειρίες που άπτονται τόσο της εργασιακής επισφάλειας, όσο και της σύνδεσης με ανάπηρα παιδιά στο πλαίσιο της προσαρμογής ενός παράλληλου προγράμματος στη γενική τάξη. Παρόλα αυτά, δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς η σχετική εργασιακή και εκπαιδευτική εμπειρία. Στην παρουσίαση αυτή τα δεδομένα προσεγγίζονται από την οπτική γωνία της προσωπικής μαρτυρίας μιας εκπαιδευτικού ειδικής αγωγής και με την προοπτική της παρέμβασης που αποσκοπεί στην άμβλυνση της κοινωνικής ανισότητας ανάμεσα στην αρτιμέλεια και την αναπηρία. Μέσα από την ανθρωπολογική μεθοδολογία της επιτόπιας έρευνας και από την κριτική οπτική των σπουδών αναπηρίας θα αναλυθεί η υποδοχή που επιφυλάσσεται στο θεσμό της παράλληλης στήριξης, καθώς και οι αντιστάσεις που διαπιστώνεται να τίθενται από τους εκπαιδευτικούς της γενικής τάξης, τους γονείς και ενδεχομένως τους ίδιους τους ανάπηρους μαθητές.

3. Σπύρος Θέμελης: Σύγχρονα κοινωνικά κινήματα: αγώνας για μια καλύτερη εκπαίδευση ή μια διαφορετική κοινωνία;

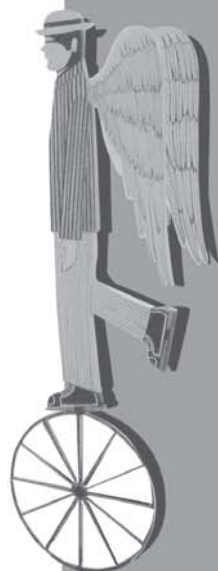
Περίληψη: Στην παρουσίαση αυτή εξετάζω το ρόλο σύγχρονων κοινωνικών κινήματων στη διαμόρφωση προϋποθέσεων για τη βελτίωση τόσο του τρέχοντος εκπαιδευτικού συστήματος όσο και για την εξεύρεση εναλλακτικών μορφών εκπαίδευσης. Επιπλέον, συνδέω τη συμβολή των κοινωνικών κινήματων με τη βελτίωση της εκπαίδευσης αλλά και τη διαμόρφωση μιας καλύτερης κοινωνίας. Στο πρώτο μέρος, αντλώ παραδείγματα από το εκπαιδευτικό κίνημα της Βραζιλίας και το εκπαιδευτικό κίνημα της Χιλής. Στο δεύτερο μέρος, συνδέω τα ευρήματα των δύο αυτών κινήματων με αυτά από μία παραπλήσια έρευνα στο εκπαιδευτικό κίνημα της Ελλάδας κατά χρόνια της κρίσης. Ευρήματα και από τα τρία κινήματα προσφέρουν υλικό για την αντίκρουση θεωρήσεων οι οποίες τα αντιμετωπίζουν τα είτε ως ελπιδοφόρα αλλά αυθόρμητα και βραχύβια ξεσπάσματα, είτε ως μη συνεκτικές συνενώσεις δικτύων, είτε ως το αποτέλεσμα της πραγμάτωσης νέων μορφών κοινωνικής οργάνωσης και δικτύωσης. Μέσω του ίδιου υλικού διατυπώνω μια εναλλακτική θεώρηση του ρόλου των κοινωνικών κινήματων στην εξεύρεση προοδευτικών και ριζοσπαστικών μορφών οργάνωσης της κοινωνίας. Η παρουσίαση κλείνει με την αποτίμηση της συμβολής ιδεών και γνώσης που παράγουν τα ίδια τα κινήματα στη δημιουργία ενός νέου επιστημολογικού πλαισίου.

4. Μαριάννα Νικολάου: Το θέατρο στην εκπαίδευση: Ένα αναστοχαστικό εργαλείο για την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων

Περίληψη: Σήμερα, που η χρηματοπιστωτική και πολιτική κρίση μας έχει καταδείξει τις κοινωνικές της ρίζες και προεκτάσεις, και τείνει λόγω του προσφυγικού ζητήματος να γίνει ακόμα βαθύτερη, είναι πιο αναγκαίο από ποτέ να στραφούμε στη δύναμη της εκπαίδευσης για τη μετάβαση από μια κουλτούρα της βίας σε μια κουλτούρα της ειρήνης, από την εκμετάλλευση και την εξαθλίωση, στην κοινωνική δικαιοσύνη. Οι τέχνες γενικότερα, και το θέατρο ειδικότερα, είναι ανθρώπινες, δημιουργικές και δημοκρατικές γλώσσες έκφρασης, στοχασμού και πειραματισμού με στόχο την καλλιέργεια κοινωνικής αλληλεγγύης και της υπευθυνότητας του πολίτη, εφόσον μέσα από την προσωπική μεταμόρφωση μπορούμε να οδηγηθούμε στο συλλογικό ανασχηματισμό και να χειριστούμε έμπρακτα ζητήματα όπως η πολυπολιτισμικότητα, η διαφορετικότητα, ο αλληλοσεβασμός, η (σχολική, οικογενειακή, κοινωνική) βία. Το θέατρο στην εκπαίδευση μπορεί και πρέπει να λειτουργεί ως ένα μέσο, όχι μόνο κατανόησης ενός θεατρικού κειμένου, αλλά και για να φτιάξουμε μια μικρογραφία της πραγματικότητας, μια μακέτα της ζωής, να διαμορφώσουμε, να αναδιαμορφώσουμε και να διευρύνουμε την ταυτότητά μας, εξερευνώντας τις δυνατότητες κοινωνικής παρέμβασης και ευαισθητοποίησης. Πρόκειται για το πιο κατάλληλο εργαλείο ώστε να καταλήξουμε σε ένα πολιτισμικό γραμματισμό βασισμένο σε μια παιδαγωγική κατανόηση του θεάτρου του αυτό-προσδιορισμού, της ενσυναίσθησης, της κατανόησης του «άλλου».

5. Μαρία Σακελλαρίου, Παναγιώτα Στράτη, Ροδόκλεια Αναγνωστοπούλου: Κοινωνική προβληματική των Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για το ενιαίο εκπαιδευτικό σύστημα

Περίληψη: Στην πρόσφατη ιστορία, η έρευνα γύρω από την εκπαίδευση έχει υποστηρίξει την εισαγωγή μοντέλων εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς στις σχολικές δομές (Parekh, 2013). Μια σειρά από παράγοντες κατέληξαν να δημιουργήσουν προϋποθέσεις για την ένταξη παιδιών με δυσκολίες μάθησης ή αναπηρία σε τάξεις γενικής εκπαίδευσης (Mitchell, 2010). Οι εκπαιδευτικοί εστιάζουν στις στρατηγικές που υποστηρίζουν την ένταξη στο ενιαίο σχολείο, σε επίπεδο κρατικής μέριμνας, σχολείου και τάξης. Οι έρευνες καταλήγουν στο μοντέλο συμμετοχικής εκπαίδευσης που προωθεί την ποιοτική εκπαίδευση για όλους τους μαθητές, καταπολεμά τις διακρίσεις, οικοδομεί μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς (Unesco, 1994 · McLeskey & Waldron, 2011 · Σακελλαρίου, Στράτη & Αναγνωστοπούλου, 2015). Στην παρούσα έρευνα αναλύθηκαν οι απόψεις 120 εκπαιδευτικών (Νηπιαγωγών και Δασκάλων) της Ηπείρου που καλούνται να περιγράψουν τις απόψεις τους για την ένταξη και τη δημιουργία συνθηκών συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, στο πλαίσιο ερωτηματολογίου που αφορά τη συνεκπαίδευση και τη μετάβαση από τη προσχολική στη σχολική ηλικία. Οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν τις απόψεις τους για την επιτυχή ένταξη, την ένταξη στις βαθμίδες εκπαίδευσης, το θεσμό της παράλληλης στήριξης, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και τις ίσες ευκαιρίες εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά. Γίνεται αντιληπτό ότι θα πρέπει να υιοθετηθούν μεταβατικά βήματα για την υιοθέτηση μοντέλου συμμετοχικής εκπαίδευσης και αυτό αφορά όχι μόνο το σχολείο αλλά την κοινωνία και τον κρατικό σχεδιασμό.

Συνεδρία 2.4: Οικονομική κρίση και σχολική καθημερινότητα

(Αίθουσα 6 / Κτήριο «7^{ης} Μαρτίου»). Προεδρείο: *Καλεράντε Ε., Σιδηρόπουλος Δ.*

1. Χριστίνα Μπούσια, Παντελής Κυπριανός, Μιχάλης Χριστοδούλου: Η βιογραφική ταυτότητα ως πόρος αντιμετώπισης της αποδιοργάνωσης του βίου: Η περίπτωση των εκπαιδευτικών που τέθηκαν σε διαθεσιμότητα

Περίληψη: Η εισήγησή μας διερευνά δύο ερωτήματα: Η οικονομική κρίση συσπειρώνει, και σε ποιο βαθμό, τους εκπαιδευτικούς ως επαγγελματική και κοινωνική ομάδα; Οι στρατηγικές που αναπτύσσουν για να διαχειριστούν την κρίση, τους μετασχηματίζουν ως ομάδα και πώς; Αφετηρία για τα ερωτήματα αποτελεί η θέση ότι η οικονομική κρίση ως βιοκοσμικός όρος εντός του οποίου λαμβάνουν χώρα καταστάσεις αρνητικής βίωσης, λειτουργεί ως έναυσμα στους εκπαιδευτικούς επανα-νοηματοδότησης της διαδρομής του βίου τους και της καθημερινότητάς τους για να αναμετρηθούν με όσα οι εκπαιδευτικές πολιτικές τους επιβάλλουν. Μέσα από 20 βιογραφικές-αφηγηματικές συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Τεχνικής εκπαίδευσης οι οποίοι τέθηκαν σε καθεστώς διαθεσιμότητας, εστιάσαμε στα εξής: τι είδους αφηγηματικά μοτίβα δομούν τις θεματοποιήσεις των εν λόγω εκπαιδευτικών σε σχέση με τα οποία οργανώνουν την αποδιοργανωτική για την ταυτότητά τους εμπειρία της κρίσης; με ποιο τρόπο οι βιογραφικές ταυτότητες που συμπλέκονται με αυτές τις θεματοποιήσεις πλαισιώνουν τις αποφάσεις τους για να διαχειριστούν την διαθεσιμότητα; Από την μελέτη των συνεντεύξεων υποστηρίζουμε ότι η εκπαιδευτική ταυτότητα αφενός δεν αποτελεί νοηματοφόρο άξονα οργάνωσης του βίου των ερωτώμενων αφετέρου δεν συνιστά πόρο αντιμετώπισης της διαθεσιμότητας. Η οικονομική κρίση φαίνεται να οδηγεί στην αποσυσπείρωση παρά στη συσπείρωση την ομάδα των εκπαιδευτικών οι οποίοι δομούν την ταυτότητά τους βάσει της βιογραφικής πορείας τους.

2. Αθηνά Γρηγόρα: Αξιολόγηση των κριτηρίων επιλογής στελεχών εκπαίδευσης στην περίοδο οικονομικής κρίσης

Περίληψη: Η εκπαίδευση και ειδικότερα οι εκπαιδευτικοί, έχουν έρθει αντιμέτωποι τα τελευταία χρόνια με μία σειρά μειώσεων και μέτρων λόγω της οικονομικής κρίσης που θέτουν σημαντικά εμπόδια στη επιτέλεση του έργου τους. Η επιλογή ενός εκπαιδευτικού ως στελέχους της εκπαίδευσης είναι σημαντική τόσο για την προσωπική του ανάπτυξη, όσο και για τη μισθολογική του σε μία περίοδο συρρίκνωσης των εισοδημάτων του. Ο Ν. 4327/2015 που αφορά τα κριτήρια της επιλογής των στελεχών εκπαίδευσης αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα. Η παρούσα μελέτη εστίασε σε δύο κυρίως σημεία λόγω των κοινωνικών προεκτάσεων που αυτά έχουν. Το πρώτο σημείο είναι η υπεροχή της μοριοδότησης της επαγγελματικής εμπειρίας και το δεύτερο είναι ο σημαντικός ρόλος του συλλόγου διδασκόντων στη διαδικασία μέσωσης της μυστικής ψηφοφορίας. Και τα δύο αυτά σημεία είναι ζωτικής σημασίας διότι μπορούν να αποτελέσουν αιτίες ανάπτυξης πελατειακών σχέσεων στο εσωτερικό της σχολικής μονάδας, κινούνται στο όριο της διάκρισης και υποβαθμίζουν την επιστημονική και την παιδαγωγική κατάρτιση των υποψηφίων εκπαιδευτικών. Συνολικότερα, συνιστούν κριτήρια που δεν οδηγούν στην επιλογή του πιο κατάλληλου, αλλά στην επιλογή αυτού που είναι παλαιότερος και πιο δημοφιλής.

3. Γεώργιος Λογιώτης, Ευαγγελία Καλεράντε: Η εννοιολόγηση της διαδικασίας της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών: Πολιτικές αναπαραστάσεις και ιδεολογικά σημαίνοντα

Περίληψη: Στην εισήγηση μας παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έρευνας, που ξεκίνησε το 2014 και είναι σε εξέλιξη, αναφορικά με τις απόψεις των συνδικαλιστών, που δραστηριοποιούνται σε ομάδες πίεσης. Πραγματοποιούμε ημι-δομημένες συνεντεύξεις συνδικαλιστών, που κατηγοριοποιούνται σε τρεις ομάδες: α) με ηγεμονική παρέμβαση, β) με τοπική δυναμική και γ) με χαλαρή διασύνδεση. Στο δείγμα περιλαμβάνονται εκτός από τους εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων και τάσεις, που φαίνεται να εκφράζουν διαφοροποιημένο λόγο. Το νομοθετικό πλαίσιο, η πολιτική των προθέσεων και οι εκπαιδευτικές πολιτικές εγκλίσεις καθορίζουν τα συμβάντα προς διερεύνηση, ώστε να προσδιοριστούν πολιτικές μορφές και ιδεολογικές θέσεις. Εκπαιδευτική δομή, δράση και συνδικαλιστική πρόταση αναδεικνύει μοντέλα ερμηνείας, παράλληλα ορίζοντας και το μετασχηματισμό του λόγου για την εκπαίδευση. Με βάση το διάλογο για την αξιολόγηση, που δημιουργεί συγκρούσεις και ανταγωνισμούς, το ερευνητικό μας ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην ανάλυση των ερμηνειών, των διαφορετικών πολιτικών τάσεων και προβληματισμών, που εκφράζουν οι συνδικαλιστές από διαφορετικούς πολιτικούς χώρους. Λαμβάνεται υπόψη ο πολιτικός ανταγωνισμός και οι διαμορφούμενες ρευστές καταστάσεις που συνδέονται με την οικονομική και κοινωνική εξάρθρωση. Εξετάζονται συνδυαστικά οι απόψεις τους στο πεδίο αναφοράς των προβληματισμών τους, σε άμεση συσχέτιση της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών με την αποτελεσματικότητα και την απόδοση του συστήματος. Στα έμμεσα αποτελέσματα της έρευνας, πέρα από το ρευστό νόημα και τις ενδεχομενικές προτάσεις, καταγράφονται απόψεις που εμβαθύνουν σε ζητήματα εκπαιδευτικού ρόλου, εναλλακτικών μορφών εκπαίδευσης και εσωτερικών δυνατοτήτων της εκπαίδευσης για υπέρβαση της κρίσης με την αναδιάρθρωση πολιτικών δομών δημιουργικότητας.

4. Δημήτριος Σιδηρόπουλος: Εκπαιδευτικές δράσεις του σχολείου για την ενίσχυση της γονεϊκής εμπλοκής και την προαγωγή του κοινωνικού κεφαλαίου στο μεσο-σύστημα γονείς-σχολείο στο συστημικό οικολογικό μοντέλο του Urie Bronfenbrenner: Συμβολή στην άμβλυνση των δυσμενών και πολυεπίπεδων συνεπειών που βιώνουν οι μαθητές οικογενειών σε περιόδους κοινωνικοοικονομικής κρίσης

Περίληψη: Στην παρούσα εργασία γίνεται μία σύντομη βιβλιογραφική επισκόπηση σε εκπαιδευτικές δράσεις του σχολείου, οι οποίες: α) ενισχύουν τη γονεϊκή εμπλοκή (διαμόρφωση υποστηρικτικού περιβάλλοντος στο σπίτι, πληροφόρηση για τη σχολική ζωή, παροχή εθελοντικής εργασίας, κατ' οίκον μάθηση, συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων στο σχολείο, συνεργασία με τοπική κοινότητα) και β) προάγουν το κοινωνικό κεφάλαιο των οικογενειών (υποχρεώσεις μελών, κοινές προσδοκίες, αμοιβαία εμπιστοσύνη, νόρμες, κοινωνικός έλεγχος, κυρώσεις, κανάλια πληροφοριών) στο μεσο-σύστημα γονείς-σχολείο στο συ-

στημικό οικολογικό μοντέλο του Urie Bronfenbrenner. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία οι συγκεκριμένες εκπαιδευτικές δράσεις του σχολείου (τακτική προσωπική επαφή, άτυπο συμβόλαιο κοινών αρχών, εκτίμηση του έργου των εκπαιδευτικών, αλληλεπίδραση με γονείς, αφιέρωση χρόνου για επικοινωνία, μετασχηματισμός δυσλειτουργικών συμπεριφορών, προσαρμογή της οικογενειακής κουλτούρας, ενημέρωση εκπαιδευτικών για αλλαγές στην οικογένεια), όταν ασκούνται με συστηματικό και μεθοδικό τρόπο συμβάλλουν θετικά στην άμβλυνση των δυσμενών και πολυεπίπεδων συνεπειών, που βιώνουν οι μαθητές οικογενειών σε κοινωνικοοικονομική κρίση. Αυτό συμβαίνει, επειδή επιτυγχάνουν: α) να ενδυναμώνουν τη γονεϊκή εμπλοκή στο σχολείο και στο σπίτι, β) να αναβαθμίζουν το κοινωνικό κεφάλαιο των οικογενειών και γ) να επικουρούν τις οικογένειες ώστε να συνεχίζουν να λειτουργούν ως ο κύριος υποστηρικτικός κοινωνικός θεσμός κοινωνικο-γνώστικής και συναισθηματικής ανάπτυξης των παιδιών, πρωτίστως σε περιόδους κοινωνικοοικονομικής κρίσης.

5. . Γεωργία Σπηλιοπούλου Άννα Ασημάκη, Γεράσιμος Κουστουράκης: Οι απόψεις μαθητών ιδιωτικών σχολείων για την οικονομική κρίση και τις συνέπειές της στην ελληνική κοινωνία

Περίληψη: Στόχος της εργασίας αυτής είναι η ανίχνευση των απόψεων των μαθητών ιδιωτικών δημοτικών σχολείων για την επίδραση της οικονομικής κρίσης τόσο στην προσωπική και οικογενειακή τους ζωή όσο και στην ελληνική κοινωνία γενικότερα. Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 75 μαθητές ιδιωτικών σχολείων της περιοχής των Πατρών, που φοιτούσαν στην 6η δημοτικού κατά το σχολικό έτος 2014-2015. Η πλειοψηφία των συγκεκριμένων μαθητών ανήκε στο ανώτερο μεσαίο κοινωνικό στρώμα ενώ υπήρχαν και μαθητές από το ενδιάμεσο μεσαίο, όπως και από το ανώτερο κοινωνικό στρώμα. Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων προέκυψε από εκθέσεις των μαθητών με σχετική θεματολογία. Τα σημαντικότερα ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι: (α) Η οικονομική κρίση δεν έχει επηρεάσει τους μαθητές που προέρχονται από το ανώτερο κοινωνικό στρώμα ενώ μικρή έως ελάχιστη είναι η επιρροή της στους μαθητές οικογενειών από το ανώτερο μεσαίο κοινωνικό στρώμα. (β) Αντίληψη επίδρασης της κρίσης στην προσωπική και οικογενειακή ζωή υπάρχει στους μαθητές οικογενειών του ενδιάμεσου μεσαίου κοινωνικού στρώματος, που φαίνεται ότι έχουν και μια ρεαλιστική εικόνα της επίδρασης της κρίσης στην Ελλάδα. Αντίθετα οι μαθητές προνομιούχων κοινωνικά οικογενειών έχουν μια νεφελώδη αντίληψη της επίδρασης της κρίσης στην ελληνική κοινωνία.

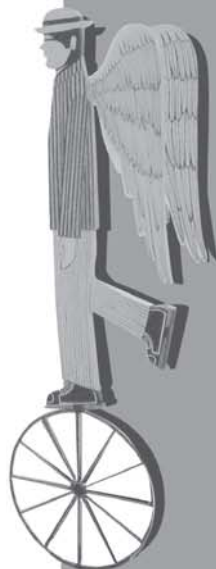
13:30-14:30: **Διάλειμμα-Ελαφρύ γεύμα**

14:30-16:00: **3η Παράλληλη Συνεδρία**

Συνεδρία 3.1: Κοινωνιολογικές διαστάσεις της Από Απόσταση και Ηλεκτρονικής Εκπαίδευσης & Μάθησης (Αμφιθέατρο ισογείου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: Κώστας Α., Σοφός Λ.

1. Όλγα Τζαφέα, Νικόλαος Κύργιος, Θόδωρος Θάνος: Κοινωνικές διαστάσεις της χρήσης των ηλεκτρονικών μαθημάτων για τη μάθηση και την απόκτηση δεξιοτήτων στην ανώτατη εκπαίδευση

Περίληψη: Στην εποχή της διαρκώς μεταβαλλόμενης και παγκοσμιοποιημένης οικονομίας προκύπτει έντονη η ανάγκη επανακαθορισμού των γνώσεων και των δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την καλύτερη προετοιμασία και την ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας. Η ανώτατη εκπαίδευση, με τη χρήση του διαδικτύου και ειδικά των ηλεκτρονικών μαθημάτων αποσκοπεί στην ανάπτυξη γνώσεων και την καλλιέργεια δεξιοτήτων που είναι απαραί-

τητες για την επιτυχή επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Στην εισήγηση παρουσιάζονται τα δεδομένα μιας έρευνας που έγινε σε φοιτητές, οι οποίοι ολοκληρώνουν τις σπουδές τους στο πανεπιστήμιο και σύντομα θα εισέλθουν στον κόσμο της εργασίας. Τα δεδομένα οδηγούν σε δύο ενδιαφέροντα ευρήματα που αξίζει να αποτελέσουν αντικείμενο περαιτέρω διερεύνησης. Πρώτον, η χρήση των ηλεκτρονικών μαθημάτων αφενός μεν συμβάλλει στη μάθηση και την καλλιέργεια των δεξιοτήτων, αφετέρου δε συντελεί στη όξυνση του ψηφιακού χάσματος. Οι φοιτητές που κάνουν χρήση των ηλεκτρονικών μαθημάτων θεωρούν συχνότερα ότι έχουν αναπτύξει σημαντικές δεξιότητες, όπως η δημιουργικότητα, η πρωτοβουλία, η προσαρμογή στο κοινωνικό γίνεσθαι και, γενικότερα, η καλή χρήση των ΤΠΕ. Δεύτερον, υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ του επιπέδου εκπαίδευσης των γονέων και του βαθμού χρήσης των ηλεκτρονικών μαθημάτων, όπως και της καλλιέργειας των προαναφερθέντων δεξιοτήτων από τους φοιτητές. Με βάση τα ευρήματα αυτά συμπεραίνεται ότι το πολιτισμικό κεφάλαιο της οικογένειας επενεργεί ποικιλοτρόπως στη χρήση των ηλεκτρονικών μαθημάτων και, συνεπώς, στην απόκτηση γνώσεων και την καλλιέργεια των δεξιοτήτων. Οι διαδικασίες αυτές επηρεάζονται από κοινωνικούς παράγοντες, οι οποίοι χρειάζεται να λαμβάνονται υπόψη στις σχετικές μελέτες και μεταγενέστερες έρευνες.

2. Καίτη Λούτα: Αναλογικό Σχολείο, Ψηφιακοί Μαθητές

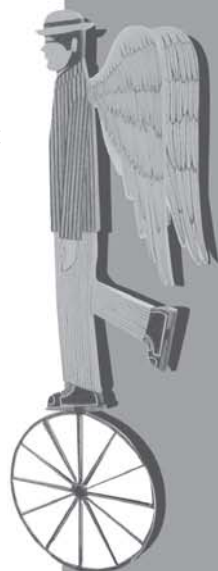
Περίληψη: Η ψηφιακή επανάσταση που άλλαξε θεμελιακά τον τρόπο πρόσβασης, παραγωγής, διάδοσης και απόκτησης της γνώσης, συντελείται εκτός των θεσμοθετημένων ιδρυμάτων για την παραγωγή και τη μετάδοσή της, των σχολείων. Η αδυναμία συγχρονισμού τους με αυτήν και η βραδυπορία στην υιοθέτηση των καινοτόμων αλλαγών αφήνει ελεύθερο το πεδίο στην ιδιωτική πρωτοβουλία να καλλιεργήσει στάσεις, ικανότητες και δεξιότητες, αναγκαίες για την προσαρμογή των μαθητών στις ευμετάβολες και ασταθείς συνθήκες του παγκοσμιοποιημένου συστήματος. Τα ψηφιακά παιχνίδια, με κέρδη διαρκώς αυξανόμενα, καλύπτουν το κενό όχι μόνο στο χώρο της διασκέδασης της ψηφιακής γενιάς αλλά και της άτυπης αλλά ουσιαστικής εκπαίδευσης. Προσεγγίζοντας τη μαθησιακή διαδικασία, όχι ως το “μοντέλο της τράπεζας” στην οποία αποθησαυρίζουμε τις γνώσεις, αλλά ως μια δυναμική, ενεργή και συμμετοχική διαδικασία στην οποία εμπλέκονται και οι ίδιοι οι παίκτες, κατορθώνουν και τους κινητοποιούν για ατελείωτες ώρες. Δανειζόμενα από τον επιστημονικό χώρο το βασικό δομικό σχήμα: δοκιμή, υπόθεση, επανάληψη της δοκιμής και αναστοχασμός, ενθαρρύνουν τον πειραματισμό, την επίλυση προβλημάτων, τη λήψη αποφάσεων, με βάση βραχυπρόθεσμους στόχους και μακροπρόθεσμες στρατηγικές, και την αναθεώρησή τους. Στην παρούσα εργασία εξετάζεται μια πτυχή του “ψηφιακού χάσματος”, η αντινομία ανάμεσα στην άτυπη μορφή μάθησης στα ψηφιακά παιχνίδια και στην τυπική της μορφή, στο σχολείο.

3. Μαγδαληνή Κολοκυθά: Μορφές παιδαγωγικής για την ‘ετοιμότητα’ του πληθυσμού

Περίληψη: Το άρθρο διερευνά την παιδαγωγική που προβάλλεται από τον ιστότοπο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ) αναφορικά με την εκπαίδευση του πληθυσμού σε περιπτώσεις καταστροφών. Τα τελευταία χρόνια σε Ευρωπαϊκό επίπεδο η εκπαίδευση του πληθυσμού για την αντιμετώπιση φυσικών ή τεχνικών καταστροφών έχει αποκτήσει σημαίνουσα σημασία και μεγάλο ποσοστό της ερευνητικής χρηματοδότησης του Horizon 2020 αποσκοπεί στη χρηματοδότηση της. Η μελέτη περίπτωσης εξετάζει τον ιστότοπο της ΓΓΠΠ σε μία προσπάθεια να διερευνήσει την παιδαγωγική που αυτός προάγει σε εθνικό επίπεδο και να τη συγκρίνει με τις παιδαγωγικές μορφές που αναγνωρίστηκαν στους αντίστοιχους ιστότοπους στη Μεγάλη Βρετανία (Preston and Kolokitha, 2015). Οι παιδαγωγικές που αναγνωρίστηκαν προέρχονται από το θεωρητικό πλαίσιο του Bernstein και είναι α) explicit b) implicit and c) tacit (Bernstein & Solomon, 1999, p. 267). Η αναλυτική προσέγγιση που ακολουθείται για τη μελέτη του ιστότοπου εστιάζει στα ακόλουθα χαρακτηριστικά α) παρουσίαση, β) περιεχόμενο και γ) νοηματοδότηση τα οποία αντιστοιχούν θεωρητικά στην εικόνα, το κείμενο και το λόγο. Τα κριτήρια που υιοθετούνται για τη διερεύνηση κάθε χαρακτηριστικού εστιάζουν α) στην καταλληλότητα της γλώσσας και της εικόνας του περιεχομένου αναφορικά με τον πληθυσμό στον οποίο εστιάζουν, β) την σαφήνεια του μηνύματος και γ) τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα που διαπερνά τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα ετοιμότητας.

4. Βαλασία Μυλωνά: Συνέργεια, Καλλιέργεια, Μάθηση. Διαδικτυακές Κοινότητες Πρακτικής: από τη Σύλληψη ως το Θάνατο

Περίληψη: Η παρούσα εισήγηση περιγράφει τις Διαδικτυακές Κοινότητες Πρακτικής. Επιχειρεί να δώσει τον ορισμό τους σύμφωνα με το θεωρητικό πλαίσιο των Κοινοτήτων Πρακτικής, να παρουσιάσει πώς μπορούν να σχεδιαστούν σύμφωνα με παιδαγωγικά μοντέλα ηλεκτρονικής μάθησης και ποια στάδια ακολουθεί η πορεία της εξέλιξής τους σύμφωνα με το μοντέλο του κύκλου της ζωής διαδικτυακών κοινοτήτων. Όλα τα παραπάνω εξετάζονται κάτω από το πρίσμα: α) της συνέργειας των εμπλεκομένων ως κύριο συστατικό ενεργοποίησης, σύμπραξης, αλληλεπίδρασης και ανάπτυξης, β) της καλλιέργειας των Δ.Κ.Π. με την έννοια της συνεχούς φροντίδας και επιμέλειάς τους από τους συμμετέχοντες γ) της μάθησης ως συλλογική παραγωγική διαδικασία και δ) της ανάπτυξης του αισθήματος της ψηφιακής κοινότητας. Περιγράφονται δύο μελέτες περίπτωσης: α) από τον χώρο των επιχειρήσεων, οι τέσσερις στρατηγικές κοινότητες πρακτικής που συνδύασε η εταιρεία «J-PHONE» για την παραγωγή ανταγωνιστικού προϊόντος και β) από τον χώρο της εκπαίδευσης, οι Διαδικτυακές Κοινότητες Πρακτικής του Τμήματος των Επιστημών της Αγωγής της πολιτείας της Ιντιάνα. Οι Δ.Κ.Π. αποτελούν για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα μια μεγάλη πρόκληση. Μέσα από αυτές, μαθητές και εκπαιδευτικοί, μπορούν να δομήσουν αυθεντικές συνεργατικές σχέσεις. Η έννοια της εμπεριέχει τη θεωρία και την πράξη σε πολλά διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα, γεγονός που διαμορφώνει μια νέα προοπτική για τη μάθηση σε αυθεντικά μαθησιακά πλαίσια.

Συνεδρία 3.2: Νέες μορφές Εκπαίδευσης & Κατάρτισης (Αμφιθέατρο 1^{ου} Ορόφου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: *Φώκιαλη Π., Ευθυμίου Η.*

1. Πηνελόπη Φραντζή, Νικόλαος Χολέβας: Καινοτόμα Προγράμματα στο Δημοτικό Σχολείο -Υλοποίηση με τη μέθοδο project και αξιοποίηση των ΤΠΕ

Περίληψη: Η υλοποίηση των καινοτόμων προγραμμάτων στηρίζεται στην πρωτοβουλία των μαθητών αλλά και στην ανταλλαγή απόψεων, όσο και στην έμπνευση των εκπαιδευτικών. Για να επιτευχθούν οι στόχοι της εφαρμογής των καινοτόμων προγραμμάτων χρειάζεται να χρησιμοποιηθούν ενεργητικές και βιωματικές διαδικασίες προσέγγισης και μέθοδοι που να ανατρέπουν τις παραδοσιακές δομές μάθησης. Η παρούσα εργασία παρουσιάζει ένα καινοτόμο πρόγραμμα που αναπτύχθηκε με τη μέθοδο project σε μαθητές των τάξεων Γ΄ και Στ΄ Δημοτικού σχολείου της Αχαΐας. Σκοπός του προγράμματος ήταν η γνώση και η εξοικείωση των μαθητών με τα καιρικά φαινόμενα και την πρόβλεψη του καιρού αλλά και η διαθεματική διασύνδεση με προέκταση στις κλιματικές αλλαγές λόγω ακραίων καιρικών φαινομένων, αλλά κυρίως λόγω της ανθρώπινης επέμβασης στα φυσικά οικοσυστήματα και τις επιπτώσεις αυτών στην τροφική αλυσίδα. Στην πορεία του προγράμματος εφαρμόστηκε η ομαδοσυνεργατική μέθοδος εντάσσοντας και αξιοποιώντας διαθεματικά τις ΤΠΕ. Στην αξιολόγηση του project αυτό που κυρίως μας ενδιαφέρει είναι το κατά πόσο οι γνώσεις και οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν διαμόρφωσαν καινούργιες αξίες και συμπεριφορές που άλλαξαν παλιότερες αρνητικές στάσεις μαθητών και εκπαιδευτικών. Οι αλλαγές αυτές αποτελούν και την ουσία της πραγματικής μάθησης. Αρωγοί σε αυτό ήταν οι Τ.Π.Ε., οι οποίες μέσω των πολυμεσικών εφαρμογών συνέβαλλαν ουσιαστικά στη δημιουργία ενός αποτελεσματικού περιβάλλοντος μάθησης.

2. Κωνσταντίνος Καρακιόζης, Ξανθίπη Φουλίδη: Προτάσεις ενσωμάτωσης μαθητών/τριών στο σχολικό περιβάλλον, σε περιοχές με έντονα κοινωνικά προβλήματα και σε εποχές κρίσης

Περίληψη: Σε περιοχές με έντονα κοινωνικά προβλήματα και σε εποχές κρίσης παρατη-

ρούνται ιδιαίτερες δυσκολίες στην κατάκτηση των απαιτούμενων γνώσεων από τους/τις μαθητές/τριες, στην επίτευξη των διδακτικών στόχων και στη διαμόρφωση του κατάλληλου σχολικού κλίματος. Η εργασία αυτή θα εστιάσει σε ψυχολογικές (συμπεριφορισμός, ψυχαναλυτική, προσωποκεντρική και γνωστική προσέγγιση) και κοινωνιολογικές θεωρίες (λειτουργισμός, κοινωνική αλληλεπίδραση) αναφορικά με τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και την διαδικασία κοινωνικοποίησης κάθε μαθητή/τριας, με σκοπό να διερευνηθούν τα ψυχολογικά και κοινωνικά αίτια που μπορούν να επηρεάσουν την εκδήλωση αντικοινωνικών ή παραβατικών συμπεριφορών, η κατανόηση των οποίων αποτελεί την αφετηρία εξάλειψής τους. Παράλληλα, θα γίνουν προτάσεις ενσωμάτωσης των μαθητών/τριών στο σχολικό πλαίσιο με σκοπό τον περιορισμό αντικοινωνικών ή παραβατικών συμπεριφορών σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική και τα κυρίαρχα θεωρητικά μοντέλα, εστιάζοντας στις προληπτικές ενέργειες που μπορούν να εφαρμόσουν οι εκπαιδευτικοί για την κατανόηση της ετερότητας και τη βελτίωση του σχολικού κλίματος.

3. Κωνσταντίνος Καρακιόζης, Ξανθίπη Φουλίδη: *Επιμορφωτικές ανάγκες εκπαιδευτικών σχετικές με τον πολιτισμό σε εποχή κρίσης*

Περίληψη: Η παρούσα εργασία εστιάζει στα αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας με στόχο τη διερεύνηση των αναγκών επιμόρφωσης σε πολιτιστικά θέματα, εκπαιδευτικών που έχουν αναλάβει κατά το παρελθόν ή συμμετέχουν σε προγράμματα σχολικών δραστηριοτήτων και υπηρετούν στη Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Αττικής, περιοχή με έντονα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια. Στο πλαίσιο της έρευνας καταγράφονται οι επιλογές των εκπαιδευτικών που επιθυμούν να επιμορφωθούν σε πολιτιστικά θέματα, σχετικά με τη μεθοδολογία, τα κίνητρα συμμετοχής, τα χαρακτηριστικά και την ιδιαίτερη θεματολογία της επιμόρφωσης που επιλέγουν. Ελέγχεται η συσχέτιση των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών με μεταβλητές, όπως η εμπειρία, το φύλο, οι σπουδές, η οικογενειακή κατάσταση και η γνώση υπολογιστών. Από τα αποτελέσματα της έρευνας θα γίνουν προτάσεις αξιοποιήσιμες βραχυπρόθεσμα για το βέλτιστο σχεδιασμό επιμορφώσεων σχετικών με τον πολιτισμό, αλλά και μακροπρόθεσμα στο πλαίσιο εκπαιδευτικής πολιτικής σχετικής με την ίδια θεματική προς όφελος του συνόλου της μαθητικής κοινότητας.

4. Δήμητρα Κεφοκέρη: *Ο ρόλος της αγωγής - εκπαίδευσης στα μέσα επικοινωνίας ως βασικού παράγοντα μετασχηματισμού της σύγχρονης εκπαίδευσης*

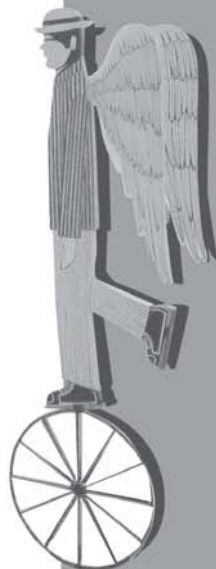
Περίληψη: Μέσω της εισήγησής μου επιδιώκω να αναδείξω το ρόλο της αγωγής - εκπαίδευσης στα μέσα επικοινωνίας ως βασικού παράγοντα μετασχηματισμού της σύγχρονης εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, θα παρουσιαστεί η αγωγή στα μέσα επικοινωνίας:

- Ως παράδειγμα (Τ. Kuhn, 1981) προσέγγισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας που στοχεύει στην αύξηση της απασχολησιμότητας στη νέα κοινωνία της πληροφορίας («Διακήρυξη της Λισσαβόνας»), υπό το πρίσμα του εργαλειακού προσανατολισμού της εκπαίδευσης, της συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης και της ευελιξίας στην αγορά εργασίας.
- Ως παράδειγμα μάθησης που θα επικεντρώνεται στις «ικανότητες για τη ζωή και την κοινωνία», μετατοπίζοντας την εστίαση από το καθεαυτό προϊόν της μάθησης, στη διαδικασία απόκτησής της και στο πώς επιτυγχάνεται («μάθηση της μάθησης») ((Robin & Webster, 2002).
- Ως παιδαγωγικό παράδειγμα που ανατρέπει το καθιερωμένο-κυρίαρχο status των σχέσεων μαθητών-εκπαιδευτικών καθώς, εντός της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ενισχύει την κριτική ικανότητα των μαθητών, όπως και την μεταφορά των διαμέσου των ΜΜΕ εμπειριών τους, αμβλύνοντας την έννοια της αυθεντίας των κοινωνικά κατασκευασμένων παραγόντων που μετέχουν της εκπαιδευτικής διαδικασίας (εκπαιδευτικοί-βιβλία-ιδεολογίες-δομικοί παράγοντες κ. ά.) (Hobbs, 1998).
- Ως παράγοντας καθοριστικής συμβολής στην παραγωγή νέας γνώσης μέσα από το μοντέλο της διήθησης-αξιολόγησης της πληθώρας πληροφοριών, της επεξεργασίας και σύνθεσής τους, καθώς και της εν τέλει διαμόρφωσης και ανάπτυξης νέων γνωσιακών δοκίδων (Ντάβου, 2011).
- Ως νέο παράδειγμα διαμόρφωσης των πολιτών της κοινωνίας της πληροφορίας, διαμέσου της συμβολής της στην ανάπτυξη ενεργών πολιτών, οι οποίοι έχουν ισότιμη πρόσβαση στη ροή πληροφοριών

και επομένως αυξημένη μετοχή στις δημοκρατικές και συλλογικές διαδικασίες (βλ. Ψήφισμα/Εκθεση 2008/2129).

5. Δήμητρα-Ιωάννα Στούκη: Δημοκρατική/ελευθεριακή εκπαίδευση: (πολιτική και πρακτικές εντός και εκτός σχολείου)

Περίληψη: Η δημοκρατική εκπαίδευση στοχεύει στην εξερεύνηση της ατομικής ελευθερίας και ανεξαρτησίας, όντας ταυτόχρονα ενεργό μέλος της κοινωνίας. Η ατομική εξέλιξη βασίζεται στην απόκτηση γνώσεων και εμπειριών, χωρίς αυστηρά πλαίσια χρόνου και περιεχομένου, επιτρέποντας έτσι στο άτομο να δημιουργεί τους δικούς του τρόπους και ρυθμούς μάθησης. Η ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και της ανεξαρτησίας αποτελούν αναπόσπαστα κομμάτια αυτής της διαδικασίας, καθώς κάθε επίτευγμα είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας. Παράλληλα, ο μαθητής εξερευνά συνεχώς το ρόλο που έχει μες στο κοινωνικό σύνολο· κρίνει, αναγνωρίζει και επαναπροσδιορίζει τη θέση του αναλόγως των καταστάσεων. Μέσα από ομαδικές και σχολικές συζητήσεις λαμβάνει μέρος στη λήψη αποφάσεων, συζητάει και συνδιαμορφώνει απόψεις, συνεπώς γίνεται υπεύθυνος και μαθαίνει να σέβεται τόσο τις προσωπικές του ανάγκες και επιθυμίες, όσο και του υπόλοιπου συνόλου. Επιπρόσθετα, η ελευθεριακή εκπαίδευση συνάδει με την αυτό-οργάνωση και την αυτοδιαχείριση, δημιουργεί και εκμεταλλεύεται όλα τα μέσα που διαθέτει, κινητοποιώντας ταυτόχρονα γονείς και κοινωνία. Με τις συλλογικές διαδικασίες όπου όλοι εκφράζονται και συνδιαλέγονται ισόνομα, δημιουργούνται οι καταλληλότερες συνθήκες υπέρ της εξομάλυνσης οικονομικών, ταξικών και έμφυλων διαφορών. Στην παρούσα εργασία γίνεται μια εμπειρική καταγραφή αυτού του μοντέλου εκπαίδευσης κυρίως ως προς τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, καθώς και προτάσεις για την ενσωμάτωση συναφών πρακτικών στο σχολικό περιβάλλον.

Συνεδρία 3.3: Καινοτόμα Προγράμματα στην Εποχή της Κρίσης (Αίθουσα 9 / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: *Ράπτης Ν., Γουβιάς Δ.*

1. Γεωργία Γκέσιου, Μαρία Σακελλαρίου: Αναπαραστάσεις των νηπιαγωγών για το συμμετοχικό σχεδιασμό στην αναβάθμιση των εξωτερικών χώρων των νηπιαγωγείων σε τόπους μάθησης

Περίληψη: Η αναβάθμιση των εκπαιδευτικών περιβαλλόντων φαίνεται να έχει προσεγγίσει το ενδιαφέρον των διεθνών διεπιστημονικών ερευνών. Οι σύγχρονες ερευνητικές προσεγγίσεις στοχεύουν σε ένα μεταβαλλόμενο μαθησιακό περιβάλλον (μεταβαλλόμενη αρχιτεκτονική) που θα περιέχει δυναμικές και ευπροσάρμοστες δυνατότητες για τα παιδιά- ένα ευέλικτο και ευπροσάρμοστο περιβάλλον όπου θα ενισχύεται η παιδική δημιουργικότητα, η κινητικότητα και η αντιληπτική ικανότητα (Ουγγρίνης, 2015). Η αναβάθμιση του εκπαιδευτικού χώρου στοχεύει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα μπορεί να φιλοξενήσει την παιδαγωγική διαδικασία, αλλά ταυτόχρονα να λειτουργήσει και ως ένα πολυ-πολιτισμικό περιβάλλον (Γερμανός, 2015). Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο διάλογος μεταξύ χώρου και εκπαιδευτικής διαδικασίας, κρίνεται αναγκαία η συμμετοχή (συμμετοχικός σχεδιασμός) των κύριων χρηστών (εκπαιδευτικοί – παιδιά) στη διαμόρφωση των μαθησιακών περιβαλλόντων (Σακελλαρίου, 2012). Ωστόσο, στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης, όπου η κοινωνικοπολιτισμική αναταραχή, δυστυχώς εκδηλώνεται και στο χώρο της παιδείας, σε συνδυασμό με την απουσία των παιδιών από την κοινωνιολογία και την ανθρωπολογία, τείνουμε στην ιδρυματοποίηση των εκπαιδευτικών περιβαλλόντων και στη στερεοτυπική και ενηλικοκεντρική χρήση αυτών. Η παρούσα εργασία στοχεύει στην αποτύπωση της συμμετοχής των παιδιών στην αναβάθμιση των σχολικών χώρων σε τόπους μάθησης, μέσα από αναπαραστάσεις των εκπαιδευτικών. Για το σκοπό αυτό αναλύσαμε πρακτικές και βιώματα νηπιαγωγών μέσα από τη διεξαγωγή 35 συνεντεύξεων με νηπιαγωγούς εν ενεργεία, όπου διερευνήθηκε ποια ήταν

η συμμετοχή των παιδιών στη διαμόρφωση των εξωτερικών χώρων των νηπιαγωγείων, αν τα παιδιά είχαν ευκαιρίες να αυτενεργήσουν και να παρέμβουν στους χώρους αυτούς, αν και πως οι νηπιαγωγοί φαντάζονται πως μπορεί να υλοποιηθεί η συμμετοχή των παιδιών στην διαμόρφωση των εξωτερικών χώρων αγωγής. Όλα αυτά τα ερωτήματα θα αναλυθούν κάτω από το πρίσμα της επαγγελματικής κατάρτισης των νηπιαγωγών και τα χρόνια της διδακτικής τους εμπειρίας.

2. Ρεγγίνα Ζερβού: Διδάσκοντας Γεωγραφία μέσα από τον κινηματογράφο

Περίληψη: Η κινηματογραφική γραφή είναι διεθνής και καλύπτει πλήθος θεμάτων. Τα παιδιά από πολύ νωρίς έρχονται σε επαφή με εικόνες που προσφέρουν πλήθος πληροφοριών, τις οποίες καλούνται να αποκωδικοποιήσουν. Καθώς το μάθημα της Γεωγραφίας στην έκτη Δημοτικού περιέχει θεματικές ενότητες που καλύπτουν μια ευρεία ύλη και αφορούν τόσο στην μελέτη του πλανητικού μας συστήματος όσο και σε θέματα γεωμορφολογίας αλλά και κοινωνικής Γεωγραφίας, ο κινηματογράφος προσφέρει πολλά ερεθίσματα που με την κατάλληλη επεξεργασία μπορούν να συμβάλλουν καθοριστικά στη μελέτη και κατανόηση των εννοιών του σχολικού εγχειριδίου. Μετά από εμπειρία δύο χρόνων στη χρήση του κινηματογράφου για τη διδασκαλία της Γεωγραφίας, τη σχολική χρονιά 2015-2016 εκπονείται εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο 5ο Δημοτικό Σχολείο Ταύρου με το οποίο οι μαθητές της έκτης τάξης προσεγγίζουν την κινηματογραφική Τέχνη ενώ παράλληλα διευρύνουν τις γνώσεις τους σχετικά με τα θέματα που πραγματεύεται το βιβλίο τους. Στην εισήγηση επιχειρείται περιγραφή του προγράμματος, δίνεται αναλυτικό κατάλογος των ταινιών και ντοκιμαντέρ που προβλήθηκαν σε σχέση με τις θεματικές ενότητες και αναλύεται ο τρόπος προσέγγισης των παιδιών με διάφορες μορφές κινηματογραφικής γραφής (μυθοπλασία, ντοκιμαντέρ, βιογραφία), με στόχο την εξοικείωση και την κατανόηση του κινηματογραφικού λόγου και τους διαύλους αλληλεπίδρασης του με την πραγματικότητα του πλανήτη μας.

3. Ιωάννα Δέδε, Αικατερίνη Μοσχούς: Η πιστοποίηση της εκπαιδευτικής επάρκειας Εκπαιδευτών Ενηλίκων της μη τυπικής εκπαίδευσης- Απολογισμός και Προοπτικές

Περίληψη: Είναι, γεγονός ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις που διεισδύουν ολοένα και περισσότερο στην παραγωγική διαδικασία, ως μέσα βελτίωσης της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και των εθνικών οικονομιών, βρίσκονται στο υπόβαθρο των εξελίξεων που συντελούνται στην αγορά εργασίας. Καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη της καινοτομίας παίζουν οι διαμορφούμενες τάσεις στην παγκόσμια αγορά εργασίας. Η ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων της αγοράς και της προσφοράς από άποψη προσόντων, δεξιοτήτων και ταλέντων του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού διαμορφώνει συνθήκες κινητικότητας, ευελιξίας, εξωστρέφειας, και φυσικά, ανταγωνισμού, οι οποίες προσδιορίζουν τους παράγοντες, που μπορούν να αποτελέσουν το συγκριτικό πλεονέκτημα για εκείνους, που επιτυγχάνουν τον άριστο συνδυασμό του προφίλ τους στις ανάγκες της αγοράς. Η εξισορρόπηση αυτή μεταξύ προσφοράς και ζήτησης αποτελεί πρόκληση τόσο για τα άτομα όσο και για τις κοινωνίες, και τα έθνη, γενικότερα. Η εκπαίδευση καλείται να ανταποκριθεί σε αυτές τις προκλήσεις καινοτομώντας μόνο αν συμπράξει με τις επιχειρήσεις, με την Κυβέρνηση και με την τεχνολογία χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα εγκαταλειφθούν οι θεωρητικές επιστήμες. Για να ευδοκιμήσουν οι επιχειρήσεις απαιτούνται υγιείς περιβάλλον, υγιείς πελάτες, και ένα εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό με δεξιότητες και με παγκόσμια οπτική. Με αυτήν την έννοια είναι προς όφελος των επιχειρήσεων να ενισχύσουν την εκπαίδευση.

4. Αικατερίνη Μοσχούς, Σοφία Καραγιαννίδου, Μαριέττα Βογιατζή, Σταμάτιος Βασιλειάδης, Μαρία Γκιάλη: Ο ρόλος των επαγγελματικών περιγραμμάτων στην απασχολησιμότητα και αγορά εργασίας

Περίληψη: Είναι γεγονός ότι η κύρια επιδίωξη των επαγγελματικών περιγραμμάτων είναι «η συστηματοποιημένη ανάλυση και καταγραφή του περιεχομένου των επαγγελματιών καθώς και των τρόπων απόκτησης των απαιτούμενων για την άσκηση του επαγγέλματος προσόντων» (ΚΥΑ 110998/08.05.2006). Η βελτίωση των επαγγελματικών προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας καθώς και η διευκό-

λυνση της ένταξης των ανέργων και των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων στην απασχόληση , απαιτεί την ύπαρξη αυτών .

Κάθε επαγγελματικό περίγραμμα έχει αντιστοίχιση με τους ευρωπαϊκούς κωδικούς κατάταξης επαγγελματικών προσόντων κατά:

1. εκπαιδευτικών επιπέδων κατά ISCED,
2. επίπεδο άσκησης επαγγέλματος κατά Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων - EQF,
3. ενώ η μεθοδολογία ανάπτυξής τους έχει στηριχτεί στις θεμελιώδεις αρχές του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς Πιστωτικών Μονάδων-ECVET.

EQF και ECVET αποτελούν τα εργαλεία διαφάνειας των επαγγελματικών προσόντων. Το EQF είναι βάση σύγκρισης των επαγγελματικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που αποκτώνται σε διαφορετικά συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Συμπληρωματικά το ECVET είναι ένα σύστημα μεταφοράς των πιστωτικών μονάδων όπου αποτυπώνονται και αναγνωρίζονται τα αποτελέσματα της μάθησης σε διαφορετικά μαθησιακά περιβάλλοντα και κυρίως συστήματα αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης.

5. Φωτεινή Τσόμπανου: Νέες μορφές Εκπαίδευσης κ' Κατάρτισης – Καινοτόμα Προγράμματα και σχεδιασμός νέων Εκπαιδευτικών Πολιτικών

Περίληψη: Στην αναζήτηση νέων εκπαιδευτικών πολιτικών, εν μέσω κρίσης, η αξιοποίηση των γονέων ίσως είναι η λύση την οποία προσδοκά η εκπαιδευτική κοινότητα. Η εισήγηση θα διερευνήσει τα παρακάτω ερωτήματα:

- A) Μπορεί η οικογένεια να γίνει οργανικό μέλος της σχολικής κοινότητας αξιοποιώντας δημιουργικά την ελευθερία και την εμπιστοσύνη που της δίνεται από τους εκπαιδευτικούς
- B) Με ποιον τρόπο μπορούν να συνεισφέρουν οι γονείς στην εκπαιδευτική διαδικασία και με τι αντίκτυπο;
- Γ) Πώς διαχειρίζονται τα παιδιά την παρουσία των γονέων τους στην τάξη, καθώς και την παροχή βοήθειας όχι μόνο στα ίδια, αλλά και σε άλλους μαθητές;
- Δ) Πώς αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί την πρόκληση αυτή και πόσο πρόθυμοι είναι για μία τέτοια συνεργασία;

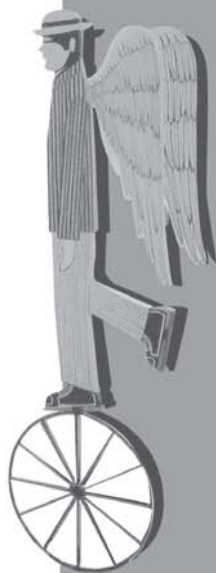
Η εισήγηση είναι βασισμένη στη μελέτη περίπτωσης του δημόσιου εναλλακτικού σχολείου Vital Alsar (Σανταντέρ, Ισπανία). Το αναλυτικό πρόγραμμα του εν λόγω σχολείου συνδιαμορφώθηκε από εκπαιδευτικούς και γονείς, ορίζοντας ως αναπόσπαστο στοιχείο της ταυτότητάς του τη μεγαλύτερη δυνατή ενεργή συμμετοχή των γονέων στη σχολική ζωή.

Συνεδρία 3.4: Διαστάσεις των Νέων Εκπαιδευτικών Πολιτικών

(Αίθουσα 6 / Κτήριο «7^{ης} Μαρτίου»). Προεδρείο: Τσατσαρώνη Α., Βιτσιλάκη Χ.

1. Θεοδόσης Γ. Κατσούλας: Τίνα και τι να για την Παιδεία - Οι κοινωνικές επιστήμες στην Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Περίληψη: Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να αναδείξει τον ρόλο των Κοινωνικών Επιστημών (Κ.Ε.), μέσα από τα διάφορα γνωστικά αντικείμενα Κ.Ε., στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, και να απαντήσει σε ερωτήματα που τίθενται παρακάτω. Έχουν περάσει κάτι παραπάνω από τριάντα χρόνια, από την ίδρυση του πρώτου τμήματος Κοινωνιολογίας (1983) και την καινοτόμα εισαγωγή, για πρώτη φορά στην ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης, αυτοτελούς μαθήματος της Κοινωνιολογίας. Πως αποτιμάται όλη αυτή η περίοδος; Συνέβαλε σε ένα πιο δημοκρατικό σχολείο, στην αύξηση της κριτικής σκέψης των μαθητών; Σήμερα διεξάγεται ένας νέος «Εθνικός διάλογος για την Παιδεία» με πρωτοβουλία του Υπουργού

Παιδείας. Τι θα συμβεί με τις κοινωνικές επιστήμες στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση; Τα υπάρχοντα γνωστικά αντικείμενα (Πολιτική Παιδεία, Κοινωνιολογία, Βασικές Αρχές Κοινωνικών Επιστημών, Ιστορία Κοινωνικών Επιστημών) βοηθούν στην κάλυψη της απόστασης θεωρίας-πράξης που ταλανίζει το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεκαετίες; Ας αναρωτηθούμε τη σημασία της απόστασης αυτών που διαμορφώνουν πολιτικές από την τάξη. Όσο μεγαλύτερη, τόσο πιο μακριά από το παιδί και τον έφηβο, που όσο δυνατόν και να φωνάζει η φωνή δεν καλύπτει την απόσταση. Συνεχίζουμε την παράδοση, οι εισροές στην εκπαίδευση να «χαίρουν υγείας και δύναμης» και στις εκροές -μέσα από μια διαδικασία αυτοπαγίδευσης, της γνώσης, της έκφρασης, της φαντασίας- αυτό που παράγεται να είναι «αδύνατο και ασθενές». Πως κανείς θα αγαπήσει το σχολείο «Si vis amari, ama», όταν αυτό τον διώχνει; Αν η απάντηση στις παραπάνω υποθέσεις είναι το ενιαίο σχολείο της θεωρίας και της πράξης, η καινοτόμα είσοδος, μαθημάτων Κοινωνικών Επιστημών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση συμβάλουν σε αυτή την κατεύθυνση;

2. Σοφία Κουτσιούρη, Άννα Τσατσαρώνη: Νέες μορφές αξιολόγησης της σχολικής επίδοσης στο πλαίσιο των πολιτικών λιτότητας: Το παράδειγμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας

Περίληψη: Τις τελευταίες δεκαετίες η αξιολόγηση των μαθητικών επιδόσεων και της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μέσω τυποποιημένων και εθνικού επιπέδου δοκιμασιών γνωρίζουν μεγάλη διάδοση παγκοσμίως. Οι κριτικοί κοινωνιολόγοι της εκπαίδευσης προσλαμβάνουν αυτό το πρότυπο αξιολόγησης ως μια διακινούμενη σε υπερεθνικό επίπεδο πολιτική [travelling policy], η οποία συχνά λειτουργεί ως μέσο αναμόρφωσης των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται τα ευρήματα μιας εμπειρικής μελέτης η οποία διερευνά τους λόγους [discourses] που συναρθρώνονται στο πεδίο του ελληνικού Τύπου αναφορικά με την «Τράπεζα Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας», ένα πρόσφατο, βραχύβιο μέτρο αξιολόγησης των μαθητικών επιδόσεων σε εθνικό επίπεδο. Τα ερευνητικά δεδομένα προέρχονται από 144 δημοσιογραφικά άρθρα δημοσιευμένα σε τέσσερις ελληνικές εφημερίδες (Αύγουστος 2013 - Μάιος 2015). Η ανάλυση των δεδομένων εδράζεται στη θεωρία του συμβολικού ελέγχου του Bernstein, στη Θεωρία του Λόγου των Laclau και Mouffe, και στην Κριτική Ανάλυση Λόγου του Fairclough. Από την έρευνα αναδεικνύεται ότι κατηγορίες ομιλητών που αγωνίζονται να ελέγξουν το πεδίο της εκπαίδευσης και γενικότερα του συμβολικού ελέγχου εκφέρουν ανταγωνιστικούς λόγους δια μέσου του ελληνικού Τύπου. Διαπιστώνεται επίσης ότι στη διαδικασία συνάρθρωσης των λόγων ο Τύπος διαδραματίζει κρίσιμο διαμεσολαβητικό ρόλο, (ανα)παράγοντας κυρίως τον ευρωπαϊκό/παγκόσμιο ηγεμονικό λόγο για τον ρόλο της εκπαίδευσης και της γνώσης στις σημερινές κοινωνίες.

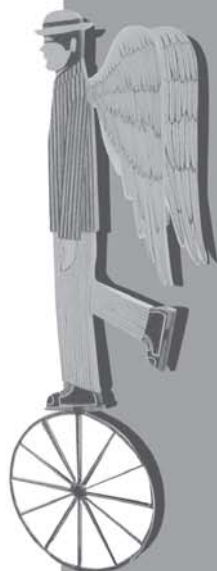
3. Πολυχρόνης Σιφακάκης, Άννα Τσατσαρώνη: Πολιτικές διακυβέρνησης και πειθάρχησης των στελεχών εκπαίδευσης στην Ελλάδα υπό την επίδραση ευρωπαϊκών και υπερεθνικών οργανισμών. Μεθοδολογική προσέγγιση και εργαλεία μετάφρασης και ερμηνείας των ερευνητικών δεδομένων.

Περίληψη: Ο κυρίαρχος λόγος για τη διακυβέρνηση της εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να διαμορφώνεται με όρους αγοράς και ασφάλειας. Τα ερευνητικά δεδομένα στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες της Ευρώπης –και όχι μόνο– δείχνουν ότι νέες μορφές γνώσης και νέες σχέσεις εξουσίας έχουν διαβρώσει τα σύνορα στο πεδίο της διοίκησης της εκπαίδευσης, επιτρέποντας σε νέους παίκτες και φορείς να εισδύσουν σ' αυτό και να εγκαταστήσουν νέα πρότυπα διακυβέρνησης των σχολείων και των εκπαιδευτικών. Η εισήγησή μας αφορά στην έρευνα του πεδίου της διοίκησης της ελληνικής εκπαίδευσης υπό το πρίσμα κριτικών κοινωνιολογικών προσεγγίσεων. Μέσα από την ανάλυση επίσημων κειμένων για τη διοίκηση της εκπαίδευσης και δεδομένων από συνεντεύξεις και ερωτηματολόγια με Διευθυντές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης εξετάζουμε τις επιδράσεις που έχουν στις επαγγελματικές ταυτότητες αυτών των στελεχών οι εκπαιδευτικές αλλαγές που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας. Θα παρουσιάσουμε τα βασικά αναλυτικά μας εργαλεία, τα οποία κατασκευάσαμε με βάση την έννοια του Φουκώ για την κυβερνησιμότητα και την ιδέα του παιδαγωγικού μηχανισμού από τη θεωρία του Bernstein και με τη βοήθεια των οποίων αναπτύξαμε μια γλώσσα περι-

γραφής, που βοηθά να συσχετίσουμε διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης με το μικρο-επίπεδο των εκπαιδευτικών πρακτικών.

4. Αρετή Βογοπούλου, Άννα Τσατσαρώνη: Παγκοσμιοποίηση και Αγγλική Γλώσσα στα πλαίσια της αξιολόγησης των Ελληνικών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων

Περίληψη: Στον ελληνικό χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις ενίσχυσαν τις διαδικασίες αξιολόγησης της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Σε αυτό το πλαίσιο ολοκληρώθηκαν εσωτερικές και εξωτερικές αξιολογήσεις όλων των τμημάτων των ΑΕΙ υπό την εποπτεία της Ανεξάρτητης Αρχής Διασφάλισης Ποιότητας (ΑΔΙΠ). Στις σχετικές εκθέσεις, οι οποίες δημοσιοποιήθηκαν, ο ρόλος της Αγγλικής γλώσσας στην διδασκαλία, στην έρευνα, στις δημοσιεύσεις και στην ακαδημαϊκή κινητικότητα εμφανίζεται ως μία σημαντική παράμετρος της λειτουργίας των τμημάτων. Θεωρώντας ότι οι κανόνες που εμπερικλείουν οι εκάστοτε πρακτικές αξιολόγησης αποτελούν την ρυθμιστική διάσταση του παιδαγωγικού λόγου και ότι συνεπώς ασκούν έλεγχο στις διαδικασίες αναπαισίωσης της γνώσης, διερευνούμε τον επαναπροσδιορισμό της θέσης της Αγγλικής γλώσσας στο πλαίσιο της διεθνοποίησης και της κινητικότητας στο χώρο των ΑΕΙ. Τα στοιχεία της έρευνάς μας αντλούνται από τις εκθέσεις αξιολόγησης 15 τμημάτων από πέντε διαφορετικά ΑΕΙ και από ημι-δομημένες συνεντεύξεις των υπευθύνων χάραξης πολιτικής σε ιδρυματικό επίπεδο. Η μεταφορική έννοια των «συνόρων» του Bernstein (2000) αξιοποιείται ώστε να περιγραφούν τα όρια σε σχέση με το τι ορίζεται ως θεμιτή ακαδημαϊκή και παιδαγωγική πρακτική στο νέο αυτό πλαίσιο. Επίσης διερευνάται κατά πόσο διαμορφώνονται συνθήκες για αλλαγή στις μορφές «θεμιτής» γνώσης μέσα από τον λόγο που αρθρώνεται από τους κανόνες και τις πρακτικές της αξιολόγησης.

5. Γεώργιος Ν. Βοζαΐτης, Αμαλία Α. Υφαντή: Διερευνώντας τις απόψεις Σχολικών Συμβούλων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα για τις πολιτικές επιλογής τους

Περίληψη: Είναι γνωστό ότι στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, που ακολουθεί το συγκεντρωτικό μοντέλο εποπτείας και ελέγχου, έχει διαμορφωθεί διαχρονικά ένα πληθωριστικό και πολύπλοκο θεσμικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένου του κανονιστικού πλαισίου της επιλογής στελεχών της εκπαίδευσης. Στην εργασία αυτή, που αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης ερευνητικής μελέτης, αξιοποιώντας την τεχνική των ημιδομημένων συνεντεύξεων, εξετάζονται οι απόψεις 34 Σχολικών Συμβούλων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Δυτικής Ελλάδας σχετικά με την εκπαιδευτική πολιτική που επικράτησε στις εκάστοτε επιλογές. Συγκεκριμένα, αφού παρουσιαστεί σύντομα το θεσμικό πλαίσιο επιλογής Σχολικών Συμβούλων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και οι τροποποιήσεις του στην ιστορική του εξέλιξη από το 1982 έως και το 2015, στη συνέχεια αξιολογούνται οι αλλαγές αυτές από τους ίδιους τους Σχολικούς Συμβούλους και, ταυτόχρονα, καταγράφονται οι προτάσεις τους για τη βελτίωση του συστήματος επιλογής τους. Από την ανάλυση των απαντήσεων των Σχολικών Συμβούλων αποκαλύπτεται ένας έντονος σκεπτικισμός για τη σκοπιμότητα αυτών των παρεμβάσεων και κατατίθενται συγκεκριμένες προτάσεις στην κατεύθυνση διαμόρφωσης ενός σταθερού πλαισίου, που θα συμβάλει στην αναβάθμιση του κύρους του θεσμού και στην ενδυνάμωση του ρόλου τους.

16:00-17:30: **4η Παράλληλη Συνεδρία**

Συνεδρία 4.1: Εκπαίδευση και Αγορά Εργασίας Ι (Αμφιθέατρο ισογείου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: Φώκιαλη Π., Γουβιάς Δ.

1. Σοφία Μπουτσίουκη: Ερευνητική προσέγγιση ευκαιριών πρακτικής άσκησης στο διεθνές περιβάλλον: μαθησιακές και κοινωνικές διαστάσεις

Περίληψη: Η παρούσα εργασία διαπραγματεύεται το ζήτημα των ευκαιριών διεθνούς πρακτικής άσκησης μέσω μιας ερευνητικής προσέγγισης των εμπειριών φοιτητών. Εστιάζει σε ευκαιρίες που προωθούνται εντός ενός εξωστρεφούς διεθνούς πανεπιστημιακού δικτύου, το οποίο προβάλλει ως βασικούς σκοπούς την ενίσχυση των ηγετικών ικανοτήτων και την ανάπτυξη της κοινωνικής συνείδησης των νέων. Η εργασία περιγράφει τη δομή των συγκεκριμένων προγραμμάτων και αναλύει τα κίνητρα των συμμετεχόντων σε σχέση με το χώρο, το περιεχόμενο και τις προσδοκώμενες προοπτικές. Επιπλέον, επιχειρεί να καθορίσει το είδος και την ένταση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι συμμετέχοντες κατά τη διάρκεια του προγράμματος πρακτικής άσκησης, καθώς και τα πλεονεκτήματα που αποκόμισαν σε μαθησιακό, επαγγελματικό και κοινωνικό επίπεδο. Η βαθύτερη κατανόηση των αντιλήψεων και των στάσεων των νέων από μιν έναντι μιας τέτοιας εμπειρίας παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον. Αφενός, μπορεί να συμβάλει στη συνειδητοποίηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη μελλοντική δέσμευσή τους σε παρόμοιες δραστηριότητες. Αφετέρου, η σαφέστερη οριοθέτηση του σχετικού πλαισίου μπορεί να αυξήσει τις πιθανότητες τα προγράμματα πρακτικής άσκησης να καταστούν ελκυστικότερα σε περισσότερους σπουδαστές. Τελικός στόχος της εργασίας είναι να αναδείξει παρεμβάσεις με δυνατότητα ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων διεθνούς πρακτικής άσκησης. Παράλληλα, επειδή δεν πρέπει να παραβλέπεται η αξιοσημείωτη δυναμική τους για τη μετάβαση των νέων στην αγορά εργασίας, επιχειρείται η αξιοποίηση των ευρημάτων για την ευρύτερη υποκίνηση αντίστοιχων μαθησιακών δραστηριοτήτων στο χώρο της εργασίας.

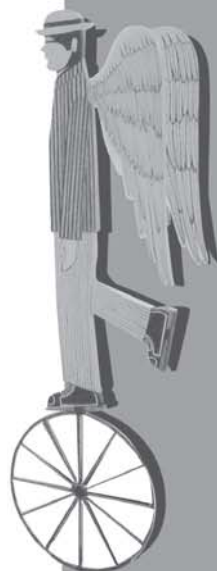
2. Χαρά Κοσεγιάν: Η Συμβολή της εκπαίδευσης στην ανατροπή της οικονομικοκοινωνικής ανάπτυξης του σήμερα, αξιοποιώντας τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, και στοχεύοντας στη θετικοποίηση της καμπύλης ανάπτυξης

Περίληψη: Η εκπαίδευση, εμπλεκόμενη -έτσι και αλλιώς- με τους οικονομικούς δείκτες, είτε ως παροχή έργου, είτε ως αποτέλεσμα, είναι προϊόν άυλο, οικονομικό, διαρκές, κεφαλαιουχικό, καταναλωτό με την έννοια ότι άμεσα ικανοποιεί τις ανάγκες μας για γνώση, αλλά και έμμεσα οι γνώσεις και οι δεξιότητές μας χρησιμοποιούνται για να παράγουν άλλες. Και βεβαίως σχετιζόμενη με ενέργειες διά βίου μάθησης είναι και οικονομική ανάγκη, δεδομένου ότι επηρεάζει την παραγωγικότητα, καθώς το άτομο μέσω της συνεχούς εκπαίδευσης και επιμόρφωσης μπορεί να ανταποκριθεί εξειδικευμένο σε μεγάλους στόχους, συμβάλλοντας στη μεγέθυνση και εν τέλει στην οικονομική ανάπτυξη. Δεν μπορεί άρα, να υπάρξει έξω από την έννοια της οικονομίας. Στην εποχή μας όμως, που οι ανάγκες, αλλά και οι όροι στην αγορά εργασίας έχουν συντριπτικά αλλάξει, αλλά και τα κράτη βιώνουν πρωτόγνωρες συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής πίεσης, που φαίνεται να μην μπορούν να αντέξουν, θεωρίες, όπως αυτή του ανθρώπινου κεφαλαίου, είναι απαιτητή ανάγκη να αναζητηθούν, να επαναδιατυπωθούν και με σύγχρονους όρους να συμβάλλουν θετικά στην ανατροπή του κλίματος. Η μελέτη διερευνά τις κατευθύνσεις που στην ελληνική πραγματικότητα πρέπει να ακολουθήσουμε ώστε να ανατρέψουμε την φθίνουσα απόδοση και την καθοδική πορεία της καμπύλης ανάπτυξης. Είναι μια συμβολή. Μόνο.

3. Μαρία Καλογραία, Εμμανουήλ Κασσέρης, Γιώργος Τσομπάνογλου: Τουριστική εκπαίδευση και αγορά εργασίας

Περίληψη: Η παρούσα εργασία εστιάζει στην σημασία της τουριστικής εκπαίδευσης και στο ρόλο που διαδραματίζει αυτή για την τουριστική ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η Ανώτερη Σχολή Τουριστικής Εκπαίδευσης Ρόδου (ΑΣΤΕΡ) ως ενός εθνικής σημασίας και εμβέλειας εκπαιδευτικού ιδρύματος με μεγάλη ιστορική σημασία για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στην Ρόδο και την χώρα μας. Η ιστορία της ΑΣΤΕΡ είναι εμβληματική της ανάπτυξης εκπαιδευτικών υποδομών για την τουριστική βιομηχανία στην Ελλάδα. Η σημασία διαχρονικά του τουριστικού τομέα για την οικονομία της χώρας και η πρώιμη ανάπτυξή του στην περίπτωση της Ρόδου εκφράζουν, ίσως για μοναδική φορά στην μεταπολεμική Ελλάδα, μια στρατηγική σχέση σύνδεσης εκπαιδευτικού οργανισμού με τομέα επαγγελματικής δραστηριότητας (τουριστική βιομηχανία). Ίσως η σύνδεση μεταξύ δημόσιας εκπαίδευσης και εργασίας, στην πε-

ρίπτωση αυτή, να αποτέλεσε για την χώρα μας την πλέον παραδειγματική σχέση κινητήρα τοπικής ανάπτυξης. Ο τουρισμός αποτελεί οικονομική δραστηριότητα ύψιστης σημασίας, διαδραματίζοντας καθοριστικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη απαιτώντας την ανάλογη εκπαίδευση για την επάνδρωση των τουριστικών επιχειρήσεων με καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό ιδιαίτερα με τον δεικτικό τρόπο εργασιακής μάθησης (work based dual learning system) που ανθεί στην Ελβετία, Γερμανία, Ολλανδία και Αυστρία και αποτελεί το πλέον πετυχημένο στον κόσμο. Στην εποχή της οικονομικής και πολιτικής κρίσης, που έχει επηρεάσει δραματικά όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής συμπεριλαμβανομένου και του τομέα της εκπαίδευσης, απαιτείται η προώθηση και καλύτερη εκμετάλλευση εκείνων των δυναμικών που θα συμβάλλουν αποτελεσματικότερα στην αντιμετώπισή της. Η χώρα μας και ειδικότερα η Ρόδος έχει μεγάλη παράδοση στην τουριστική εκπαίδευση σε άμεση σύνδεση με την αντίστοιχη τοπική βιομηχανία. Έχει δε δείξει ότι για να λειτουργήσει σωστά αυτός ο τομέας απαιτούνται κατάλληλες γνώσεις, δεξιότητες και αξίες που μόνο μια εξειδικευμένη σχολή μπορεί να παρέχει συμβάλλοντας στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και παράλληλα στη δημιουργία καλύτερων και περισσότερων θέσεων εργασίας. Η παρουσίαση σχετικής έρευνας για τον ρόλο της Σχολής αυτής μας βοηθά να δούμε την πορεία μιας σχέσης και τη σημερινή πρόκληση, της παρούσας κατάστασης, που εμπεριέχει την μεγάλη προοπτική για μια οικονομία της γνώσης που χρειάζεται να γεφυρώσει τα εκπαιδευτικά ιδρύματα με τις επιχειρήσεις, εδώ με τον δυναμισμό ενός ένδοξου παρελθόντος.

4. Μαρία Καραϊσαρλή, Θεόδωρος Αντωνίου: Ο ρόλος της μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης στη διαμόρφωση του εθνικού και ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων

Περίληψη: Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (EQF) προσδιορίζει 8 Επίπεδα για την κατάταξη των γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων που αποκτώνται στο πλαίσιο των συστημάτων της τυπικής, της μη τυπικής και της άτυπης εκπαίδευσης. Η ταχεία ανάπτυξη των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF) και τη σύνδεσή τους με το EQF, επηρεάζει όλο και περισσότερο τη σύνταξη των προγραμμάτων σπουδών των φορέων οι οποίοι παρέχουν όλες τις μορφές εκπαίδευσης, και εκπαιδευτικών προσόντων. Σηματοδοτώντας έτσι το γεγονός ότι η προσέγγιση των μαθησιακών αποτελεσμάτων έχει γίνει ευρέως αποδεκτή ως η βάση για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, αλλά και της αγοράς εργασίας. Η ενίσχυση της συμπληρωματικότητας όλων των μορφών της εκπαίδευσης και η σύνδεσή τους με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες ην αγοράς εργασίας σε γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, θα συμβάλει στην ανάπτυξη της δια βίου μάθησης και στην αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, μέσω της συνεχούς αξιολόγησης των μαθησιακών αποτελεσμάτων.

5. Μάριος Κυριακίδης: Στρατιωτική Εκπαίδευση και αγορά εργασίας την εποχή της σύγχρονης κρίσης στην Ελλάδα. Το παράδειγμα της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων

Περίληψη: Η σύγχρονη οικονομική κρίση, που ξεκίνησε στις ΗΠΑ το 2007 και εξαπλώθηκε στην Ευρώπη το Σεπτέμβριο του 2008, με αποτέλεσμα την κατάρρευση της Lehman Brothers, δεν άφησε ανεπηρέαστη την Ελλάδα, η οποία το 2009 είχε ήδη ένα βαθύ και συνεχώς αυξανόμενο δημόσιο χρέος. Αποτέλεσμα της βαθιάς κρίσης αλλά και των λανθασμένων χειρισμών των εκάστοτε ελληνικών κυβερνήσεων ήταν να επηρεαστούν νευραλγικοί τομείς του κρατικού μηχανισμού διαλύοντας στην κυριολεξία τον παραγωγικό ιστό της χώρας. Το δημόσιο χρέος αυξήθηκε ανεξέλεγκτα ώστε να χαρακτηρίζεται μη βιώσιμο, μισθοί και συντάξεις περικόπηκαν, φτάνοντας στο σημείο να μιλάμε για απώλεια δημόσιας περιουσίας και εθνικής κυριαρχίας. Η ανεργία εκτοξεύθηκε στα ύψη ιδιαίτερα στους νέους, ως τα κύρια θύματα αυτής της κατάστασης. Μέσα σε αυτό το κλίμα την τελευταία πενταετία παρατηρείται

σταδιακή άνοδος της προτίμησης των υποψήφιων σπουδαστών στις στρατιωτικές και αστυνομικές σχολές της Ελλάδας.

Η παρούσα ερευνητική εργασία επιχειρεί να διερευνήσει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας ανιχνεύοντας τις αιτίες, που συνέβαλαν και εξακολουθούν να συμβάλλουν στην εν λόγω άνοδο της προτίμησης στα ελληνικά ΑΣΕΙ γενικά και ειδικότερα στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων.

Συνεδρία 4.2: Εκπαίδευση και Αγορά Εργασίας II (Αμφιθέατρο 1^{ου} Ορόφου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: Σιάνου-Κύργιου Ε., Ευθυμίου Η.

1. Παναγιώτης Νούτσος: Για την «πιστοποίηση της ποιότητας» στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Ένα ακόμη ανοιχτό ζήτημα

Περίληψη:

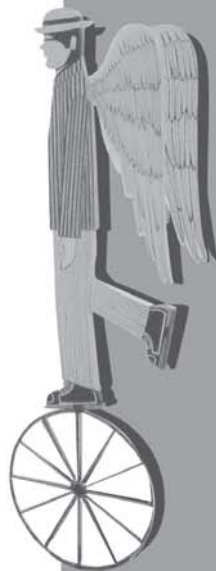
1. Εισαγωγή
2. Ποιοι και πώς θέτουν το ζήτημα;
3. Τι νοείται ως «εθνικό πλαίσιο προσόντων»;
4. Προσφυγή σε «πρότυπο σχήμα»;
5. «Αγορά εργασίας» κεφαλαιοκρατική: «αντιστοίχιση» αποκτώντων «προσόντων» και «ζήτησης»;
6. Από την «ηθική της αντικειμενικότητας» στην «ηθική της αποτελεσματικότητας»;
7. Τρόποι «παρουσίασης» και «αξιολόγησης» του ερευνητικού έργου των Πανεπιστημίων.
8. Ποιος κρατάει το πυκνόμετρο της «αριστείας»;
9. Τι σημαίνει σε περίοδο «κρίσης» «παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας»;
10. Συμπεράσματα

2. Θεόδωρος Ελευθεράκης, Βασίλειος Οικονομίδης, Παναγιώτης Γιαβρίμης, Ευαγγελία Καλεράντε: Το κοινωνικό κύρος ως κριτήριο επιλογής του εκπαιδευτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα της κρίσης: η περίπτωση των νηπιαγωγών

Περίληψη: Τα κίνητρα/κριτήρια επιλογής του εκπαιδευτικού επαγγέλματος αποτελούν ένα σημαντικό πεδίο έρευνας της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης και της Παιδαγωγικής Επιστήμης. Στη χώρα μας οι σχετικές έρευνες έχουν ασχοληθεί με το σύνολο των παραγόντων που λειτουργούν ως κίνητρα επιλογής του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού: σε δασκάλους και καθηγητές, όχι όμως σε νηπιαγωγούς. Σκοπός της έρευνας αυτής είναι να εντοπίσει πώς οι ίδιες οι νηπιαγωγοί αντιλαμβάνονται το κοινωνικό κύρος του επαγγέλματός τους στην Ελλάδα και αν θα το χρησιμοποιούσαν ως κίνητρο, προκειμένου να πείσουν νέους και νέες να επιλέξουν το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού. Στην έρευνα συμμετείχαν νηπιαγωγοί που υπηρετούν σε δημόσια νηπιαγωγεία της Κρήτης και ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο τύπου κλίμακας Likert, το οποίο κατασκευάστηκε από τους ερευνητές. Τα ερευνητικά δεδομένα επεξεργάστηκαν με το στατιστικό πακέτο SPSS. Τα κυριότερα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι νηπιαγωγοί θεωρούν ότι το επάγγελμά τους, αφενός, έχει χαμηλότερο κοινωνικό κύρος από άλλα εκπαιδευτικά επαγγέλματα και, αφετέρου, παρωθώντας ένα πρόσωπο στην επιλογή του επαγγέλματος του/της νηπιαγωγού θα χρησιμοποιούσαν άλλα περισσότερο αξιακά κίνητρα, παρά το κοινωνικό κύρος. Τα αποτελέσματα συζητούνται με βάση προηγούμενες θεωρητικές και εμπειρικές ελληνικές και ξένες μελέτες και υπό το πρίσμα της οικονομικής κρίσης που αντιμετωπίζει η σύγχρονη ελληνική κοινωνία. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι όσο το κοινωνικό κύρος του νηπιαγωγείου και του/της νηπιαγωγού παραμένει χαμηλό, δεν μπορεί να αποτελεί ισχυρό κίνητρο για την είσοδο ικανών νέων στο επάγγελμα, με συνέπεια η ίδια η προσχολική εκπαίδευση να χάνει τη δυνατότητα βελτίωσής της μέσω ικανότερου ανθρώπινου δυναμικού που θα εντασσόταν επαγγελματικά σε αυτήν.

3. Ευαγγελία Καλεράντε: Εκπαιδευτική πολιτική για την δια βίου εκπαίδευση: Λειτουργική προσαρμοστικότητα των «κοινόχρηστων τόπων» γνώσης στο εκπαιδευτικό περιβάλλον

Περίληψη: Στη μελέτη μας εξετάζεται ο θεσμός της εκπαίδευσης και ειδικότερα οι ροές των γνώσεων προς ή από το εκπαιδευτικό περιβάλλον, ως μια διαδικασία που, με την οπτική της οικονομικής της γνώσης, περιλαμβάνει δομές, φορείς και περιεχόμενο γνώσης. Όπως γίνεται φανερό, πρόκειται για μια δυναμική κατάσταση, στο θέμα της επιλογής των γνωστικών πεδίων, που συνδέεται με αντίστοιχες εννοιολογήσεις για την ίδια τη γνώση σε ρευστές οικονομικο-κοινωνικές συνθήκες. Ειδικότερα, διερευνώνται οι διαδικασίες με τις οποίες η δια βίου εκπαίδευση ενσωματώνεται στην οικονομική συνθήκη της ταχύτατης κατάρτισης και της άμεσης ενσωμάτωσης ατόμων στην αγορά εργασίας. Η δια βίου εκπαίδευση νοηματοδοτείται ως «σύστημα λόγων» συμπληρωματικών προς στις άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης, υπερβαίνοντας τα θεσμικά όρια, δημιουργώντας μια κανονικότητα. Προσδιορίζονται μηχανισμοί, που διαμεσολαβούν πολιτικές ερμηνείες, μέσα από την επιλεκτική συνάρθρωση διαφορετικών λόγων, εγκλωβίζοντας τα άτομα στην απόκτηση συμπυκνωμένων χρηστικών γνώσεων, αναπαράγοντας το μοντέλο χειραγώγησης και πειθαρχικού εξαναγκασμού, όπως διαμορφώνεται και στις άλλες βαθμίδες. Επικεντρωνόμαστε στην ανάδειξη των πρακτικών με τις οποίες τα άτομα καλούνται να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των οικονομικών τομέων, σε βραχύχρονες εργασίες, οι οποίες φαίνεται να τους αποπροσανατολίζουν, καθώς δεν θα έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν, να εκφραστούν, να γίνουν συμμετέχοντες στην ανώτερη κουλτούρα από την οποία διαρκώς απομακρύνονται. Έτσι, η δια βίου εκπαίδευση νοηματοδοτείται με την μελέτη της ρητής ή της υπόρρητης διακεimenικότητας λόγων και πειθαρχικών αρχών, με αντίστοιχο έλεγχο γνώσεων και συναισθημάτων. Εξετάζονται και οι νέες τεχνολογίες με βάση κοινωνικές διαστάσεις προσδιορισμού των αντιθετικών κατασκευών στις κοινωνικές συσσωματώσεις, όπου φαίνεται να αναιρείται η προβαλλόμενη πολιτική για τη δημοκρατική λειτουργικότητα της γνώσης μέσω της τεχνολογίας. Αναλύονται οι συνδυασμοί λόγων και πρακτικών στη δια βίου εκπαίδευση, που καθιστούν, για τα κατώτερα στρώματα, την ουσιώδη γνώση, απρόσιτη διότι είναι εγκλωβισμένα στην αναζήτηση των «κοινόχρηστων πακέτων γνώσης», που συνδέονται με την αγορά εργασίας. Ανακεφαλαιώνοντας, ερμηνεύονται οι προεπιλεγόμενες γνώσεις- που εμπεριέχονται στους «κοινόχρηστους τόπους γνώσης»- σε μια διαδικασία ανάδειξης της αγοραιοποίησης τους, προκειμένου να προβληθεί η συστημική ενσωμάτωση του κοινωνικού υποκειμένου στην οικονομική διάρθρωση και τα πολιτικά παίγνια των εκπαιδευτικών συστημάτων.

4. Αντιγόνη Σαρακινιώτη: Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών και Γνώση: Ακροβατώντας μεταξύ Πανεπιστημίου, Σχολείου και Αγοράς Εργασίας

Περίληψη: Η εισήγηση αφορά την Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών όπως διαμορφώθηκε στις διάφορες φάσεις «εκσυγχρονισμού» και «μετασχηματισμού» του πεδίου μετά το '80. Έχει σκοπό αφενός να αναδείξει τα κυρίαρχα πρότυπα γνώσης και ταυτότητας, όπως εγγράφονται διαχρονικά στα Προγράμματα Σπουδών (ΠΣ) των Παιδαγωγικών Τμημάτων (ΠΤ), και αφετέρου να συζητήσει τις σημασίες τους για τους νέους επαγγελματίες του χώρου, αλλά και για την εξέλιξη του ίδιου του πεδίου. Κύρια αναφορά αποτελεί η κριτική που γίνεται από τη σκοπιά της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης στα προωθούμενα σήμερα χαρακτηριστικά του νέου επαγγελματισμού, δηλαδή την ανάπτυξη ειδικών ικανοτήτων, την επιτελεσματικότητα, την αποτελεσματικότητα εκπαιδευτικού έργου, την ευελιξία, την εκπαιδευσιμότητα. Βάση της ανάλυσης αυτής είναι η αναγνώριση ότι οι ρόλοι που αποδίδονται στους εκπαιδευτικούς και τους φορείς της εκπαίδευσής τους τα τελευταία χρόνια από τις παγκόσμιες και ευρωπαϊκές πολιτικές αποτελούν κομβικές συνθήκες για τη λειτουργία του πεδίου του συμβολικού ελέγχου και της ρύθμισης των πληθυσμών από τα σύγχρονα εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα. Υπό αυτό το πρίσμα, τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης για τις πρακτικές αναπαισίωσης της γνώσης στα ΠΤ και τις αρχές ρύθμισης των σχέσεων ανάμεσα στα πανεπιστήμια, τα σχολεία και τις προβαλλόμενες στην εκπαίδευση ανάγκες της αγοράς εργασίας φωτίζουν ζητήματα που άπτονται των σύγχρονων μορφών διακυβέρνησης του πεδίου της εκπαίδευσης.

σης. Το θεωρητικό αυτό σχήμα επιτρέπει ερμηνείες της πολυμορφικότητας, της στροφής σε διαθεματικά περιεχόμενα και της υβριδικότητας στις αρχές οργάνωσης της γνώσης στα ΠΣ των ΠΤ, οι οποίες θέτουν την εξειδίκευση και την αυτονομία ως άξονες συζήτησης των συνθηκών ανάπτυξης του πεδίου.

5. Όλγα Τζαφέα, Ελένη Σιάνου-Κύργιου: Σχέδια και προσδοκίες των φοιτητών για τη μετάβαση από το πανεπιστήμιο στην αγορά εργασίας μετά την κρίση

Περίληψη: Οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί στη σχέση μεταξύ ανώτατης εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας βρίσκεται στο επίκεντρο του ερευνητικού ενδιαφέροντος κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Ένας από τους βασικότερους παράγοντες είναι η κρίση, η οποία υπονομεύει τα σχέδια και ακυρώνει τις προσδοκίες των πτυχιούχων για τη μετάβαση στον κόσμο της εργασίας. Η παρούσα εισήγηση βασίζεται στα δεδομένα από μια πρόσφατη έρευνα, σκοπός της οποίας είναι ανιχνεύσει τα σχέδια και τις προσδοκίες των φοιτητών κατά την ολοκλήρωση των σπουδών τους για τη μετάβαση στην αγορά εργασίας. Τα ευρήματα της έρευνας συγκρίνονται με τα αντίστοιχα μιας προηγούμενης που πραγματοποιήθηκε κατά τα έτη 2005-2007, πριν την κρίση, προκειμένου να ανιχνευθεί, αν και σε ποιο βαθμό αυτή επιδρά και μεταλλάσσει τα σχέδια και τις προσδοκίες των φοιτητών για την ένταξη στην αγορά εργασίας. Από τα δεδομένα της έρευνας και τη σύγκριση προκύπτει ότι τα σχέδια των φοιτητών αντανakλούν την απορρύθμιση της σχέσης ανάμεσα στην ανώτατη εκπαίδευση και την αγορά εργασίας και ότι η κρίση έχει αλλάξει τις προτεραιότητες των νέων σε σχέση με την επαγγελματική τους αποκατάσταση, οι οποίοι πλέον δε συνδέουν τα σχέδιά τους με την εξασφάλιση μιας θέσης υπαλλήλου στο δημόσιο τομέα. Από τα ευρήματα αυτά συνάγεται το συμπέρασμα ότι προκαλείται αντίφαση ανάμεσα στο μοντέλο της παρελθούσας επαγγελματικής σταδιοδρομίας των γονέων τους και στο νέο μοντέλο του ανταγωνισμού, της απασχολησιμότητας και του ρίσκου της γενιάς τους.

Συνεδρία 4.3: Εκπαίδευση και Αγορά Εργασίας III (Αίθουσα 9 / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: Γαβρίλης Π., Φτιάκα Ε.

1. Μαρίνος Κωνσταντίνου: Εκπαίδευση, Αγορά Εργασίας και Φύλο: Θέματα Διπλής Καταπίεσης και Επαγγελματικής Αποκατάστασης

Περίληψη: Η παρούσα ποιοτική έρευνα επικεντρώνεται στη μελέτη κινητικά ανάπηρων γυναικών και τοποθετείται στα πλαίσια της φαινομενολογικής και φεμινιστικής προσέγγισης και του κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει και να παρουσιάσει, αφενός τον τρόπο με τον οποίο βιώνουν την «διπλή καταπίεση» οι γυναίκες στην Κύπρο, με βάση την κοινωνική τους θέση και την αναπηρία, και αφετέρου τις ευκαιρίες τους για επαγγελματική αποκατάσταση, μέσα από τα εφόδια που αποκτήθηκαν από το ευρύτερο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα. Ο καθορισμός του δείγματος έγινε με τη δειγματοληψία κριτηρίου, και η συλλογή των δεδομένων έγινε με το συνδυασμό δύο μεθοδολογικών τεχνικών, μελέτη του σχετικού αρχειακού υλικού και συνεντεύξεις με τις συμμετέχουσες, ενώ παράλληλα τηρήθηκε το ερευνητικό ημερολόγιο. Τέλος, για την κωδικοποίηση και ανάλυση των δεδομένων ακολουθήθηκε η Στρατηγική Συνεχούς Σύγκρισης, και η εξαγωγή και παρουσίαση των αποτελεσμάτων έγινε με βάση τη Θεμελιωμένη Θεωρία. Μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας, διαφαίνεται η άποψη που θέλει τη γυναίκα να συνδέεται με την οικιακή εργασία και τη φροντίδα των παιδιών, ένας ρόλος ο οποίος γίνεται εξαιρετικά δύσκολος, όταν η γυναίκα έχει να αντιμετωπίσει, εκτός από την κοινωνική της θέση, και την αναπηρία.

2. Μαρίνος Κωνσταντίνου & Ελένη Φτιάκα: Εκπαίδευση και Αγορά Εργασίας: Οι εμπειρίες πέντε κινητικά ανάπηρων ανδρών

Περίληψη: Σκοπός της παρούσας ποιοτικής έρευνας είναι να μελετήσει και να παρουσιάσει την κατάσταση που επικρατεί στην Κύπρο, όσον αφορά τις ευκαιρίες επαγγελματικής αποκατάστασης πέντε κινητικά ανάπηρων ανδρών, με βάση τα εφόδια που αποκτήθηκαν από το ευρύτερο εκπαιδευτικό σύστη-

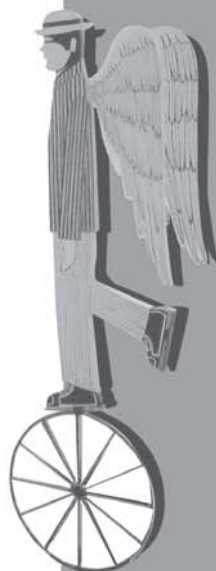
μα. Η έρευνα τοποθετείται στα πλαίσια του κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας και της φαινομενολογικής προσέγγισης και ο καθορισμός του δείγματος πραγματοποιήθηκε με τη δειγματοληψία κριτηρίου, η οποία στην πορεία εξελίχθηκε σε δειγματοληψία χιονοστιβάδας ή αλυσιδωτή δειγματοληψία. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν οι μεθοδολογικές τεχνικές της ημι-δομημένης συνέντευξης και της μελέτης του αρχαιακού υλικού, ενώ παράλληλα τηρήθηκε το ερευνητικό ημερολόγιο. Ταυτόχρονα, συνεντεύξεις πάρθηκαν και από φορείς στρατηγικής σημασίας στην εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας που αφορά την επαγγελματική αποκατάσταση ανάπηρων ατόμων (Νόμος 146(Ι)/2009) και στελέχη του Κυπριακού Αναπηρικού Κινήματος (ΚΥ.Σ.Ο.Α.). Τέλος, για την κωδικοποίηση και ανάλυση των δεδομένων ακολουθήθηκε η Στρατηγική της Συνεχούς Σύγκρισης, ενώ η εξαγωγή και παρουσίαση των αποτελεσμάτων έγινε με βάση τη Θεμελιωμένη Θεωρία. Η σημαντικότητα της έρευνας έγκειται στην περιορισμένη σχετική βιβλιογραφία για τα κυπριακά και ελληνικά δεδομένα, ενώ επιτρέπεται ταυτόχρονα να διαφανούν τα ευεργετικά αποτελέσματα της ένταξης των ανάπηρων ατόμων στην αγορά εργασίας, τόσο για τα ίδια τα άτομα, όσο και για την υπόλοιπη κοινωνία.

3. Λεωνίδας Γομάτος: Επαγγελματική Εκπαίδευση : Το μετέωρο βήμα της μαθητείας στην Ελλάδα

Περίληψη: Ο χώρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα έχει υποστεί αλλεπάλληλες αλλαγές στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Ωστόσο, δεν έχει καταφέρει να πετύχει την απαραίτητη σύνδεση με την αγορά εργασίας και την καταξίωσή του στην ελληνική κοινωνία. Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο όμως είναι συχνές οι εκτιμήσεις και προβλέψεις, ότι στην οικονομία της παγκοσμιοποίησης και στην κοινωνία της γνώσης, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση αναμένεται να εξελιχθούν σε κεντρικούς εκπαιδευτικούς τομείς. Μία από τις προτροπές των Ευρωπαϊκών οργανισμών είναι να περιλαμβάνει η επαγγελματική εκπαίδευση μεγάλα τμήματα άσκησης σε εργασιακούς χώρους. Τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας είναι κατά πόσο η ελληνική επαγγελματική εκπαίδευση είναι σε ετοιμότητα για υιοθέτηση συνδυαστικών μοντέλων εκπαίδευσης (σχολείο- επιχείρηση) και κατά πόσο αυτό το συνδυαστικό μοντέλο μπορεί να προσιδιάζει προς εκείνο του «δουικού συστήματος» που έχει γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη στη Γερμανία και σε άλλες κεντροευρωπαϊκές κυρίως χώρες. Μέσω, κυρίως, βιβλιογραφικής έρευνας επιχειρείται αφενός να φωτιστούν τα κύρια χαρακτηριστικά του «δουικού συστήματος» αφετέρου να καταγραφούν οι ελληνικές εμπειρίες εφαρμογής μαθητείας και οι ιδιαίτερες συνθήκες των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα την εποχή της κρίσης. Τα κύρια συμπεράσματα είναι ότι η απευθείας μεταφορά και εφαρμογή ενός δουικού συστήματος με βάση τα κεντροευρωπαϊκά πρότυπα είναι μάλλον ανεδαφική και ότι η ελληνική επαγγελματική εκπαίδευση χρειάζεται σύντομα την ανάπτυξη του δικού της συνδυαστικού (σχολείο- επιχείρηση) μοντέλου εκπαίδευσης.

4. Γιώργος Τσομπάνογλου: Νεανικός αποκλεισμός από την εργασία και την κοινωνική συμμετοχή

Περίληψη: Πρόσφατα στατιστικά δεδομένα από τη Στατιστική Υπηρεσία για την κοινωνική κατάσταση των νέων δείχνουν μια όχι και τόσο κολακευτική θέση για την ελληνική νεολαία και δικαιολογούν τους υψηλούς δείκτες εξωτερικής μετανάστευσης τα τελευταία 6 έτη. Είναι γεγονός ότι τα στοιχεία αυτά δεν λένε μόνο την δεινή κατάσταση και την έλλειψη ευκαιριών για την νεολαία μας, αλλά δείχνουν και μερικές αδυναμίες που είναι μοναδικές μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ-28. Η Ελλάδα έχει την μοναδικότητα της υψηλότερης ανεργίας νέων (52,4%), η οποία αποτελεί μια άκρως εκκρηκτική κατάσταση ενώ έχει και την μεγαλύτερη φτώχεια και κίνδυνο αποκλεισμού (46,1%) για την νεολαία. Το 26,7% είναι εκτός εργασίας, κατάρτισης και εκπαίδευσης το οποίο είναι το μεγαλύτερο ποσοστό στην ΕΕ-28.

Την ίδια στιγμή, η συμμετοχή της σε εθελοντικούς οργανισμούς είναι χαμηλότερη και σχεδόν ασήμαντη με ότι αυτό συνεπάγεται για την κοινωνία πολιτών. Η συμμετοχή σε οργανωμένες εθελοντικές δραστηριότητες είναι στην Ελλάδα 13%, στην Ευρώπη ο μέσος όρος είναι 25%, ενώ η δραστηριότητα σε λέσχες νεολαίας, αθλητικές ή ελεύθερου χρόνου (YOUTH CLUB, LEISURE CLUB) στην Ελλάδα είναι 6%, ενώ ο μέσος όρος στην ΕΕ-28 είναι 16%. Αυτά είναι τα χαμηλότερα ποσοστά νέων σε εθελοντικές δραστηριότητες. Βλέπουμε ότι μεταξύ των χωρών της ΕΕ-28, οι χώρες με μεγάλη ανεργία, π.χ. η Βουλγαρία έχει 28% συμμετοχή σε οργανωμένες εθελοντικές δραστηριότητες και 27% σε YOUTH CLUB και άλλες ελεύθερες δραστηριότητες, η Ιταλία έχει 20% συμμετοχή σε εθελοντικούς οργανισμούς και 14% σε YOUTH CLUB, έχουν πολλαπλάσια συμμετοχικότητα σε εθελοντικούς οργανισμούς και συμμετοχή σε ενώσεις από ότι στην Ελλάδα. Εδώ φαίνεται ότι υπάρχει στη χώρα μας ένα δύσκαμπτο σύστημα για την κοινωνική ένταξη, το οποίο επιφέρει μεγαλύτερη ανεργία, φτώχεια και αποκλεισμό στη νεολαία, ενώ παράλληλα δεν έχει οργανώσει ένα εθελοντικό συμμετοχικό πλαίσιο που να επιτρέπει τη συμμετοχή σε εθελοντικές - κοινωνικές δραστηριότητες. Η εργασία θέλει να συγκρίνει επίσημα δεδομένα που αφορούν την κοινωνική κατάσταση της ελληνικής νεολαίας, την εργασιακή της συμμετοχή, η οποία επέρχεται με την αντιμετώπιση των αναγκών της επαγγελματικής εκπαίδευσης της οικονομίας και ιδιαίτερα, τον οργανωμένο εθελοντικό τομέα, ο οποίος χρήζει ιδιαίτερης προσοχής για την ανάπτυξή του από τους φορείς της πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών.

5. Χριστίνα Ζήση, Παναγιώτης Γιαβρίμης, Λεμονιά Πετρά: Εννοιολογήσεις εκπαιδευτικών για την εργασία

Περίληψη: Η εργασία στη μετανεωτερική εποχή ανασηματοδοτεί αξίες και αντιλήψεις, διαμορφώνοντας τη συμπεριφορά του δρώντος κοινωνικού υποκειμένου. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών υποχρεωτικής εκπαίδευσης για την εργασία, και τη σύνδεση της με την εκπαίδευση. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 400 εκπαιδευτικοί υποχρεωτικής εκπαίδευσης της νήσου Λέσβου. Από το σύνολο των εκπαιδευτικών που πήραν μέρος στην έρευνα 119 (29,8%) ήταν άνδρες και 281 (70,3%) ήταν γυναίκες. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφάνηκε ότι οι εκπαιδευτικοί: 1) συμφωνούν ότι η εργασιακή αμοιβή πρέπει να συνδεθεί με την εργασιακή απόδοση, το Κράτος πρέπει να δημιουργήσει τις απαραίτητες θέσεις εργασίας και ότι οι Δημόσιοι Υπάλληλοι πρέπει να είναι μόνιμοι, 2) διαφωνούν ότι: οι άνδρες έχουν μεγαλύτερο δικαίωμα να δουλεύουν από τις γυναίκες και ο αγώνας για την επιτυχία δικαιολογεί κάθε χρησιμοποιούμενο μέσο, 3) έχουν απόψεις, που δίστανται σχετικά με τα κριτήρια για τις προσλήψεις, 4) θεωρούν ότι η εκπαίδευση μπορεί να εξασφαλίσει μελλοντική επαγγελματική επιτυχία, αν και υπάρχει μια αμφιθυμία σχετικά με την υψηλή συσχέτιση μεταξύ του αντικειμένου σπουδών και της μελλοντικής απασχόλησης 5) εμπιστεύονται λίγο έως καθόλου τα εργατικά συνδικάτα, το ασφαλιστικό σύστημα, τις ιδιωτικές εταιρείες ασφάλισης, ΔΝΤ και τον ΟΑΕΔ.

Συνεδρία 4.4: Έμφυλες διαστάσεις των νέων εκπαιδευτικών και εργασιακών περιβαλλόντων (Αίθουσα 6 / Κτήριο «7^{ης} Μαρτίου»). Προεδρείο: Μαργακουδάκη Ε., Μαράτου-Αλιπράντη, Λ.

1. Βενετία Κατσιβέλου, Ευάγγελος Χαρβούρος, Χρήστος Αλεξόπουλος: Έμφυλες αναπαραστάσεις στα γλωσσικά εγχειρίδια του Δημοτικού: Μία ποιοτική ανάλυση περιεχομένου του β' τεύχους Γλώσσας της Γ' τάξης.

Περίληψη: Τα σχολικά εγχειρίδια είναι ένα μέσο, μετάδοσης στους/στις μαθητές/τριες, μιας πληθώρας γνώσεων στα διδασκόμενα γνωστικά αντικείμενα, αλλά και μία ιστορική πηγή πληροφοριών, ιδεών και στάσεων της κοινωνίας, απέναντι στις πολιτισμικές και κοινωνικές της αναπαραστάσεις. Παράλληλα, οι μαθητές και οι μαθήτριες έρχονται σε καθημερινή επαφή, εντός αλλά και εκτός σχολικής τάξης με τα σχολικά βιβλία, λαμβάνοντας πολλαπλές επιδράσεις από αυτά. Σε αυτό το πλαίσιο των μεταδιδόμενων μηνυμάτων των εγχειριδίων εντάσσονται και οι αναπαραστάσεις των δύο φύλων, όπου μέσα από ποικίλες

μελέτες έχει διαπιστωθεί, ότι συχνά παρουσιάζονται με έμφυλο περιεχόμενο. Πιο συγκεκριμένα, έχουμε την αναπαράσταση ανδρών και γυναικών, σε συγκεκριμένους τομείς, οι οποίοι καθορίζονται όχι με βάση τις ικανότητές τους ή τη μεταξύ τους ισότητα, αλλά σύμφωνα με τα έμφυλα στερεότυπα. Αποτέλεσμα αυτής της παρουσίας των φύλων είναι η αποτύπωση και η αναπαραγωγή των έμφυλων αναπαραστάσεων από τους/τις μαθητές/τριες, όχι μόνο στην παιδική, αλλά και στην ενήλικη ζωή τους. Στην παρούσα μελέτη εξετάζονται μέσα από την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου οι πιθανές έμφυλες αναπαραστάσεις του β' τεύχους Γλώσσας της Γ' τάξης Δημοτικού, μέσα από είκοσι κατηγορίες ανάλυσης, των βασικών διδασκόμενων κειμένων κάθε ενότητας, αλλά και των υπόλοιπων κειμενικών μορφών (όπως είναι π.χ. οι συνακόλουθες ασκήσεις κάθε κεφαλαίου).

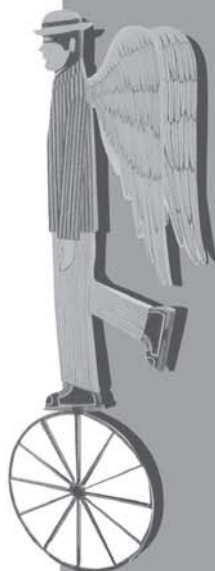
2. Λάουρα Μαραύτου-Αλιπράντη: Η δύσκολη πορεία για την ισότητα των δυο φύλων στον επιστημονικό/ερευνητικό τομέα

Περίληψη: Η διερεύνηση και αποτύπωση της συμμετοχής των γυναικών στον ακαδημαϊκό-επιστημονικό χώρο εντάσσεται στο ευρύτερο καθεστώς των κοινωνικών διακρίσεων που χαρακτηρίζει τις κοινωνίες και τις αγορές εργασίας των αναπτυγμένων χωρών. Το υπάρχον σύστημα σχέσεων των φύλων, με το ιεραρχικό του χαρακτήρα κατατάσσει τις γυναίκες στη θέση του κατώτερου σε όλα τα κοινωνικά επίπεδα και κάνει φανερό ότι η «ισότητα» που συχνά προβλέπεται νομικά, εμποδίζεται δομικά. Το ζήτημα σχετικά με τη θέση των γυναικών στον επιστημονικό-ερευνητικό τομέα και ειδικότερα το θέμα της σχέσης «Γυναίκα και επιστήμη» με την υποεκπροσώπηση των γυναικών στην επιστημονική ακαδημαϊκή/ερευνητική σταδιοδρομία, συζητείται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής πολιτικής για την ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών. Στο πλαίσιο της εισήγησης θα αναφερθούμε στις εξελίξεις στον τομέα αυτό και στις διαφορετικές επιστημονικές πορείες ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες που εξακολουθούν να υφίστανται στον επιστημονικό-ακαδημαϊκό τομέα στην Ευρώπη και στην Ελλάδα σήμερα.

3. Λεμονιά Πετρά, Παναγιώτης Γιαβρίμης, Χριστίνα Ζήση: Έμφυλες διαφοροποιήσεις εκπαιδευτικών για τις οικογενειακές αξίες

Περίληψη: Το σχολικό πλαίσιο διαρθρώνεται από τις νοηματοδοτήσεις των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των άλλων μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών και οι έμφυλες διαφοροποιήσεις τους αποτελούν δυναμικούς δομικούς παράγοντες διάδρασης και κατασκευής του εκπαιδευτικού και εργασιακού περιβάλλοντος. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδυθούν οι διαφυλικές διαφοροποιήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τις οικογενειακές αξίες. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 400 εκπαιδευτικοί υποχρεωτικής εκπαίδευσης της νήσου Λέσβου. Από αυτούς 119 (29,8%) ήταν άνδρες και 281 (70,3%) ήταν γυναίκες. Ως εργαλείο έρευνας χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο, που περιλάμβανε θεματικές που σχετίζονταν με τους ρόλους και τις υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας, με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που ενθαρρύνονται τα παιδιά να αποκτήσουν και με το θεσμό του γάμου. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφάνηκε ότι: 1) διαφοροποιήσεις υπάρχουν σχετικά με τους ιεραρχικούς ρόλους των γονέων, τις σημαντικότερες αξίες που πρέπει να καλλιεργούνται στα παιδιά από την οικογένεια και την τεκνοποία και 2) δεν αναδύονται διαφοροποιήσεις σχετικά με τις υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας και την άποψη αν ο γάμος είναι ένας ξεπερασμένος θεσμός. Συμπερασματικά, παρατηρείται ότι κάποιες από τις οικογενειακές αξίες παραμένουν αμετάβλητες στο χρόνο, ενώ άλλες μεταβάλλονται, ακολουθώντας τις απαιτήσεις του σύγχρονου κοινωνικού βίου.

4. Λεμονιά Πετρά, Παναγιώτης Γιαβρίμης, Χριστίνα Ζήση: Γυναίκα και εκπαίδευση: Μια βιογραφική προσέγγιση

Περίληψη: Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει μορφές αποκλεισμού, που βιώνουν οι γυναίκες σε διάφορα στάδια της ζωής τους. Για τις ανάγκες της έρευνας επιλέχτηκε γυναίκα εκπαιδευτικός, που γεννήθηκε τη δεκαετία του '50 σε κεφαλοχώρι της νότιας Λέσβου, ενώ ως εργαλείο έρευνας η βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφάνηκε ότι στην πατρική οικογένεια της αφηγήτριας οι έμφυλοι ρόλοι είναι αυστηρά καταμεμημένοι, όσον αφορά το δημόσιο και τον ιδιωτικό χώρο, ενώ και οι δυο γονείς παρουσιάζονται θεματοφύλακες των αρχών της οικογένειας. Οι προσδοκίες των γονέων για το μέλλον του παιδιού τους είναι αποτέλεσμα της κοινωνικής τάξης της οικογένειας. Η επιλογή του επαγγέλματος της δασκάλας έγινε λόγω της συντομίας του χρόνου σπουδών και της άμεσης επαγγελματικής αποκατάστασης. Στη συζυγική οικογένεια αναπαράγει τους ρόλους των φύλων, που ενστερνίστηκε από την πατρική οικογένεια. Οι δραστηριότητες της οικογένειας είναι περιχαρκαμένες αυστηρά μεταξύ των δύο φύλων. Στον εργασιακό χώρο αναλαμβάνει, συνήθως, την πρώτη τάξη, ενώ υπάρχει ένας τρόπος έμμεσου αποκλεισμού των γυναικών από θέσεις ευθύνης. Επιπρόσθετα, όπως αναφέρεται, οι αντιλήψεις και τα στερεότυπα για τα δύο φύλα μεταβιβάζονται στους μαθητές μέσω του κρυφού αναλυτικού προγράμματος.

5. Μαρία Θανοπούλου, Ιωάννα Τσίγκανου, Χρύσα Ζάχου: Εκπαίδευση των γενεών και κοινωνική γνώση: μεταβίβαση της συλλογικής μνήμης από γενιά σε γενιά

Περίληψη: Συνήθως όταν επιχειρείται η διερεύνηση του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση στην αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης ο όρος εκπαίδευση ταυτίζεται με την εκπαιδευτική διαδικασία η οποία συντελείται από το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας. Σπανίως λαμβάνονται υπόψη άτοποι κοινωνικοί εκπαιδευτικοί μηχανισμοί που λειτουργούν στο πλαίσιο των διαγενεακών σχέσεων και της διαγενεακής μεταβίβασης της συλλογικής μνήμης και γνώσης από τη μια γενιά στην άλλη.

Με την προτεινόμενη εισήγησή μας αποσκοπούμε α) να αναδείξουμε ότι αυτή η διαγενεακή μεταβίβαση εμπεριέχει τρόπους αντιμετώπισης της κρίσης μέσα από τη συλλογική μνήμη αντιμετώπισης προηγούμενων κρίσεων, β) να αναρωτηθούμε κατά πόσο και σε ποιο βαθμό συντελείται απρόσκοπτα και αυτόματα η διαγενεακή μεταβίβασης της συλλογικής μνήμης και γνώσης από τη μια γενιά στην άλλη και γ) να αναρωτηθούμε κατά πόσο το εκπαιδευτικό σύστημα αξιοποιεί και ενσωματώνει αυτή τη συλλογική μνήμη στην εκπαιδευτική διαδικασία ή πρόκειται για ένα πολιτισμικό κεφάλαιο που χάνεται. Αφετηρία για τις παραπάνω αναζητήσεις αποτελεί το υλικό μιας προκαταρκτικής ποιοτικής έρευνας για τη βίωση της κρίσης από τρεις γενιές γυναικών που προέρχονται από τρεις οικογένειες μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων. Η πρώτη αυτή διερεύνηση θέτει επί τάπητος ένα βασικό ερώτημα προς μελλοντική διερεύνηση δηλαδή το ερώτημα κατά πόσον το εκπαιδευτικό σύστημα είναι σε θέση να ενσωματώσει και να αξιοποιήσει την πλούσια κοινωνική εμπειρία που έχει κατατεθεί στη συλλογική μνήμη των προηγούμενων γενεών ως προς την αντιμετώπιση κρίσεων, ή μήπως τείνει να παγιδύεται σε μια εργαλειακή θεώρηση του ρόλου της εκπαίδευσης για την αντιμετώπιση της κρίσης.

17:30-18:00: **Διάλειμμα-Καφές**

18:00-19:30: **5η Παράλληλη Συνεδρία**

Συνεδρία 5.1: Μαθητικές υπο-κουλτούρες (Αμφιθέατρο ισογείου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: *Γιαβρίμης Π., Νικολάου Σ.-Μ.*

1. Άννα-Καλλιόπη Μαυρογιώργου: Μορφές οργάνωσης και χρήσης του χώρου στο νηπιαγωγείο και η πολιτική κοινωνικοποίηση των νηπίων

Περίληψη: Η συμβολή του νηπιαγωγείου στη διαμόρφωση και εγχάραξη προτύπων πολιτικής συμπεριφοράς, πολιτικών στάσεων και αρχών είναι καθοριστική. Η παιδική ηλικία αποτελεί ιδιαίτερα εύπλαστη περίοδο για την εγχάραξη των επιθυμητών για το εκπαιδευτικό σύστημα κυρίαρχων προτύπων πολιτικής συμπεριφοράς. Καθώς τα νήπια καλούνται σε υποχρεωτική φοίτηση στο νηπιαγωγείο, δέχονται και εκτίθενται σε αυτό που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε πρώιμη πολιτική κοινωνικοποίηση, η οποία και συν-

τελείται με τη συνολική οργάνωση και λειτουργία των νηπιαγωγείων. Στην παρούσα μελέτη θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε διαδικασίες και πρακτικές στην οργάνωση, την κατανομή, τη διευθέτηση και τη χρήση του χώρου του νηπιαγωγείου, που συγκροτούν ένα πλέγμα κοινωνικού ελέγχου, πειθαρχησης, εγχάραξης και επιτήρησης των νηπίων στην υπόθεση της πολιτικής τους κοινωνικοποίησης. Βασική ερευνητική μας υπόθεση είναι ότι η οργάνωση και διευθέτηση του χώρου στο νηπιαγωγείο αντανακλά και αποτυπώνει κυρίαρχες αξίες, αντιλήψεις και πρότυπα πολίτη, όπως π.χ. τις ασύμμετρες ιεραρχικές σχέσεις εξουσίας, την πολιτική παθητικότητα ενός ενάρετου και υπάκουου πολίτη προσηλωμένου στην υφιστάμενη κοινωνική ιεραρχία. Την υπόθεση εργασίας θα τη διερευνήσουμε με ποιοτική ανάλυση περιοχόμενου των επίσημων προδιαγραφών που προβλέπονται στα επίσημα κείμενα οργάνωσης και χρήσης των χώρων του νηπιαγωγείου.

2. Χριστίνα Ζήση, Παναγιώτης Γιαβρίμης, Λεμονιά Πετρά: Νοηματοδοτήσεις και διαδράσεις νηπίων με νήπια με αποκλίνουσα συμπεριφορά

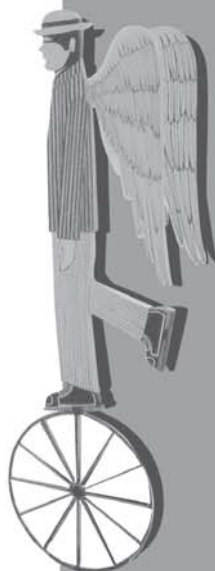
Περίληψη: Οι νοηματοδοτήσεις και οι αλληλεπιδράσεις των ατόμων στο σχολικό πλαίσιο έχουν μια ισχυρή επιρροή στα κίνητρα, αλλά και στη συναισθηματική αντίδραση του παιδιού στο σχολείο, ενώ συνδέονται και με το σχολικό επίτευγμα. Παράλληλα, η αποκλίνουσα συμπεριφορά και η εν δυνάμει σύνδεσής της με τον κοινωνικό αποκλεισμό μπορεί να έχει μακροχρόνια αποτελέσματα και συνδέεται με την παραβατική συμπεριφορά κατά την εφηβική και ενήλικη ζωή. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των νοηματοδοτήσεων των νηπίων σχετικά με την αποκλίνουσα συμπεριφορά στο νηπιαγωγείο. Το δείγμα αποτέλεσαν 16 νήπια. Ως μέσα συλλογής δεδομένων επιλέχθηκαν το παιδικό σχέδιο και η ημι-δομημένη συνέντευξη. Από τα αποτελέσματα της έρευνας διαφάνηκε ότι: α) η αποκλίνουσα συμπεριφορά δεν σχετίζεται πάντα με την σωματική βία. Η λεκτική βία και η διασπαστική συμπεριφορά ενοχοποιείται εξίσου, ενώ και παιδιά με δυσκολίες στη διαπροσωπική επικοινωνία είναι σε κάποιες περιπτώσεις αυτά, που αποκλείονται από τις διαδράσεις στο σχολικό πλαίσιο, β) όλα τα παιδιά ενοχοποιούν την αποκλίνουσα συμπεριφορά για τον στιγματισμό και την απόρριψη των νηπίων με αποκλίνουσα συμπεριφορά, γ) ανευρίσκονται διαφυλικές διαφοροποιήσεις στις διαδικασίες κοινωνικού αποκλεισμού, δ) θεσμοί όπως η οικογένεια και το σχολείο αποτελούν παράγοντες κοινωνικού ελέγχου που επηρεάζουν την έκφραση απορριπτικής συμπεριφοράς προς τα άτομα με αποκλίνουσα συμπεριφορά.

3. Πολύκαρπος Καραμούζης, Βασίλειος Σιαφάκας: Το Διαγενεακό θρησκευτικό κεφάλαιο ως άτυπη μορφή εκπαίδευσης και ο ρόλος του στις αντιλήψεις των υποψηφίων δασκάλων για το μάθημα της θρησκευτικής αγωγής. Μια περιπτωσιολογική μελέτη

Περίληψη: Εάν οι γονείς, σύμφωνα με τις περισσότερες έρευνες, προσδιορίζουν άτυπα το περιεχόμενο της θρησκευτικότητας των παιδιών τους, διαμορφώνοντας σε πολύ μεγάλο βαθμό και το θρησκευτικό τους κεφάλαιο, σε ποιο βαθμό η θρησκευτικότητα αυτή μπορεί να επηρεάσει τις αντιλήψεις εκείνων που πρόκειται να διδάξουν το αντίστοιχο μάθημα της θρησκευτικής αγωγής; Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να μελετήσει τη σχέση αυτή μέσα από την ποσοτική διερεύνηση των αντιλήψεων 1009 υποψηφίων δασκάλων, οι οποίοι καλούνται να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτήσεων τόσο για το ρόλο τους ως υπευθύνων διδασκαλίας ενός μαθήματος θρησκευτικής αγωγής, όσο και για το ρόλο τους ως διαμορφωτών του θρησκευτικού κεφαλαίου των μαθητών τους.

4. Ελευθερία Κρομμύδα, Σουζάνα-Μαρία Νικολάου: Αντιφάσεις και αντιστάσεις στη σχολική τάξη

Περίληψη: Ο κύριος στόχος της έρευνας εστιάζεται στη διερεύνηση των απόψεων τελει-

όφοιτων μαθητών του Γενικού Λυκείου σχετικά με τις μορφές αντίστασης και αντίδρασης, προϋπάρχουσες και νέες, στο χώρο του σχολείου καθώς και σε όλο το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Με την έρευνα επιδιώκεται, επίσης, να προσδιοριστούν τα στοιχεία εκείνα που πραγματώνουν τις μορφές αντίστασης των μαθητών, μελετώντας κυρίως τη σχέση με την οικογένεια, τους συνομήλικους, τον εκπαιδευτικό, την επίδοση στη σχολική τάξη καθώς και με την πίεση των πανελλαδικών εξετάσεων. Οι μαθητές αποτελούν μια κοινωνική ομάδα που επηρεάζει και επηρεάζεται, λειτουργούν ανάλογα με τις περιστάσεις, επικοινωνούν και γενικά συμμετέχουν στη διαδικασία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Ως κοινωνική ομάδα δεν εντάσσεται στην παραγωγική διαδικασία, επηρεάζεται όμως έμμεσα από την ποιότητα αυτής. Έχει δικούς της χώρους παραγωγής κοινωνικών λόγων και δημιουργεί έναν ιδιαίτερο τρόπο αναπαράστασης των κοινωνικών φαινομένων. Η μέθοδος που επιλέχθηκε για τη διερεύνηση των απόψεων των μαθητών για τις μορφές αντίστασης είναι η κοινωνική έρευνα με τη τεχνική της ημιδομημένης συνέντευξης. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναδεικνύουν τις μορφές αντίστασης των μαθητών με τα βασικά χαρακτηριστικά τους, όπως και τη σχέση των απόψεων αυτών με την οικογένεια, την επίδοση και το άγχος των επερχόμενων εξετάσεων.

Συνεδρία 5.2: Διαστάσεις Κοινωνικού Αποκλεισμού (Αμφιθέατρο 1^{ου} Ορόφου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: Σκούρτου Ε., Νικολακάκη Μ.

1. Νικόλαος Τσίρος: Το ανηδονικό υποκείμενο του κοινωνικού αποκλεισμού

Περίληψη: Η συνήθης προσέγγιση του κοινωνικού αποκλεισμού ερμηνεύει το φαινόμενο είτε ως κοινωνική κατάσταση είτε ως κοινωνική διαδικασία. Ανεξάρτητα όμως από μια τέτοια ερμηνευτική προσέγγιση, είναι αρκετά ολιγότερες οι επιστημονικές απόπειρες κατανόησης του φαινομένου από πλευράς του εμπλεκόμενου σε αυτόν υποκειμένου. Μια κοινωνιολογική ανάλυση του υποκειμένου του κοινωνικού αποκλεισμού οφείλει να διαυγάσει τις αλλοτριωτικές συνθήκες, που εμπλέκουν το άτομο στην προοπτική της αυξανόμενης αποξένωσής του από τον κόσμο της ζωής. Περαιτέρω, οφείλει να φιλοτεχνήσει το κοινωνικοψυχολογικό προσωπείο του υποκειμένου αυτού, ενόσω εμφανίζεται σταθερά αποκομμένο από τα πλείστα μαζικοδημοκρατικά αιτήματα της εποχής μας και την όποια δυνατότητα υλοποίησής τους. Εάν το μεγάλο αφήγημα της μετανεωτερικότητας υπήρξε η αναγνώριση της κάθε μορφής διαφορετικότητας με σκοπό την καθολική κοινωνική ενσωμάτωση των πολιτών στο πλαίσιο της δημοκρατικής συμμετοχής, τώρα και σε περίοδο παρατεταμένης κρίσης, η συζήτηση αντιστρέφεται πλήρως και ριζικά. Στο εξής, το νέο αφήγημα διηγείται τη ζοφερή εμπειρία του εντελούς κοινωνικού αποκλεισμού, όπου όλοι και όλες εμφανίζονται ως οιονεί αιχμάλωτοι ενός αχανούς στρατοπέδου συγκέντρωσης. Έτσι, το υποκείμενο του κοινωνικού αποκλεισμού καταλήγει ταξικά ανεντόπιστο, ψυχικά διαμελισμένο, και επομένως εύκολα χειραγωγίσιμο από πλευράς της πολιτικής και οικονομικής εξουσίας.

2. Μαρία Νικολακάκη, Εύη Ζευγίτη: Οικονομική κρίση και σχολική διαρροή

Περίληψη: Οι παγκόσμια συνεχιζόμενες νεοφιλελεύθερες πολιτικές λιτότητας εφαρμόζονται και στο χώρο της εκπαίδευσης επαναπροσδιορίζουν τη φύση της και τη μετατρέπουν από δημόσιο αγαθό σε ατομικιστικό εμπόρευμα. Η ρητορική της αριστείας και λογοδοσίας που προωθούν οι πολιτικές αυτές, αγνοούν μια βασική θέση της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης και της παιδαγωγικής, πως το κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο των σπουδαστών αντανακλάται στις επιδόσεις. Η επιβράβευση της αριστείας απορροφά πόρους από εκείνους που το έχουν περισσότερο ανάγκη: από τα φτωχά παιδιά που αδυνατούν να φοιτούν με κανονικές συνθήκες γιατί η ζωή τους είναι στερημένη από βασικούς πόρους. Έτσι βλέπουμε διεθνώς ένα δυαδικό εκπαιδευτικό σύστημα να αναδύεται: από τη μια τα σχολεία των αρίστων και από την άλλη τα διαλυμένα λόγω έλλειψης πόρων σχολεία των φτωχών παιδιών. Σύμφωνα με έκθεση του 2014 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε σχέση με την σχολική διαρροή, η Ελλάδα ήταν λίγο χαμηλότερο από το ευρωπαϊκό μέσο όρο, αφού συνολικά 10.1 % εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο έναντι 12% του Ευρωπαϊκού μέσου όρου, με στόχο της ΕΕ το 10%. Ο εθνικός όρος, ασφαλώς, αποκρύπτει σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των διαφόρων γεωγραφικών περιοχών, των τύπων σχολείων και των κοινωνικών ομάδων. Κατά τη διάρ-

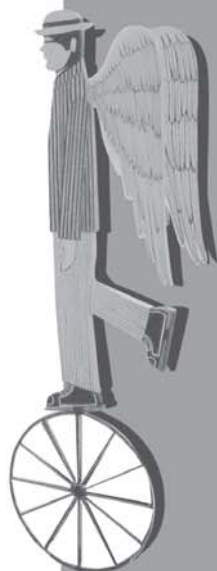
κεια του 2012-13, δέκα από τις δεκατρείς περιφέρειες είδαν μια μείωση των ποσοστών εγκατάλειψης του σχολείου αλλά τρεις περιοχές παρουσίασαν αύξηση στα ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου. Ο προϋπολογισμός που ψήφισε η ελληνική Βουλή για το 2015 προέβλεπε μείωση των δαπανών για την παιδεία κατά 5,2% σε σχέση με το 2014. Συνολικά, στα έξι χρόνια της λιτότητας η μείωση του προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας ανήλθε στο 35,6%. Με αυτήν την δραματική μείωση των πόρων για την εκπαίδευση που επιβάλλεται από τους θεσμούς, τίθεται σε κίνδυνο η προστασία του αγαθού της παιδείας που προστατεύεται από το Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (άρθρο 14), αλλά και η επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», της οποίας πυλώνες είναι η εκπαίδευση και η έρευνα (το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται στην έρευνα και την ανάπτυξη).

3. Μαρία Αλευριάδου: Αυτοπροσδιορισμός και δίκτυα κοινωνικής υποστήριξης σε γυναίκες με σύνδρομο Turner

Περίληψη: Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση του αυτοπροσδιορισμού γυναικών με σύνδρομο Turner, η διερεύνηση των προσωπικών τους δικτύων και της κοινωνικής υποστήριξης που λαμβάνεται από αυτά. Το δείγμα αποτέλεσαν 6 γυναίκες (30-55 ετών, 1 έγγαμη, 5 άγαμες). Βασικό κριτήριο για την επιλογή του δείγματος αποτελεί η απουσία νοητικής αναπηρίας. Από τις συμμετέχουσες μόνο 2 εργάζονται, ενώ οι υπόλοιπες παίρνουν αναπηρική σύνταξη ή προνοιακό επίδομα. Η επαφή με τις γυναίκες με σύνδρομο Turner έγινε μέσω Συλλόγων Ατόμων με Αναπηρία στην περιοχή της Κεντρικής Μακεδονίας. Πραγματοποιήθηκαν ατομικές ημιδομημένες συνεντεύξεις, ενώ η επεξεργασία του υλικού που συγκεντρώθηκε πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου των Miles και Huberman (1994). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η επάρκεια, ως ένα από τα βασικά στοιχεία του αυτοπροσδιορισμού απουσιάζει. Ακόμη, το επίπεδο της αυτονομίας είναι χαμηλό. Σε σχέση, τώρα, με την κοινωνική υποστήριξη διαπιστώθηκε πως αυτή προέρχεται από τα μέλη της οικογένειας και σε πολύ μικρότερο βαθμό από τους φίλους. Τέλος, οι συμμετέχουσες ήταν αναμειγμένες περισσότερο σε παθητικές δραστηριότητες, όπως τηλεόραση, ραδιόφωνο κτλ. Τα παρόντα ευρήματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη διαμόρφωση ψυχοεκπαιδευτικών προγραμμάτων για την κατάκτηση και εφαρμογή των δεξιοτήτων αυτοπροσδιορισμού σε άτομα με αναπηρία

4. Πηνελόπη Ατσικπάση, Εύα Νοταρά, Λάμπρος Γράμψας, Ελένη Σκούρτου, Εμμανουήλ Φωκίδης: Οι αναπαραστάσεις των Ρομά στον τοπικό τύπο της Ρόδου

Περίληψη: Οι Ρομά συνιστούν μία από τις πλέον ευάλωτες κοινωνικές ομάδες στον ελληνικό χώρο με παγιωμένα προβλήματα διακρίσεων και ρατσιστικής αντιμετώπισης. Μολονότι η επίδραση των ΜΜΕ στη διαιώνιση των στερεοτυπικών απεικονίσεων έχει τύχει ερευνητικού ενδιαφέροντος τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, ελάχιστα είναι γνωστά για το ρόλο που διαδραματίζει ο τοπικός τύπος. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι η παρουσίαση των αναπαραστάσεων των Ρομά σε τρία, υψηλής επισκεψιμότητας, ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης της Ρόδου. Μέσα από τη χρήση ποιοτικών ερευνητικών μεθόδων, αναλύθηκαν 320 τίτλοι άρθρων και 707 σχόλια αναγνωστών που αφορούν την περίοδο 2013-2015. Σε επίπεδο τίτλων ανιχνεύεται σύνδεση των Ρομά με όψεις της παραβατικότητας. Στο επίπεδο των σχολίων παρατηρείται η συστηματική υιοθέτηση ενός υβριστικού και ρατσιστικού ύφους εκ μέρους μιας μικρής μερίδας αναγνωστών. Αν και τα εν λόγω μέσα δηλώνουν ρητά ότι δεν επιτρέπεται η ανάρτηση υβριστικών σχολίων, εντούτοις τα αντίστοιχα σχόλια παραμένουν δημοσιευμένα, χωρίς να διαγράφονται. Παρά τις όποιες διαφορές ανάμεσα στα είδη ενημέρωσης που αναλύθηκαν, κοινό στοιχείο τους αποτελεί η αρνητική στάση που κρατούν σε ζητήματα που σχετίζονται με τον πληθυσμό Ρομά του νησιού. Όπως υπο-

στηρίζεται μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η αρνητικά φορτισμένη αναπαράσταση της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας ενδέχεται να επιδρά στη σχολική φοίτηση των Ρομά μαθητών.

Συνεδρία 5.3: Ανώτατη Εκπαίδευση και Κρίση (Αίθουσα 9 / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: Σιάνου Ε., Γουβιάς Δ.

1. Μάρκος Τσουμπλέκας: Παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή σπουδών και δείκτες ικανοποίησης των φοιτητών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Περίληψη: Τις τελευταίες δεκαετίες η ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα εκτιμάται ιδιαίτερα, τόσο από τους γονείς όσο και από τους μαθητές, καθώς θεωρούν πως η παρακολούθηση ανώτατων σπουδών συνιστά καθοριστικό παράγοντα, τόσο για την κοινωνική όσο και για την οικονομική τους επιτυχία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δαπάνη πολλών χρημάτων και χρόνου για την προετοιμασία για τις Πανελλήνιες Εξετάσεις, ώστε να εξασφαλιστεί μια θέση στα ανώτατα ιδρύματα της χώρας. Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο να αναγνωρίσει τους ισχυρότερους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή ιδρύματος, καθώς και να μετρήσει τα επίπεδα ικανοποίησης των φοιτητών κατά το πρώτο έτος των σπουδών τους. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι παράγοντες, όπως τα πιθανά οφέλη από τις σπουδές, η επιστημονική κατεύθυνση και το είδος του ιδρύματος, ο βαθμός των Πανελληνίων Εξετάσεων και η ανεργία, παίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιλογή των μαθητών. Επιπροσθέτως, οι φοιτητές εμφανίζουν μέτρια επίπεδα ικανοποίησης από τα ελληνικά πανεπιστήμια.

2. Σταύρος Μαλιχούδης: Βιομηχανία υποστήριξης φοιτητών και ασθένεια του διπλώματος: Μια κριτική προσέγγιση των γραφείων εκπόνησης φοιτητικών εργασιών μέσω των έμφυλων και ταξικών διαστάσεων και του κόμβου «τεχνολογία- αγορά εργασίας- κρίση»

Περίληψη: Από την Αθήνα στην Κρήτη, και από την Τρίπολη ως τη Ξάνθη και τη Ρόδο, παραλλήλως και διαπερνώντας τις πανεπιστημιακές εγκαταστάσεις, αναπτύσσονται υπηρεσίες που απευθύνονται στους φοιτητές. Στα χρόνια της κρίσης, με φυσική, διαπροσωπική και, φυσικά, διαδικτυακή παρουσία, διαφημίζονται οι επιβοηθητικές υπηρεσίες που παρέχονται, από τα αποκλειστικά για τον σκοπό αυτό συσταμένα γραφεία: από την ανάληψη μιας εργασίας εξαμήνου για κάποιο τμήμα ενός Α.Τ.Ε.Ι., την επιμέλεια, διόρθωση ή μετάφραση, στην πλήρη εκπόνηση μιας πτυχιακής εργασίας για κάποιο τμήμα Α.Ε.Ι. και απ' την ανάληψη διπλωματικών, μεταπτυχιακών εργασιών, για ελληνικά ή ξένα πανεπιστήμια, στην ολοκληρωτική ανάθεση διδακτορικής έρευνας και διατριβής. Η παρούσα εισήγηση, αξιοποιώντας υλικό που αποτελεί εύρημα και προϊόν δημοσιογραφικής έρευνας, καθώς και εμπειρικές αφηγήσεις, προσεγγίζει το φαινόμενο αυτό: της άνθισης και επέκτασης των δράσεων, των γραφείων που αναλαμβάνουν την εκπόνηση φοιτητικών εργασιών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη συμβολή και αξιοποίηση της τεχνολογίας, καθώς και τη διαφοροποίηση που η χρήση της επιφέρει. Επίσης, στις έμφυλες και ταξικές διαστάσεις, που είναι δυνατόν να επισημανθούν, και τον τρόπο που αυτές αποτυπώνονται. Τέλος, εξετάζεται η επίδραση της κρίσης, στη διαμόρφωση και το μετασχηματισμό- οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό- της εν λόγω βιομηχανίας, καθώς και η ακόλουθη επιρροή αυτής, στην ευρύτερη αγορά εργασίας.

3. Ανθή Αδαμοπούλου, Γεωργία Γούγα, Ιωάννης Καμαριανός: Πανεπιστήμιο και κοινωνία στην εποχή της κρίσης: η κοινωνική διάσταση της καθημερινής ζωής στο αμφιθέατρο

Περίληψη: Το ελληνικό πανεπιστήμιο υπό κρίση αποτελεί σημαντική θεματική αναφοράς και ανάλυσης των ειδικών αναλυτών, εδώ και δεκαετίες. Ακόμη, η πρόσφατη κρίση χρέους, οδηγώντας συνολικά το κοινωνικό κράτος σε συρρίκνωση, απογύμνωσε το ελληνικό πανεπιστήμιο στις δομικές του αδυναμίες. Κατά την οπτική μας το υπό μελέτη φαινόμενο ουσιαστικά αφορά σε κρίση θεσμικής ταυτότητας κατά την οποία τα ελληνικά πανεπιστήμια πείστηκαν να αναπτύξουν συγκεκριμένες μορφές ρυθμιστικής λο-

γικότητας, με κυρίαρχα χαρακτηριστικά τον ανταγωνισμό τόσο μεταξύ ιδρυμάτων όσο και μεταξύ των δρώντων υποκειμένων στο εσωτερικό του θεσμού. Υπό αυτές τις προτεραιότητες η κοινωνική διάσταση της καθημερινής ζωής στο αμφιθέατρο δεν φαίνεται να αποτελεί κομβική θεματική πολιτικής παρέμβασης, καθώς επικεντρώνεται σε προτάσεις διαχειριστικού τύπου όπως η σίτιση και η στέγαση. Η παρούσα ανάλυση με άξονα τη μελέτη των σχέσεων εμπιστοσύνης που αναπτύσσονται στο εσωτερικό του θεσμού, επιχειρεί να αναδείξει τη σημασία του επαναπροσδιορισμού της κοινωνικής διάστασης των σπουδών στα πλαίσια αναγκών κατανοήσεων την εποχή της κρίσης, ιδιαίτερα από το πολιτικό το οποίο αναζητά την παραγωγή της πολιτειότητας (citizenship) με σκοπό την κοινωνική συνοχή.

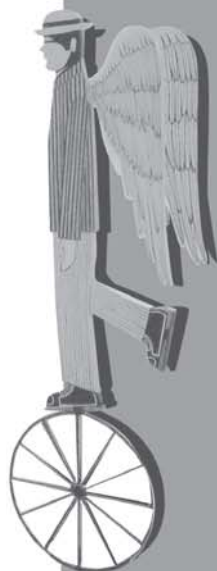
4. Γεωργία Γούγα, Ιωάννης Καμαριανός, Νικόλαος Φωτόπουλος: Ποιος φοβάται το *Power Point*; Τεχνολογία, τεχνοκρατία και ρύθμιση στο Ελληνικό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης

Περίληψη: Η εισαγωγή των τεχνολογιών της επικοινωνίας και της πληροφορίας στο πανεπιστημιακό αμφιθέατρο όπως και στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης δεν ήταν ούτε και είναι μια άκριτη διαδικασία. Αντίθετα προκάλεσε και συνεχίζει να προκαλεί συζητήσεις στο εθνικό και διεθνές πλαίσιο τόσο σε επίπεδο πολιτικών όσο και κοινωνιολογικών μελετών. Οι αναλύσεις από την πλευρά των ειδικών ουσιαστικά αφορούν στο πυρήνα της καθημερινής ζωής στο αμφιθέατρο που δεν είναι άλλος από την εκπαιδευτική σχέση. Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να θέσει στο επίκεντρο της συζήτησης για τη μεταρρύθμιση του Ελληνικού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης την εισαγωγή και τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών. Πιο συγκεκριμένα, θεωρούμε πως ο προβληματισμός δεν αφορά στενά το διδακτικό σχεδιασμό, αλλά απλώνεται συνολικά και επαναπροσδιορίζει τις σχέσεις όλων των συμμετεχόντων στο θεσμό: διδακτικό, διοικητικό προσωπικό και φοιτητές. Ουσιαστικά η ανάλυση μετατοπίζεται από την εισαγωγή και χρήση των Νέων Τεχνολογιών και την εκπαιδευτική πρακτική στη συνολική οργανωτική μεταλλαγή του χώρου και του τρόπου λήψης αποφάσεων ως τρόπου νομιμοποίησης των διαδικασιών και κανονικοποίησης της καθημερινής ζωής στο αμφιθέατρο.

19:30-20:30: **Ολομέλεια IV – 4^ο Στρογγυλό Τραπέζι** (Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων, Κτήριο «Κλεόβουλος»):

Ευρωπαϊκές και Εθνικές Πολιτικές για την Ισότητα των Φύλων στην εκπαίδευση

- Κύρια εισηγήτρια: **Ελένη Μαραγκουδάκη.**
- Συζητητές/τριες: **Χρυσή Βιτσιλάκη, Ελένη Σιάνου, Διονύσης Γουβιάς**

10:30 – 12:00: **6η Παράλληλη Συνεδρία**

Συνεδρία 6.1: Διαστάσεις του σχολικού εκφοβισμού I (Αμφιθέατρο ισογείου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: *Γουβιάς Δ., Θάνος Θ.*

1. Γεώργιος Μαρκογιαννάκης, Ελένη Καραγιάννη, Ελένη Νικολάου: Αντιλήψεις εκπαιδευτικών γυμνασιακής εκπαίδευσης σε σχέση με την αντιμετώπιση του φαινομένου του σχολικού εκφοβισμού

Περίληψη: Ο σχολικός εκφοβισμός αποτελεί ένα σοβαρό κοινωνικό φαινόμενο. Η παρούσα μελέτη καταγράφει τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών, στη βαθμίδα της γυμνασιακής εκπαίδευσης, σχετικά με την αντιμετώπιση του εκφοβισμού σε σχολικές μονάδες της νήσου Ρόδου. Το ερωτηματολόγιο της ποσοτικής έρευνας βασίστηκε σε προγενέστερες μελέτες που είχαν ως αντικείμενο τους την αντιμετώπιση του φαινομένου στον ελλαδικό χώρο. Η μελέτη εστιάζεται τόσο στην καταγραφή των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για το πως αντιμετωπίζουν το φαινόμενο στο σχολείο τους, όσο και σε σχέση με τη διεθνή πρακτική που επικρατεί στο θέμα της αντιμετώπισης. Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν δική τους ευθύνη την πρόληψη φαινομένων σχολικού εκφοβισμού. Επίσης, πιστεύουν ότι δεν είναι κατάλληλα εκπαιδευμένοι για την πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών εκφοβισμού στο σχολείο τους. Γι' αυτό θεωρούν ότι χρειάζεται να λάβουν κατάλληλη εκπαίδευση στο θέμα της πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου. Τα αποτελέσματα της μελέτης σχολιάζονται σε συνάρτηση με προγενέστερες εργασίες. Τέλος, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας μπορούν να συμβάλλουν στην κατάρτιση και το σχεδιασμό επιμορφωτικών προγραμμάτων με θέμα την πρόληψη και την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού.

2. Ανδρομάχη Μπούνα, Κωνσταντίνα Κρεμμύδα, Αλεξάνδρα Μπένη, Ουρανία Σόντη, Παρασκευή Σταθά, Μαρία Τέφα, Γεώργιος Ευθυμίου, Τζένη Παγγέ: Οι διαστάσεις της σχολικής βίας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Μελέτη Περίπτωσης

Περίληψη: Η παρούσα εργασία, αποσκοπεί να συνεισφέρει στη διερεύνηση βίαιων μορφών έκφρασης της μαθητικής κοινότητας -ειδικότερα στα ενδοσχολικά τείχη- σε μια περίοδο που τα κρούσματα της νεανικής και μαθητικής επιθετικότητας σημειώνουν σημαντική έξαρση. Τα τελευταία χρόνια η ενδοσχολική βία έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις έτσι οι έρευνες στρέφουν το ερευνητικό ενδιαφέρον στα αίτια που την προκαλούν και στους παράγοντες που την υποθάλπουν. Οι μελέτες που έχουν γίνει στην Ελλάδα για τη σχολική βία σχετίζονται με τη βία μεταξύ μαθητών και τη βία μεταξύ μαθητών και εξωσχολικών παραγόντων. Έρευνες για περιστατικά βίας μεταξύ εκπαιδευτικών, από εκπαιδευτικούς προς μαθητές και το αντίστροφο δεν έχουν καταγραφεί επίσημα. Υπάρχει δηλαδή ένας αριθμός βίαιων περιστατικών που δεν έχει ερευνηθεί, καθότι δεν ορίζεται ως βία, αλλά αξιολογείται ως ιδιόμορφη προσωπική συμπεριφορά ή ως ένας τρόπος για τιμωρία. Επιπλέον, συχνά περιστατικά βίας δεν ερευνούνται γιατί στιγματίζουν τους θύτες και τα θύματα και εκθέτουν το κύρος του σχολείου. Στην παρούσα εργασία η οποία έλαβε χώρα σε δημοτικό σχολείο. Στη προσπάθεια να προσεγγισθεί η ενδοσχολική βία χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος στην Ε' και Στ' τάξη με τη χορήγηση ερωτηματολογίων σε πρώτη φάση και κατόπιν της συμπλήρωσης των, διεξήχθη η διδακτική παρέμβαση στη Στ' τάξη με την μορφή ενημερωτικής ομιλίας επι του θέματος από την ομάδα έργου. Σε δεύτερη φάση χορηγήθηκαν εκ νέου ερωτηματολόγια και στις δύο τάξεις με στόχο τη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της διδακτικής παρέμβασης. Τα αποτελέσματα Πριν την παρέμβαση έδειξαν πως το 91,3% των μαθητών στην ερώτηση ποια θεωρεί σημαντικότερη μορφή βίας απάντησε προσβλητικές εκφράσεις (60.9%), απειλές (17,4%) και ειρωνεία (13%). Φάνηκε πως μετά την παρέμβαση, η κλοπή εμφανίστηκε ως μορφή σχολικής βίας κάτι που δεν είχε αναφερθεί στα προηγούμενα αποτελέσματα μας. Πριν την παρέμβαση το 56,5% των μαθητών συμφωνούν απόλυτα στο ότι διαφωνούν με τη συμπεριφορά του θύτη ενώ παρατηρούμε πώς μετά την πα-

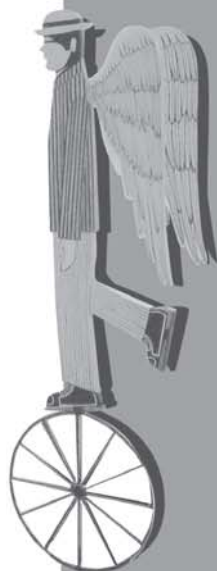
ρέμβαση, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (95,7%), τάχθηκε με την άποψη πως δεν θέλει να μοιάσει στους θύτες. Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι πως λόγω της πολυπλοκότητας του φαινομένου της σχολικής βίας είναι αναγκαία η αποσαφήνιση του όρου σχολική βία προς του μαθητές έτσι ώστε να αντιλαμβάνονται και να αντιμετωπίζουν ενδεχόμενα περιστατικά βίας.

3. Αγγελική Τσοράγλου, Μαρία Κοκκιάδη: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την επίδραση του εκφοβισμού στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών/τριών και οι προτάσεις τους για την ολιστική αντιμετώπιση του φαινομένου

Περίληψη: Η παρούσα εργασία αναφέρεται στο διεθνώς διαδεδομένο φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού και της συνακόλουθης θυματοποίησης, και εξετάζεται η επίδρασή τους πάνω στη σχολική επίδοση των μαθητών/τριών. Πιο συγκεκριμένα, διερευνάται το εάν και με ποιον τρόπο μπορεί ο εκφοβισμός να επηρεάσει την ακαδημαϊκή επίδοση των εμπλεκόμενων στο φαινόμενο αυτό, με έμφαση στην πλευρά του θύματος, και σε ένα δεύτερο επίπεδο εξετάζονται οι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου σε επίπεδο σχολείου. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η εμπλοκή σε καταστάσεις εκφοβισμού επιδρά σε επίπεδο κοινωνικό, ψυχολογικό, συναισθηματικό αλλά και ακαδημαϊκό. Μάλιστα αναφέρεται πως οι χαμηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις κάποιου/ας μπορεί να είναι αιτία ή αποτέλεσμα της θυματοποίησής του/της. Το σχολείο, που αποτελεί τον δεύτερο σε σπουδαιότητα, φορέα κοινωνικοποίησης των παιδιών, οφείλει να καταστέλλει ή να προλαμβάνει τέτοια φαινόμενα και να προνοεί για την ανάπτυξη της ψυχικής ανθεκτικότητας του συνόλου των μαθητών/τριών. Για τον σκοπό αυτό διενεργείται συνέντευξη στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης με μία εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο Ηράκλειο Κρήτης, που παραθέτει την άποψή της σχετικά με το θέμα και αναφέρεται στα προγράμματα συναισθηματικής αγωγής και σε άλλες μεθόδους που μπορεί να υλοποιήσει το σχολείο στην προσπάθεια για εξάλειψη φαινομένων εκφοβισμού.

4. Θεόδωρος Θάνος, Ανδρομάχη Μπούνα, Παρασκευή Σταθά: Μορφές και συχνότητα σχολικής βίας: Οι απόψεις μαθητών Γυμνασίου

Περίληψη: Η σχολική βία βρίσκεται στο επίκεντρο του επιστημονικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος. Η πλειονότητα των ερευνών, όμως, δείχνει ότι η σχολική βία δεν αποτελεί ιδιαίτερα συχνό φαινόμενο και αφορά ήπιες μορφές. Ωστόσο, υπάρχουν και κάποιες άλλες έρευνες που δείχνουν ότι βία αποτελεί συχνό φαινόμενο και βαριές μορφές σχολικής βίας, όπως ο σχολικός εκφοβισμός, έχουν λάβει μεγάλες διαστάσεις. Αυτή η συγκεχυμένη εικόνα οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, όπως η προσέγγιση από διαφορετικά επιστημονικά πεδία, η μεθοδολογία, κ.ά. Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις απόψεις των μαθητών/τριών σχετικά την έκταση των διαφόρων μορφών σχολικής βίας ως παρατηρητές, ως θύματα και ως θύτες. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν οι 121 μαθητές/τριες της Β΄ και Γ΄ τάξης ενός Γυμνασίου. Ως παρατηρητές οι μαθητές ανέφεραν ότι παρατήρησαν πάνω από 3-4 φορές το μήνα, συμμαθητές/τριες να κοροϊδεύουν (71,9%), να βρίζουν (61,2%), να μην κάνουν παρέα (55,5%), να διαδίδουν φήμες (48,7%) και να ασκούν εκφοβισμό (41,3%). Στους ίδιους/ες, πάνω από 3-4 φορές το μήνα, ασκήθηκαν οι εξής μορφές βίας: βρισιά (40,5%), κοροϊδία (23,9%), διάδοση φημών (11,6%) και εκφοβισμός (7,4%). Οι ίδιοι/ες έχουν πάνω από 3-4 φορές το μήνα, κοροϊδέψει (11,4%), βρίσει (9,1%), χτυπήσει (5,8%) και ενοχλήσει συστηματικά συγκεκριμένους/ες συμμαθητές/τριες (3,4%). Η μείωση του ποσοστού που παρατηρείται από τους παρατηρητές/τριες, στα θύματα και στους/ις θύτες, συνδέεται αφενός με το γεγονός ότι λιγότεροι/ες μαθητές/τριες αναφέρουν ότι ήταν θύματα βίας και ακόμη λιγότεροι/ες ότι άσκησαν βία και αφετέρου με το γεγονός ότι ένας μικρός αριθμός μαθητών/τριών ασκεί βία σε περισσότερους/ες μαθητές/τριες την οποία παρατήρησε ένας μεγαλύτερος αριθμός μαθητών/τριών. Οι πιο συχνές μορφές, τις οποίες αναφέρουν οι μαθητές/τριες ως παρατηρητές/τριες, θύτες και θύματα είναι η βρισιά και η κοροϊδία. Ωστόσο, το γεγονός ότι το 3,4% των μαθητών/τριών έχει ασκήσει εκφοβισμό, το 7,4% είναι θύμα σχολικού εκφοβισμού και

41,3% ήταν μάρτυρας σε περιστατικό σχολικού εκφοβισμού θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού.

5. Διονύσης Γουβιάς, Μαρία Ζαρέντη, Χαράλαμπος Συργιάννης: Ο κυβερνοεκφοβισμός (Cyberbullying) στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Μελέτη περίπτωσης

Περίληψη: Το σχολείο αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας που μεταδίδει όχι μόνο γνώσεις στους μαθητές, αλλά και τους βοηθά στο να αναπτύξουν αρχές και να διαμορφώνουν την προσωπικότητα και το χαρακτήρα τους. Η Κοινωνία της Πληροφορίας «τρέχει» προς το μέλλον, και το σύγχρονο σχολείο καλείται να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις με τη συμμετοχή του σε πολλαπλασιαστικές δράσεις προς τους μαθητές, σχετικά με την υπεύθυνη και ασφαλή χρήση του Διαδικτύου. Μέσα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε με χρήση ερωτηματολογίου στο Γυμνάσιο Κρεμαστής Ρόδου και στο ΕΠΑΛ Παραδεισίου Ρόδου οι μαθητές/τριες κατέγραψαν το επίπεδο του εκφοβισμού/θυματοποίησης μέσα από την χρήση των Η/Υ και του διαδικτύου. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε διαφορετικές χρονικές στιγμές με αφορμή την ημέρα ασφαλούς διαδικτύου, με σκοπό να διερευνήσει το βαθμό ανάπτυξης του cyberbullying και την έκταση που έχει λάβει. Αποτελεί μια βάση προβληματισμού και περαιτέρω έρευνας του φαινομένου στη Ρόδο, αλλά και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα γενικότερα.

Συνεδρία 6.2: Διαστάσεις του σχολικού εκφοβισμού II (Αμφιθέατρο 1^{ου} Ορόφου / Κτήριο «Κλεόβουλος»). Προεδρείο: Σταμάτης Π., Ζαμπέτα Ε.

1. Ιωάννα Τσίγκανου: Σχολικός εκφοβισμός στην Ελλάδα της κρίσης. Μύθοι και πραγματικότητα

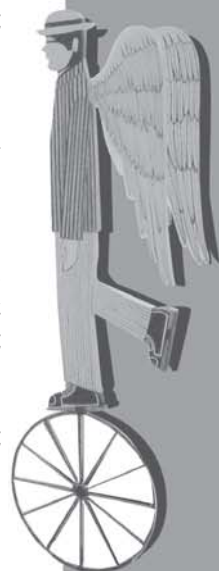
Περίληψη: Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού έχει απασχολήσει ειδικούς και κοινό, τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς, ιδιαίτερα κατά την τελευταία εικοσαετία. Παρά το γεγονός ότι τα διαθέσιμα δεδομένα ελέγχονται ως προς τη βασιμότητα και την εμπειρική τους αξιοπιστία, διάχυτη παραμένει η εντύπωση ότι η ελληνική κοινωνία, ιδιαίτερα εν μέσω κρίσης, βρίσκεται αντιμέτωπη με μια δύσκολη αν όχι «εκρηκτικών διαστάσεων» - όπως συχνά διαφημίζεται από τα ΜΜΕ - νέα κοινωνική και σχολική κατάσταση και εμπειρία. Στόχος της προτεινόμενης εισήγησης είναι να καταδείξει - στη βάση πορισμάτων εμπειρικών ερευνών του ΕΚΚΕ - ότι η έννοια του σχολικού εκφοβισμού απαιτεί προσεκτική εννοιολογική αποκωδικοποίηση και εμπειρική επιβεβαίωση προκειμένου να αξιοποιηθεί προς μια πραγματική αποτύπωση των σχετικών κοινωνικών πραγματικοτήτων και όχι των όποιων κατασκευασμένων κοινωνικών πραγματικοτήτων. Διαφορετικά κινδυνεύουμε από τη διασπορά ψευδών ειδήσεων και από υπερεκτιμήσεις ή υποτιμήσεις σχετικών κοινωνικών συμπεριφορών που εμποδίζουν μια ορθολογική αντιμετώπιση των συναφών με το θέμα αυτό συμπεριφορών και ζητημάτων.

2. Ελένη Νικολάου, Παναγιώτης Σταμάτης: Ο σχολικός εκφοβισμός στην προσχολική ηλικία

Περίληψη: Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού συνιστά ένα σημαντικό κοινωνικό και εκπαιδευτικό πρόβλημα το οποίο έχει προσλάβει ανησυχητικές διαστάσεις. Ο σχολικός εκφοβισμός έχει σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών και έχει επίδραση στο αίσθημα της ασφάλειας των παιδιών στο σχολικό χώρο. Στην παρούσα εργασία περιγράφεται το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού στην προσχολική αγωγή. Αναλύονται οι μορφές του φαινομένου στο νηπιαγωγείο, η συχνότητα του, και τα χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων στο φαινόμενο, θυτών, θυμάτων, παρατηρητών. Επίσης, παρουσιάζονται οι παρεμβάσεις πρόληψης στην προσχολική εκπαίδευση με στόχο την πρόληψη ανίχνευση του φαινομένου και την έγκαιρη παρέμβαση. Τέλος, επισημαίνεται η σημασία της πολυεπίπεδης αντιμετώπισης του φαινομένου, με έμφαση στην επικοινωνία, στο πλαίσιο συνεργασιών ανάμεσα στα μέλη της σχολικής κοινότητας.

3. Στέλλα Πλάτσκου, Ελένη Σταυροπούλου: «Αντι-δρώντας στη Βία»: πρόληψη και αντιμετώπιση μορφών βίας στο σύγχρονο σχολείο μέσω βιωματικών εργαστηρίων Εκπαιδευτικού Δράματος και Θεάτρου Φόρουμ

Περίληψη: Η παρούσα ανακοίνωση εστιάζει στη μεθοδολογία και τους εκπαιδευτικούς στόχους του κύκλου βιωματικών εργαστηρίων «Αντιδρώντας στη βία», ο οποίος αποτελείται από εργαστήρια Εκπαιδευτικού Δράματος που απευθύνονται σε Εκπαιδευτικούς Π/βάθμιας και Δ/βάθμιας εκπαίδευσης και στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση, πρόληψη και αντιμετώπιση φαινομένων βίας στο χώρο του σχολείου. Συμπεριλαμβάνονται δύο θεματικές: αυτή της σχολικής βίας και εκφοβισμού, που αφορά μαθητές, και αυτή της Ηθικής Παρενόχλησης και του Εργασιακού Ψυχολογικού Εκφοβισμού, που αφορά δασκάλους και καθηγητές, αλλά και άλλες θα μπορούσαν να ενταχθούν. Τα βιωματικά εργαστήρια εμπεριέχουν μια εισαγωγή στο θέμα που προσεγγίζεται (δυνατότητα σύντομης θεωρητική παρουσίασης με αποσαφήνιση των όρων), παραδείγματα εκφοβιστικής συμπεριφοράς, προσέγγιση των παραγόντων που εμπλέκονται, και προτάσεις αντιμετώπισης από τους παρενοχλούμενους. Επιχειρείται η προσπάθεια κατανόησης των συναισθημάτων του άλλου με τη βοήθεια τεχνικών του Εκπαιδευτικού Δράματος, προσεγγίζονται οι ρόλοι του/των θύτη/τών, του/των θύματος/των και των παρατηρητών στο πλαίσιο της αντιμετώπισης του συγκεκριμένου φαινομένου βίας, έτσι ώστε οι συμμετέχοντες να κατανοήσουν, εξερευνήσουν και συναισθανθούν τον κάθε εμπλεκόμενο ρόλο. Προκειμένου οι συμμετέχοντες να προτείνουν εναλλακτικούς τρόπους συμπεριφοράς και αντιμετώπισης όταν συναντάται το φαινόμενο, υιοθετούνται τεχνικές του Θεάτρου Φόρουμ σε μια σειρά «μελετών περίπτωσης». Τέλος, παρουσιάζονται ενδεικτικά συμπεράσματα των εκπαιδευτικών (αναστοχασμός), και γίνεται απόπειρα αποτίμησης της αποτελεσματικότητας των εργαστηρίων.

4. Ιουλία Σουλιώτη, Ευανθία Χατζηγιάννη, Άννα Κουράκη: Στρατηγικές Διαχείρισης Σχολικού Εκφοβισμού. Ποιοτική Προσέγγιση

Περίληψη: Οι στρατηγικές που εφαρμόζονται για την διαχείριση του σχολικού εκφοβισμού αποτελούν μέρος της αποτελεσματικής λειτουργίας της εκπαιδευτικής πράξης. Η παρούσα ποιοτική έρευνα διενεργήθηκε με σκοπό να διερευνηθούν οι στρατηγικές διαχείρισης του σχολικού εκφοβισμού μέσα από το λόγο των εκπαιδευτικών, που διδάσκουν σε Δημοτικά Σχολεία της Λέσβου. Πραγματοποιήθηκαν 20 μη δομημένες συνεντεύξεις. Το θεωρητικό πλαίσιο της μελέτης στηρίχτηκε στην Οικοσυστημική θεώρηση του Bronfenbrenner. Για την επεξεργασία των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η Ανάλυση Περιεχομένου. Το εμπειρικό υλικό ανέδειξε ότι σε ατομικό επίπεδο κατά πλειοψηφία οι εκπαιδευτικοί καταφεύγουν σε συζήτηση σε προσωπικό επίπεδο με το θύτη και το θύμα. Η εμπλοκή των παρευρισκόμενων κρίνεται απαραίτητη. Από τους εκπαιδευτικούς αναφέρεται η εσκεμμένη αγνόηση κάποιων συμπεριφορών και η απουσία ενεργούς αντίδρασης. Συχνά επιβάλλονται κυρώσεις υπό τη μορφή στερήσεων, ενώ αναφέρεται σε μικρό ποσοστό και η χρήση αυστηρών μέτρων πειθαρχίας υπό τη μορφή σωματικής ή λεκτικής τιμωρίας. Σε σοβαρά περιστατικά προωθείται η συνεργασία με τους γονείς και επιδιώκεται η αλληλεπίδραση των εκπαιδευτικών, αποφεύγεται όμως η συνεργασία με το Διευθυντή κυρίως όταν είναι απόλυτος. Βάση της τεχνικής της αναπλαισίωσης κάποιοι εκπαιδευτικοί δίνουν μια διαφορετική ερμηνεία του φαινομένου από την κοινωνικά προσδιορισμένη. Από τους εκπαιδευτικούς επισημαίνεται ότι η ελλιπής επιμόρφωση και η απουσία υποστηρικτικών δομών δυσχεραίνει το έργο τους.

5. Εύη Ζαμπέτα, Κατερίνα Τούρα: Αντιμετώπιση της σχολικής βίας μέσα από την εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα

Περίληψη: Η παρούσα εισήγηση στόχο έχει να παρουσιάσει τα αποτελέσματα του διακρατικού πιλοτικού προγράμματος “Addressing Violence at school through Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education” (Αντιμετώπιση της σχολικής βίας μέσα από την εκπαίδευση για τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη και τα ανθρώπινα δικαιώματα) του Συμβουλίου της Ευρώπης, το οποίο στην Ελλάδα υλοποιείται από το Πανεπιστήμιο

Αθηνών σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν το Μαυροβούνιο, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Ρουμανία και η Ελλάδα ως συντονίστρια χώρα. Το εν λόγω πιλοτικό πρόγραμμα βασίστηκε στη μελέτη δευτερογενών ερευνητικών δεδομένων, και συγκεκριμένα των πολιτικών που εφαρμόζονται και των ερευνών που έχουν διεξαχθεί πάνω στο φαινόμενο της βίας στο σχολείο, και κατόπιν σε συνεντεύξεις με Ομάδες Εστίασης για το συγκεκριμένο θέμα στις οποίες συμμετείχαν τόσο φορείς της σχολικής κοινότητας (διευθυντές, σύμβουλοι, εκπαιδευτικοί, γονείς) όσο και της κοινωνίας των πολιτών. Η βασική προσέγγιση που υιοθετήθηκε για την υλοποίηση του προγράμματος είναι η σημασία της συμβολής της κοινωνίας των πολιτών και του ανοίγματος του σχολείου στην κοινότητα για την κατανόηση του πραγματικών διαστάσεων του προβλήματος και για την αντιμετώπισή του. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανακολουθία και ασυνέχεια στην εννοιολόγηση του όρου σχολική βία ακόμη και στα επίσημα δι-οικητικά ή νομοθετικά κείμενα, καθώς και η συγκεχυμένη αλλά και συχνά εναλλακτική χρήση του με τον όρο σχολικός εκφοβισμός στον ευρύτερο λόγο περί βίας στο σχολείο. Επίσης, έντονα αναδύεται η μέχρι τώρα ψυχολογική προσέγγιση του φαινομένου της σχολικής βίας έναντι της κοινωνικής διάστασης του φαινομένου αποσιωπώντας την κοινωνική παραγωγή και αναπαραγωγή της βίας στο σχολείο.

12:00-13:00: **Διάλειμμα-Καφές**

13:00-14:00: **Ολομέλεια V – 5^ο Στρογγυλό Τραπέζι** (Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων, Κτήριο «Κλεόβουλος»):

Οι εκπαιδευτικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα σε συνθήκες κρίσης

- Κύρια εισηγήτρια: **Βασιλική Καντζάρα**
- Συζητητές/τριες: **Χρυσή Βιτσιλάκη, Διονύσης Γουβιάς, Θόδωρος Θάνος**

14:00-15:00: **Ολομέλεια VI** (Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων, Κτήριο «Κλεόβουλος»):

Σύνοψη / Κλείσιμο των Εργασιών

- Πρόεδρος Επιστημονικής & Οργανωτικής Επιτροπής: **Χρυσή Βιτσιλάκη**

Ευχαριστούμε τους Χορηγούς του Συνεδρίου!

• Εκδόσεις GUTENBERG	• Μικτή Χορωδία Δήμου Ροδίων
• Εκδόσεις ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ	(διευθ.: Μ. Καλαεντζής)
• Ραδιοσταθμός «Στο Κόκκινο Ρόδο»	• Mitsis "Grand Hotel"
• Τυπογραφείο Ν. Χατζηκαλημέρη	• Best Western "Plaza Hotel"
• Περιοδικό «Λωτός»	• Rodos Park
• Περιφέρεια Ν. Αιγαίου	• Bellevue Suites
• Δήμος Ρόδου	• Semiramis City Hotel
• Βιβλιοχαρτοπωλείο Μιχάλης Μακρής	• Rodos Palace
• Φυτώρια Παπακυριακού	• Filippou Catering
• University Press	• Pane Di Capo